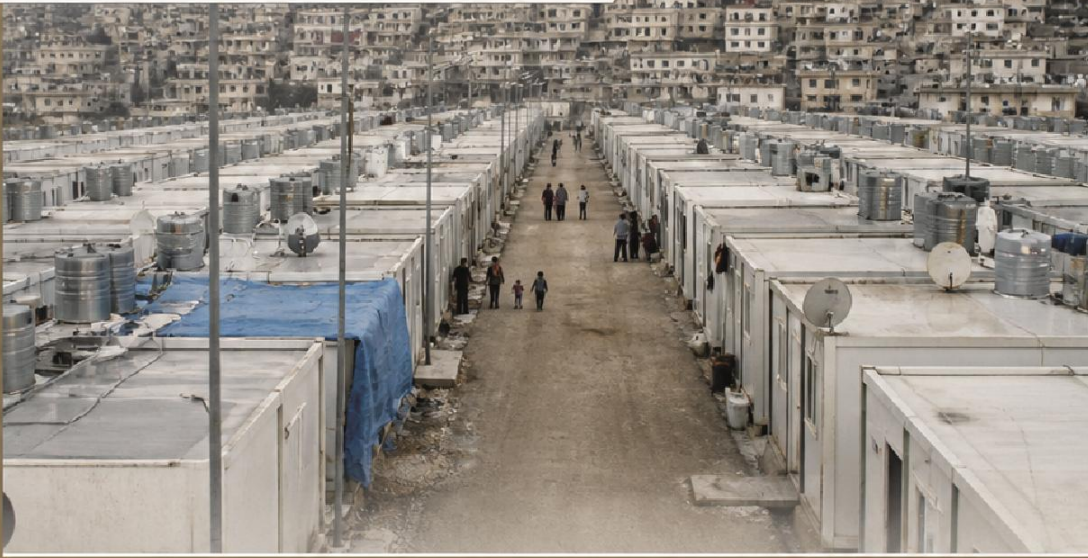

GÖÇ VE BARINMA: KİLİS'TEKİ SURİYELİLER

YAZAR: ERKAN DOKUYUCU

BİDGE Yayınları

Göç ve Barınma: Kilis'teki Suriyeliler

Yazar: Dr. Erkan DOKUYUCU

ISBN: 978-625-8989-14-4

1. Baskı

Sayfa Düzeni: Gözde YÜCEL

Yayınlama Tarihi: 04.05.2026

BİDGE Yayınları

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının ve editörün yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Sertifika No: 71374

Yayın hakları © BİDGE Yayınları

www.bidgeyayinlari.com.tr - bidgeyayinlari@gmail.com

Krc Bilişim Ticaret ve Organizasyon Ltd. Şti.

Güzeltepe Mahallesi Abidin Daver Sokak Sefer Apartmanı No: 7/9 Çankaya /
Ankara

İçindekiler

Birinci Bölüm.....	7
Giriş.....	7
İkinci Bölüm.....	12
Literatür Taraması	12
Kavramsal Olarak Göç	21
Göçle İlgili Temel Kavramlar.....	22
Göçle İlgili Temel Kuramlar	24
E. G. Ravenstein’in Göç Kanunları	24
Merkez - Çevre Kuramı.....	25
İlişkiler Ağı (Network) Kuramı.....	27
Göçün Genel Sebepleri.....	32
Doğa Olayları	32
Siyasi Sorunlar	33
Ekonomik Sorunlar.....	33
Göçün Sonuçları.....	34
Kaynak Ülke Açısından Göçün Sonuçları.....	34
Transit Ülke Açısından Göçün Sonuçları	35
Hedef Ülke Açısından Göçün Sonuçları	36
Göç Türleri	37
İç göçler.....	38

Türkiye’de İç Göçler	38
Dış Göçler	39
Düzenli Göçler	40
Düzenli Göç Bağlamında Türkiye.....	40
Düzensiz Göç Bağlamında Türkiye.....	41
Mekân ve Göç İlişkisi.....	44
Türkiye’deki Suriyeliler	47
Geçici Barınma Merkezlerindeki Durumlar	48
Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Süreçleri	51
Suriyelilerin Geldikleri Bölgeler	52
Suriyelilerin Türkiye’de Yoğunlukta Olduğu İller	53
Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Etmelerinde Etkili Olan Faktörler	57
Yıllar İtibariyle Türkiye’deki Suriyeliler	58
Geçici Koruma ve Suriyelilerin Durumu	59
Suriyelilere Yapılan Yardımlar	61
Üçüncü Bölüm.....	63
Materyal ve Yöntem.....	63
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	63
Araştırmanın Kapsamı.....	63
Araştırmanın Yöntemi.....	64
Dördüncü Bölüm.....	66

Bulgular.....	66
Çalışma Sahasının Coğrafi Sınırları ve Genel Özellikleri.....	67
Suriyelilerin Kilis’e Göçü.....	68
Suriyelilerin Kilis’teki Dağılımı.....	68
Şehir Merkezinde Yaşayan Suriyeliler	68
Öncüpınar Konteyner Kentinde Yaşayan Suriyeliler	69
Elbeyli Beşirye Konteyner Kentinde Yaşayan Suriyeliler.....	70
Getto ve Kilis’in Bu Bağlamda Değerlendirilmesi.....	70
Gettonun Etimolojik Kökeni ve Tarihteki İlk Getto.....	70
Kilis’te Yaşayan Suriyeliler ve Getto	71
Suriyelilerin Kilis’te Tutunma-Tutundurulma Çabaları	72
Araştırmanın Verileri ve Analizi	73
Örneklem Grubunu Tanımlayıcı Veriler.....	73
Katılımcıların Cinsiyet Durumları	73
Katılımcıların Yaş Durumları	73
Katılımcıların Meslek Durumları	73
Katılımcıların Eğitim Durumları	74
Katılımcıların Medeni Durumları.....	74
Katılımcıların Yaşadıkları Mekâna Göre Durumları	74
Katılımcıların Evlerinin Oda Sayıları ve Kira Aralıkları.....	74
Katılımcıların Aynı Evde ve Konteynerde Yaşadıkları Kişi Sayısı	74

Katılımcıların Yardım Alma Durumları	75
Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelirleri	75
Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevaplar ve Cevapların Analizi	75
Suriyelilerin Kilis’te Barındıkları Mekânlar	75
Suriyelilerin Geçim Koşulları	79
Suriyelilerin Kalabalık Yaşantısında Ortaya Çıkan Zorluklar	83
Suriyelilerin Yardım Alma Kanalları	85
Suriyelilerin Sağlıklı Beslenme Durumları	87
Suriyelilerin Hastalık Durumunda Tedavi Yolları	89
Suriyelilerin Yaşadıkları Mekânlar Üzerine Değerlendirmeleri .	90
Suriyelilerin Kilis’e Uyum Problemleri	93
Toplu Halde Yaşayan Suriyelilerin Durumlarını Değerlendirmeleri	96
Suriyelilerin Kilis’e Göç Etme Nedenleri	98
Beşinci Bölüm.....	103
Sonuç ve Tartışma	103
Kaynakça.....	110

Birinci Bölüm

Giriş

İnsanoğlu yaratıldığı zamandan bu yana süregelen bir mücadele içerisinde olmuştur. Bu mücadele gerek aynı toplum içerisinde gerekse toplumlararası pek çok farklı sebeple ortaya çıkmıştır. Ancak sebep her ne olursa olsun galip olanlar mağlup olanlar üzerinde hep bir baskı ve dayatma yoluna gitmişlerdir. Baskı altına alınıp sindirilen kişiler bir takım hak ve özgürlüklerinden alıkonulsa da bulundukları yerlerde yaşamaya devam etmişlerdir. Ancak baskı ve zora boyun eğmeyenler ise ortak yaşam alanlarından uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda tarihten günümüze pek çok toplum yaşadığı mekânı terk etmek zorunda kalmıştır (Paksoy, 2013:1). Bu nedenle göç, insanlık tarihi kadar eski toplumsal bir olgudur. Bu olgunun meydana gelişinde tarihten günümüze değin çeşitli sebepler silsilesi etkili olmuştur. Genel olarak baktığımızda bu sebepler siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, askeri ve doğal özellikler taşır. Anılan bu sebepleri de dikkate alarak göçü şu şekilde tanımlayabiliriz: Göç, yaşanılan bölgede insanların ihtiyaçlarını karşılayamadığı düşüncesiyle bulundukları yeri terk ederek ihtiyaçlarını karşılayabilecek başkaca bir bölgeye gitmeleri anlamına gelir (Topkaya ve Akdağ, 2016:769). Bu bağlamda Birleşmiş Milletler göç verilerine genel olarak bakacak olursak 1970 ve 2010 yılları arasında çeşitli sebeplerden ötürü dünya üzerinde göçmen sayısının yaklaşık olarak 2,5 kat arttığı söylenebilir (Topkaya ve Akdağ, 2016:770). Bu artışta en büyük etken ekonomik gerekçeler

ile baskı ve zulümdür. 1970’li yıllarda dünya geneli göçmen sayısı 84 milyon civarında iken 1990’larda 156 milyona, 2010 yılı sonrasında ise 214 milyona yaklaşmıştır (Topkaya ve Akdağ, 2016:770). Göç edenlerin sayısında bu denli artış yaşanmasında Arap baharının etkisi göz ardı edilemez niteliktedir. 2010 yılı aralık ayında, demokrasi, özgürlük ve insan hakları gibi talepler etrafında birleşen Arap halklarının, Tunus’tan başlayarak Afrika’nın kuzeyi ile Orta Doğu ülkelerine yayılan ayaklanmaları siyaset bilimi yazınında Arap baharı olarak adlandırılmaktadır. Bu ayaklanmaların yaşandığı ülkeler protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalara sahne olmuştur (Paksoy, 2013:1). Tunus, Mısır ve Libya’da halk ayaklanması sonucu yıllardır bir şekilde iktidarı elinde bulunduran hükümetler devrilmiştir (Göçer ve Çınar, 2014:51). Suriye’de iç savaş çıkmış, Libya ise iç savaşla birlikte dış müdahaleye maruz kalmıştır. Diğer ülkelerde halkı yatıştırmak ve mevcut durumu iyileştirmek amacıyla birtakım reformlar yapılmıştır (Göçer ve Çınar, 2014:51).

Arap baharından etkilenen ülkelerin başında gelen Suriye’de ilk olaylar mart 2011’de başlamıştır. İlk olarak barış yanlısı ve sivil halk kitlelerinin pasif direnişi gibi bir düşünceyle başlayan olaylar giderek kabuk değiştirmiş ve iç savaşa evrilmiştir (Memiş, 2015:102). Yaşanan iç savaşla birlikte ülke büyük bir belirsizliğe sürüklenmiştir. Bu belirsizlik içerisinde baskı ve zulme uğrayan sivil halk, can güvenliği endişesi içerisinde zorunlu göçe maruz kalmıştır. Hem iç göç hem de dış göçle yüz yüze gelen halk aynı zamanda büyük bir sefaletin de içerisine itilmiştir. Yaşanılan bu göç hareketlerinden en çok etkilenen ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye’ye Suriye’den ilk göç dalgası nisan 2011’de gelmiştir (Paksoy ve Karadeniz, 2016:790). Türkiye, ilk girişten itibaren Suriye’den gelenlere “açık kapı politikası” uygulayarak ve din, mezhep, ırk, dil, siyasi düşünce ayrımı gözetmeksizin tüm Suriyelilere eşit muamelede bulunarak sınırdan ülkeye girişlerine

izin vermiştir. Bu bağlamda ilk olarak Suriye sınırında bulunan iller başta olmak üzere geçici barınma merkezleri (kamplar) kurulmuş ve gelen Suriyeliler bu merkezlere yerleştirilmiştir. Daha sonra Suriye’de iç savaşın şiddetlenmesi nedeniyle sınırdan geçişler yüzbinlerle ifade edilen rakamlara ulaşmıştır. Artık kamplara sığmayan Suriyeliler kendi imkânları çerçevesinde kent merkezlerine gelişi güzel dağılmış ve gerek kendi yaptıkları çadır ve barakalarda gerekse kiralık konutlarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır.

Kilis, Suriyelilerin Türkiye’de yerleştiği ilk illerden birisidir. Suriye sınırında yer alan ilde ilk olarak Öncüpınar Konteyner Kenti daha sonra da Elbeyli Beşiriye Konteyner Kenti faaliyete geçirilmiştir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2017 verilerine göre (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018) Kilis’te bulunan bu iki konteyner kentte toplam 21.455 Suriyeli mevcuttur. Kilis şehir merkezinde yaşayan Suriyeliler ise yaklaşık olarak 110.000 kişidir. Toplamda Kilis ili yaklaşık 131.000 Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Kilis’in yerli nüfusu da 130.000 kişi civarında olup tüm kent düzeni, bu nüfusa yetebilecek şekilde kurulmuştur. Ancak gelen 131.000 Suriyeli ile kent nüfusu 7 yıl gibi bir sürede 261.000 kişiyi geçmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Sağlıktan konuta, eğitimden barınmaya kadar pek çok alanda bu toplu yığılmayı kaldırmakta zorlanan ilde birtakım değişim ve dönüşüm de kaçınılmaz hale gelmiştir. Bunlardan en dikkat çekici olanlardan biri de barınma alanlarındaki değişim ve dönüşümdür. Göçün sebep olduğu bu değişim ve dönüşüm aslında Kilis’in Suriyeli göçüne verdiği bir cevap niteliğinde olup yeni sorun ve çelişkileri de beraberinde getirmiştir.

Yapılan bu çalışma beş bölümden oluşmakta olup giriş bölümünde göçle ilgili bazı bilgiler aktarılarak Birleşmiş Milletler verileri ışığında dünya geneli bazı göç istatistiklerine yer verilmiştir. Arap baharının etkili olduğu Suriye ve zorunlu göçle birlikte Kilis’e

göç eden Suriyelilerle ilgili genel bilgilere değinilmiştir. Literatür taraması bölümünde, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerle ilgili yapılan bazı çalışmalar ile göç konusunu ele alan çalışmaların bazılarına değinilmiştir. Göçle ilgili kavramlar ve kuramlar aktarılarak kavramsal çerçeve oluşturulmak istenmiştir. Göçün genel sebepleri, türleri ve sonuçları aktarılarak mekân ve göç ilişkisi ele alınmıştır. Türkiye’de Suriyelilerle ilgili olarak kamplar, Suriye’den geldikleri bölgeler, Türkiye’de yoğun oldukları iller, Türkiye’yi seçmelerinde etkili olan faktörler, geçici korunmaları ve yapılan yardımlar vurgulanmıştır. Materyal ve yöntem bölümünde, araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve yöntemi aktarılmıştır. Buna göre araştırmanın amacı Kilis’te yaşayan Suriyelilerin barınma sorunlarını ele almaktır. Bu nedenle araştırmada yüz yüze derinlemesine görüşme yöntemi seçilmiş ve 2018 yılı mayıs ayı itibariyle gerek Kilis merkezde gerekse kamplarda yaşayan 15 Suriyeli ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler, literatür taramasında ulaşılan bilgiler, yerinde tespit ile edinilen materyaller aktarılmıştır. Bulgular ve tartışma bölümünde çalışma sahasının genel özellikleri, Suriyelilerin Kilis’e göç süreçleri, Kilis’te dağılımları, bu dağılım sonucu getto tipi barınma mekânları oluşturup oluşturmadıkları vurgulanmıştır. Yüz yüze derinlemesine görüşmelerde katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek, eğitim, medeni durum, aylık gelir, ödedikleri kira tutarları, yaşadıkları mekânlar, Kilis’e uyum problemleri, göçlerinde Kilis’i seçmelerinde etkili olan faktörler, yardım alma kanalları, sağlıklı beslenme durumları, kalabalık yaşantıları, yaşadıkları mekânların fiziksel özellikleri gibi bilgiler aktarılmıştır. Bu bilgilerden hareketle 2018 yılı itibariyle Suriyelilerin Kilis’te yaşadıkları mekânların özellikleri ve barınmaya dair durumları vurgulanmıştır. Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve tartışma bölümünde ise çalışmada elde edilen tüm veriler harmanlanarak Kilis’te yaşayan Suriyelilerin barınmaya dair yaşadıkları problemler aktarılmıştır. Buna göre Kilis’e zorunlu göçle

gelen Suriyeliler ev bulma konusunda büyük sıkıntılar yaşamış ve bu nedenle birkaç aile birleşerek bir evde yaşamaya çalışmışlardır. Suriyelilerin Kilis’e göçüyle birlikte ev kiralalarında büyük artışların yaşanması Suriyelileri, kiralari daha düşük olan fiziksel şartları kötü evlere sürüklemiştir. Netice itibariyle sayıları 6 ile 20 kişi arasında değişen kalabalık yaşıantılı evler, garajların, eski depoların ve köhne yapıların yaşanan mekânlarâ dönüştürüldüğü mahalleler ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu duruma işsizliğin de eklenmesiyle Suriyelilerin Kilis’te barınmaya dair pek çok sıkıntıyla karşı karşıya kaldıkları vurgulanmıştır. Buna göre yaşanan mekânların fiziksel olarak bakımsız, dar ve ısıtması sıkıntılı mekânlar olduğı, ailede çalışan az sayıda kişinin ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı, çalışan kişilerin çok düşük ücretlere razı olduğı, yerli halk tarafından dışlanma hissinin olduğı, dil başta olmak üzere çeşitli uyum problemleri yaşadıkları söylenebilir. Ayrıca çalışmanın sonunda gerek yerinde tespit sonucu elde edilen veriler gerekse katılımcılardan edinilen bilgiler ışığında mevcut duruma ilişkin bazı öneriler de sunulmuştur.

Çalışmada Suriye’den göç edenler için kullanılan mülteci, sığınmacı ve misafir gibi kavramlar incelenmiş ve bu bağlamda Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin incelenen bu hukuki statülere dâhil olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle çalışmada Suriye’den göç edenleri ifade edebilmek için “Suriyeliler” terimi kullanılmıştır.

İkinci Bölüm

Literatür Taraması

Suriye’de devam eden iç savaş nedeniyle sayıları milyonlarla ifade edilen Suriyeliler başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Yaşanan bu göç sonucu hedef olarak seçilen bölgede birçok değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye, Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle sınıra gelen her bir Suriyeliye açık kapı politikası çerçevesinde eşit muamelede bulunarak ülkeye almış ve özellikle Suriye sınırına yakın illere yerleştirmiştir. Bu toplu nüfus hareketi sonucu incelemeye değer birçok alan ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Suriyelilerle ilgili çok fazla araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar Suriyelilerle ilgili farklı bir boyutu ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmamıza başlarken öncelikle Türkiye’de Suriyelilerle ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ardından daha da öze inilerek Kilis’te yaşayan Suriyelilerle ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmamızda kullanılmak üzere incelenen çalışmalardan bazılarının kısa özetlerine aşağıda değinilmiştir.

Topkaya ve Akdağ (2016) tarafından yapılan çalışmayla Kilis’te bulunan Suriyelilere yönelik yine Kilis’te öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüş ve düşünceleri aktarılmaya çalışılmıştır. Göçle ilgili genel bir değerlendirmenin yapıldığı çalışmada ayrıca 1970-2010 yılları arası dünya geneli göç olgusu da ele alınmıştır. Kilis’te yaşayan Suriyelilerle ilgili alt problemlerin oluşturulduğu bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu

problemlerle ilgili görüşler aktarılarak bu görüşler doğrultusunda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Kap (2014) tarafından yapılan çalışma, ilk zamanlarda Türkiye'ye geçici olarak sığınıldığı zannedilen Suriyelilerin Suriye'de derinleşen iç savaş nedeniyle kalıcı olarak yerleştikleri düşüncesini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası nedeniyle sayıları milyonlarla ifade edilen Suriyelilerin barınma yükünün altından kalkmada Türkiye'nin tek başına zorlanacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle uluslararası toplumun ve devletlerin bu yükü paylaşması konusunda Türkiye'nin daha aktif bir rol alması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Öngel (2017) tarafından hazırlanan çalışma Türkiye'deki Suriyelilerin istatistiki verilerde yansıtılma problemini ele almıştır. Çalışmada resmi istatistiklerin üretilmesinde etkin rol oynayan kurumlar ve yöntemleri aktarılırken yıllar itibariyle toplam Suriyeli sayıları veri olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda iş gücü istatistiklerinde Suriyelilerin rolüne değinilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde Suriyelilerin resmi istatistiki verilerde kapsam dışı kalma durumlarının olduğu ve bu nedenle gerek göç araştırmacılarının gerekse politika üreticilerinin bu durumdan olumsuz etkilendiği vurgulanmıştır.

Paksoy (2013) tarafından hazırlanan alan araştırması ile ilk olarak Arap baharı ele alınmıştır. Daha sonra Suriye iç savaşı üzerinde durularak savaş öncesi ve sonrası Suriye karşılaştırılmıştır. Yaşanan iç savaşın Türkiye'ye etkileri üzerinde durulmuştur. Bu etkiler Kilis'e indirgenerek Kilis'te yaşayan Suriyelilerin bir takım problemlerle karşılaştığı tespit edilmiş ve bu problemlerin içerisindeki sosyo- ekonomik problemler ortaya konulmuştur.

Gaziantep Ticaret Odası'nca (2015) hazırlanan raporda, Suriyelilerin Türkiye'deki genel istatistiki verilerine değinilmiştir. Bununla birlikte seçilen Gaziantep ili ayrıntılı olarak ele alınarak Suriyelilerin durumunun fotoğrafı çekilmek istenmiştir. Bu

bağlamda ilçeler de dâhil olmak üzere tüm Gaziantep için Suriyelilerin etkileri güvenlik, ekonomi, sağlık, eğitim ve turizm başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ayrıca Gaziantep Ticaret Odası tarafından daha önce yayınlanan raporla karşılaştırmalar yapılarak ne gibi değişikliklerin olduğu ve sürecin kontrol altına alınmasında nasıl hareket edildiği irdelenmiştir.

Paksoy ve Karadeniz (2016) tarafından yapılan çalışmada 2010 yılında başlayan ve etkisi hala devam eden Arap baharının nedenleri ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. Ardından Suriye’de yaşanan iç savaşın nedenleri aktarılmış ve büyüyerek devam etmesindeki faktörlere değinilmiştir. Bu süreçte bölgede etkili olan güçler aktarılmıştır. Derinleşen iç savaşla birlikte göçe maruz kalan Türkiye’nin sınır ili olan Kilis ele alınmış ve burada bulunan kamplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra Kilis il merkezinde kendi imkânları dâhilinde çalışma hayatına atılan Suriyeliler irdelenerek sosyo-ekonomik yapıları aktarılmıştır.

İncili ve Akdemir (2016) tarafından yapılan çalışma ilk olarak Suriyelilerle ilgili sayılara değinirken daha sonra Suriyelilerin Türkiye geneli dağılımını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda iller bazında Suriyelilerin yoğunluğu aktarılarak bu yoğunluğun etkileri üzerinde durulmuştur. Örnek olarak ele alınan Kilis ili için bu etki derinlemesine ele alınmıştır. Suriyelilerle yapılan anketler sonucu elde edilen veriler incelenmiş ve birtakım sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan bazılarına değinmek gerekmektedir. İlk olarak Suriyelilerin Kilis’i hedef olarak seçmelerinde etkili olan faktör coğrafi yakınlık olarak belirtilmiştir. Suriyelilerin Kilis’e göç etmelerindeki en büyük sebepleri ise savaş ve ekonomik dar boğaz olarak belirtilmiştir. Daha sonra Kilis’in kendi nüfusundan daha fazla Suriyeliyi ağırlaması nedeniyle kentte büyük bir konut açığının ortaya çıktığı belirtilmiş ve kapatılamayan bu açık nedeniyle birçok garaj, ambar, henüz inşaat halindeki mekânlar ve harabe yapıların barınma alanları olarak kullanılmaya başlandığı vurgulanmıştır.

Kilis'in Suriyeli haritası çıkartılmış ve bu bağlamda kentte hangi bölgelerde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı ortaya konulmuştur.

Lordoğlu ve Aslan'ın (2016) yaptığı çalışmada Suriyelilerin en yoğun olduğu beş sınır ili ele alınmıştır. Bu iller, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Mardin ve Kilis'tir. Bu bağlamda ilk zamanlar misafir olarak görülen Suriyeliler, Suriye'de iç savaşın derinleşmesiyle beraber kalıcı bir niteliğe bürünmüşlerdir. Bu nedenle iş piyasasında birtakım hareketlilik yaşanmıştır. Örnek olarak çalışan Suriyeli işçilerin yerli işçilerden %50 oranında ücretlerinin düşük olması ve bu sebeple yerli işçilerde yaşanan işsizlikler verilebilir. Yapılan çalışma bahsedilen beş il için bu hareketliliği değerlendirmiş ve bu bağlamda farklı örnekler tespit edilmiştir.

Öngel (2017) tarafından hazırlanan çalışmada Suriyeli göçüne yoğun bir şekilde maruz kalan ve bu nedenle ekonomik ve sosyal yapısı etkilenen Gaziantep ili ele alınmıştır. Bu doğrultuda Gaziantep'in Türkiye ekonomisindeki yeri ve sanayi noktalarındaki konumu ele alınmış resmi istatistiki veriler kullanılarak Gaziantep ve alt bölgelerinin gelişme eğilimi aktarılmıştır. Sonuç olarak emek yoğun işlerde işgücü sağlayan Suriyeliler ilde 2014 yılına kadar ekonomiye artı değer kazandırsa da 2014-2016 yıllarında ihracat ve işgücü verileri açısından değerlendirildiğinde il ekonomisinde bazı sıkıntıların baş gösterdiği vurgulanmıştır.

Harunoğulları ve Cengiz (2014) tarafından yapılan çalışma ile Suriyelilerin Hatay'da kentsel mekânı Suriye'deki gibi algıladıkları ve mekânı öyle kullanmak istedikleri vurgulanmıştır. Bu sebeple bulundukları mekânda birçok çelişki ile baş başa kalmışlardır. Ayrıca çalışmada mekânsal algı ve Suriyelilerin kendilerini kente ya da mekâna ait hissetme ile ilgili içerisinde bulundukları durum aktarılarak Suriyelilerin Hatay'da bölgesel yerleşmelerde etkili olan faktörleri de incelenmiştir.

Develi (2017) tarafından hazırlanan çalışma ilk olarak göç olgusuna değinmiş ve göçün kısa tarihsel arka planını aktarmıştır. Daha sonra uluslararası göç teorilerine değinerek 21. Yüzyıldaki göçlerin bu teoriler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Dünya üzerinde bulunan göçmenlerin ülkelere göre dağılımları da aktarılmıştır. Sonuç kısmında ise 21. Yüzyıl öncesi ortaya atılan göç teorilerinin günümüzde yaşanan göçleri anlamlandırmada yetersiz kaldığı aktarılarak gerek yeni teorilerin geliştirilmesi gerekse var olan teorilerin günümüz koşullarında yenilenmesinin faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Güçer, Karaca ve Dinçer'in (2013) hazırladığı çalışma bir alan araştırması niteliğindedir. Araştırmada Türkiye'deki konaklama merkezleri, (kamplar) Suriyelilerin bulunduğu bölgelerde yerel yöneticilerin etkileri, savaşın getirdiği psikolojik durum, uluslararası hukukta ve Türkiye'nin iç mevzuatında mültecilik ve mülteci sorunu, Türkiye'deki Suriyelilerin hukuksal statüleri gibi konular ele alınmıştır. Ek olarak araştırmada Suriyelilere kamp memnuniyet durumundan ülkelerindeki savaşa kadar pek çok konuda sorular sorulmuş ve genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Harunoğulları (2016) tarafından yürütülen çalışma, Kilis ilini ele almıştır. Çalışma göçle ilgili genel bir değerlendirme ile başlamış ve Avrupa ülkelerindeki Suriyeli mülteciler ile devam etmiştir. Daha sonra Suriye iç savaşı sonucu Türkiye'ye göç eden Suriyeliler genel olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada, çocuk işçiliği ile ilgili genel bilgilerin verildiği bölümün ardından Kilis'te yaşayan Suriyeli çocuk işçilerle görüşmeler sonucu elde edilen sorunlarla ilgili veriler aktarılmıştır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının 08.08.2017 tarihli raporunda Türkiye'de hayatlarına devam etmeye çalışan Suriyelilere yapılan yardımlar ele alınmıştır. Bu bağlamda Suriyeli çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri için okullara gönderilmesi, hastane hizmetleri ve ilaçların ücretsiz verilmesi,

yapılan kurslarla mesleki eğitime hazırlama gibi yardımlarda bulunulduğu aktarılmıştır.

Orhan ve Gündoğar (2015) tarafından hazırlanan raporda Türkiye’deki Suriyelilerle ilgili genel bir değerlendirmenin ardından Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye etkileri toplumsal, siyasi ve güvenlik, ekonomik ve temel hizmetler alt başlıklarında irdelenmiştir. Bu bağlamda ilerleyen bölümlerde Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Mersin şehir analizleri yapılmıştır.

Erdoğan’ın (2014) hazırladığı rapor ile Türkiye’de bulunan Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından nasıl görüldüğü yani Suriyelilere karşı Türk toplumunun bakış açısı ortaya konulmak istenmiştir.

Cengiz (2015) tarafından hazırlanan çalışma, Suriyelilerin Kilis yerel halkı tarafından algılanışı, Suriyelilerin kentin sosyo-ekonomik yapısına etkileri, yaşanan göçle birlikte Kilis’te mekânsal yapının kazandığı boyut irdelenmiştir.

Memiş (2015) tarafından hazırlanan çalışma, Arap baharı ile ilgili genel bir değerlendirme ile başlamış, Arap baharının nedenlerini alt başlıklar dâhilinde incelemiştir. Daha sonra çalışmada Arap baharı Suriye iç savaşına indirgenmiş ve bu iç savaş neticesinde Türkiye’ye göç eden Suriyeliler ele alınmıştır. Türkiye’de Suriye sınırında bulunan Kilis ili için Suriyeliler incelenmiştir. Bu incelemenin hedefindeki konu, Kilis’te yaşayan Suriyelilerin Kilis’in sosyo-ekonomik yapısı üzerinde etkilerine yönelik yerel halkın algısını ortaya koymaktır. Bu bağlamda yerel halk içinden kişilerle görüşmeler yapılarak elde edilen veriler aktarılmış ve genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Gökçe ve Özdemirci (2016) tarafından hazırlanan çalışma Arap baharı ile ilgili genel bir değerlendirmeye başlamış ve ardından Suriye’de demokrasi bölümü ile demokrasi kelimesinin neyi ifade ettiği ve bu ifadenin Suriye’deki yansımalarına

değinilmiştir. Bu noktadan hareketle, Suriye’de halen devam eden iç savaş nedeniyle Kilis’e göç eden Suriyelilere demokrasi algısı çerçevesinde sorular sorularak cevaplar istenmiş ve elde edilen bu cevaplar genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Sirkeci (2017) tarafından hazırlanan çalışma, Suriye iç savaşı ve Türkiye’ye etkilerini araştıran diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir. Şöyle ki; diğer çalışmalar genel itibariyle, hedef ülke olarak Türkiye’yi seçen Suriyelileri çeşitli yönleriyle ele almıştır. Ancak Sirkeci’nin yaptığı bu çalışma Suriyeliler tarafından hedef ülke olarak seçilen Türkiye’nin aynı zamanda kendi vatandaşlarının göç etmesi sonucu kaynak ülke olarak da ele alınması gerektiğini savunmaktadır ve bu bağlamda Türkiye’yi hem hedef hem de kaynak ülke olarak iki yönlü bir çizgide irdelemektedir.

Öztürkler ve Göksel (2015) tarafından hazırlanan çalışma, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Kilis, Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Mardin’de işsizlik, ücretler, enflasyon, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi ekonomik ve sosyal değişkenler üzerinde Suriyelilerin etkilerini aktarmaktadır. Bu bağlamda şu iki sorunun cevabı aranarak Suriyelilerin etkileri irdelenmiştir; birincisi adı geçen dokuz il için Suriyeliler gelmeseydi bahsedilen alanlarda nasıl bir değişiklik olurdu ve ikincisi Suriyeliler geldikten sonra bahsi geçen alanlarda nasıl değişiklikler meydana geldiğidir.

Ünal (2014) tarafından hazırlanan çalışma, göç alan ve göç veren ülke bağlamında Türkiye’yi ele alarak Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bilgiler vermiştir. Elektronik kaynaklı veriler kullanılarak Türkiye’de Suriyelilerin ötekileştirme temelli bir algıya maruz kalıp kalmadığı irdelenmiştir.

Poyraz (2012) tarafından hazırlanan çalışma, geçici koruma politikasının ortaya çıkışıyla ilgili bilgiler vererek uluslararası mülteci hukukuna da değinmiştir. Buradan hareketle Türkiye’nin iç

mevzuatında bu konunun nasıl düzenlendiği aktarılarak Suriyelilerin hangi hukuki statüde olduğu vurgulanmıştır.

Göçer ve Çınar (2014) tarafından hazırlanan çalışma ilk olarak Arap baharının nedenlerini açıklamış ve bu nedenler dâhilinde gelişim sürecini de ele almıştır. Arap baharı; İran, Rusya, Avrupa ülkeleri ve ABD açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca Suriye, Libya, Mısır ve Tunus'ta meydana gelen olayların Türkiye'ye ekonomik etkileri irdelenmiştir.

Deniz (2014) tarafından hazırlanan çalışmada uluslararası göçle ilgili temel kavramlar açıklanmış, dünyada yaşanan uluslararası göçün mekânsal dağılımına değinilmiş, göçte hedef ülke konumunda olan yerlerde meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik ve güvenlik gibi sorunlar ele alınmıştır. Coğrafi konumu dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası göç sorunundaki pozisyonu kaynak ülke, hedef ülke ve transit ülke bağlamında irdelenmiştir.

Erdoğan (2014) tarafından hazırlanan çalışma, Türkiye'deki Suriyelilerle ilgili kapsamlı bir analiz gerçekleştirmiştir. Ardından mültecilik statüsüyle ilgili Türkiye'deki yasal ve idari düzenlemeler uluslararası hukukla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışmada üzerinde durulan asıl konu ise genelden özele doğru bütün Türkiye'de belediyelerin mülteci ya da sığınmacı konusundaki çalışmalarını, bu çalışmalar esnasında karşılaşılan sorunları, iç mevzuat kaynaklı kısıtlamaları ve belediyelerin Suriyeliler konusunda süreç yönetimleri irdelenmiştir.

Akdemir ve Öngel (2017) tarafından hazırlanan çalışmada Gaziantep ilinin yakın zamanda yaşadığı üç göç dalgasının kenti emek, kentsel yapı, üretim ve etnisite açısından nasıl etkilediği ele alınmıştır. Bu bağlamda ile yönelik ilk göç dalgasının ekonomik gerekçelerle ilin kırsal kesiminden kente doğru bir seyir izlediği ve kentsel mekânda değişiklikler meydana getirdiği aktarılmıştır. İkinci dalga göç hareketinin ise 1990'lardan sonra gerçekleşmiş olduğu ve bu göçte akrabalık bağları, cemaat ilişkileri, etnisite gibi olguların

etkin rol oynadığı vurgulanarak bu dönemde Gaziantep'in ticaret hacminde genişlemenin olduğu aktarılmıştır. Üçüncü dalga göç hareketinin ise Suriye iç savaşından sonra gerçekleştiği ve ile yerleşen Suriyelilerin yine ikinci dalga göç hareketinde olduğu gibi kentin ticaret hacmini genişletmiş oldukları ancak diğer göç dalgalarından farklı olarak kentin bir bölgesinde toplanmak yerine geneline dağılmış olmaları nedeniyle kentsel dokuda değişiklik meydana getirmedikleri vurgulanmıştır.

Uzun (2015) tarafından hazırlanan çalışma dünya geneli mültecilik mevzuatıyla ilgili bilgiler vermiştir. Daha sonra bu bilgilerin iç hukukumuzdaki yansımalarını ele almıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü üzerine bir değerlendirme yapılan çalışmada, ekonomi hukuku bakımından da Suriyeliler irdelenmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2015) tarafından hazırlanan geniş kapsamlı raporda Suriye ve Türkiye'de yaşamaya çalışan Suriyelilerle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'deki barınma kampları, Suriyelilerin Suriye'den geldikleri kentler, Türkiye'deki coğrafi dağılışı, Türkiye'deki Suriyelilerin demografik özellikleri, Suriyelilerin Türkiye'deki konut koşulları, Türkiye'deki yerel halkla ilişkileri gibi pek çok alanı kapsayan veriler sunulmuştur.

Yaşar (2014) tarafından hazırlanan çalışma, göçle ilgili tarihten günümüze genel bir değerlendirme yaparak konuyu, Suriye'de iç savaştan kaçarak Kilis'e göç eden Suriyelilere indirgemıştır. Çalışmada üzerinde durulan asıl konu Kilis'te yaşayan yerel halkın yine Kilis'e göç eden Suriyelilere yönelik algılarını ve bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda Kilis yerel halkının birlikte yaşadıkları Suriyelileri ötekileştirme konusundaki tutumlarının nasıl olduğu irdelenmiştir. Çalışmada nedensellikler bir kenara bırakılarak mevcut durumun fotoğrafı çekilmek istenmiştir.

Kavramsal Olarak Göç

Göç, insan nüfusunun dünyada yoğunluğunun artmasıyla birlikte hem giderek daha karmaşık bir hal almış hem de dünya genelinde sayılan sorunlardan biri haline gelmiştir. Bu nedenle göçü çok farklı bilim dalları derinlemesine incelemiştir. Örnek verecek olursak coğrafya, göçte kaynak ve hedef konumunda olan bölgeleri, sosyoloji göç hareketini gerçekleştiren toplumları, antropoloji göç sonrası yaşanan kültürel yapıları (Topkaya ve Akdağ, 2016:769), iktisat göçte etkili olan ekonomik etmenleri incelemiş, tarih ise göçü zaman bakımından ele almıştır. Tüm bu bilim dalları aslında iki temel şeyi yani göçün nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır (Cengiz, 2015:106). Yapılan çalışmalar her ne kadar fazla olsa da göç olgusu kabuk değiştirerek devam etmiştir. Bu denli insan yaşamıyla iç içe olan göç olgusu hem tarihte hem de günümüz modern dünyasında önemli aktörlerinden biri olmuştur. Bu bağlamda göçü tanımlayacak olursak göç, yaşanılan bölgede insanların yaşamı için gerekli olan asgari şartların yok olması durumunda, kişi ya da kişilerin kısa, orta veya uzun vadeli olarak yaşadıkları bölgeyi terk etmeleridir (Topkaya ve Akdağ, 2016:769). Göç bu açıdan kıtalararası, uluslararası, bölgeler arası, kırdan kente veya kentten kıra doğru bir seyir izleyebilir (Harunoğulları ve Cengiz, 2014:309).

Tarih sahnesine baktığımızda ilk kitlesel göç hareketi olarak Kavimler Göçü karşımıza çıkar. 4. yüzyılda gerçekleşen bu göçte etkili bir faktör olan Hunların amacı Çin'in baskısından kurtulmaktır. Bu sebeple Karadeniz'in kuzeyine yerleşen Hun'lar, burada bulunan Cermen kavimlerinin kaçarak, Avrupa Kıtası'nı işgal etmelerine sebep olur. Bu olay neticesinde günümüz Avrupa devletlerinin temeli atılmıştır. Görüldüğü üzere farklı bölgeler arasında kitlelerin hareketi olarak aktarılan bu göç dalgası Avrupa Kıtası'nda devletlerin hatta imparatorlukların kurulmasına sebep olmuş (Deniz, 2014:180) ve insanlık tarihinin şekillenişinde etkin bir

rol oynamıştır. Tarih sahnesinde biraz daha günümüze yaklaşacak olursak özellikle 1900’lü yılların başından itibaren yaşanan göçleri genel bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda eskiye nazaran küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin göçü kolaylaştırdığı görülmektedir (Cengiz, 2015:105). Ayrıca göçler, hedef olarak seçilen yerlerde siyasi, sosyal, ekonomik ve güvenlik gibi konuları sekteye uğratarak istikrarı bozulabilmektedir (Topkaya ve Akdağ, 2016:769). Örnek verecek olursak 1990’lı yıllarda Doğu Avrupa ve Afrika’dan çok sayıda mülteci Avrupa kıtasına göç etmiştir. Yapılan bu göç hareketi yerli halkça, yoksulların Avrupa’yı işgal etmesi olarak algılanmıştır. Bu algı, yanında birçok olumsuz söylemi de beraberinde getirmiştir. Şöyle ki; göç sebebiyle işçi ücretlerinin düşeceği ve yerli halkta işsizliğin ortaya çıkacağı, yine göç edenlerin doğurganlığının fazla olması nedeniyle sosyal yapıda ve ulus kimliğinde tehlikelerin baş göstereceği korkusu yayılmıştır. Bu söylemler dünya geneline göre değerlendirildiğinde aslında pek çok yer için benzer kaygıların olduğu görülmektedir (Topkaya ve Akdağ, 2016:769).

Göçle İlgili Temel Kavramlar

Göç kavramı ilkel zamanlardan beri var olagelmiş ve giderek çok daha karmaşık bir hal almıştır. Şöyle ki; henüz dünya nüfus yoğunluğu çok az iken yerleşim yerleri dışına yapılan göçler, sadece göç edenleri etkilemesi açısından sınırlı bir etkiye sahiptir. Ancak giderek dünya nüfus yoğunluğunun arttığı ve devletlerin çok daha etkin bir rol oynadığı zamanlara gelindiğinde artık yapılan uluslararası göçler, etki alanını genişleterek çok boyutlu bir kavram haline gelmiştir. Bu aşamada göç edenler için, hak ve özgürlükler bakımından farklılık arz eden yeni yeni hukuksal statüler ortaya çıkmıştır. Bu hukuksal statüler göç edenlerin rotasını oluşturmada da etkin rol oynamıştır. Bu bağlamda, genellikle insanların olumsuz bir bakış açısı içerisinde olduğu göç olgusunun temel kavramlarını tam anlamıyla bilmek, konunun kavranmasına katkıda bulunacaktır.

Göçmen: Yaşadığı ülkeyi çoğu zaman ekonomik gerekçelerle kendi isteği doğrultusunda terk ederek başka bir ülkeye yasal yollardan giriş yapan ve orada yaşamaya başlayan kişiye denir (Topkaya ve Akdağ, 2016:770).

Yasa Dışı Göç: Bireyin yaşadığı ülkeyi terk ederek yasa dışı yollardan başka bir ülkeye girmesi ya da yasal yollardan girdiği ülkeden süresi içerisinde çıkmayarak yaşamaya devam etmesidir (Deniz, 2014:177).

Yasa Dışı Göçmen: Yasa dışı göçü gerçekleştiren kişiler için kullanılan kavramdır (Deniz, 2014:177).

Göçmen Kaçakçılığı: Tamamen maddi kazanç elde etmek amacıyla yasa dışı göçmenlerin başka bir ülkeye girişlerini ya da başka bir ülkeden çıkışlarını sağlayan faaliyetler bütünüdür (Deniz, 2014:177).

Mülteci: Yaşadığı ülkede ırk, sosyal statü, inanç ve düşünce gibi nedenlerden ötürü kendini baskı altında hissetme ve devletinin bu konularda kendini koruyamayacağına ya da kendine eşit davranamayacağına inanmasından dolayı başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi kabul edilen kişidir (Topkaya ve Akdağ, 2016:770).

Sığınmacı: Mültecilik sıfatı için başka bir ülkeye başvuruda bulunmuş ancak durumunun henüz sorgulanma aşamasında olduğu kişileri ifade eder (Topkaya ve Akdağ, 2016:770).

İltica: Mülteci ya da sığınmacıların gideceği ülkeye yasal veya yasa dışı yollarla girmesidir (Deniz, 2014:178).

İnsan Ticareti: Bireyin baskı, şiddet, tehdit, zorlama gibi yöntemlerle bir yerden başka bir yere götürülerek maddi çıkar elde etmek amacıyla her türlü alanda çalıştırılmasıdır (Deniz, 2014:179).

Kaynak Ülke: Çeşitli sebeplerden dolayı göç edenlerin başka bir ülkede yaşamayı amaçlayarak terk ettiği ülkelerdir (Perruchoud ve Redpath, 2013:57).

Hedef Ülke: Yaşadığı ülkeyi çeşitli sebeplerden dolayı terk eden kişinin göç sonucu yaşamak istediği ülkeyi ifade eder (Perruchoud ve Redpath, 2013:41).

Transit Ülke: Yaşadığı ülkeden göç ederek başka bir ülkede yaşamayı planlayan kişinin yaşamak istediği ülkeye geçmek için arada geçici olarak kullandığı ülkelere denir (Perruchoud ve Redpath, 2013:86).

Göçle İlgili Temel Kuramlar

Göç, ilk ortaya çıktığı zamandan bu yana içerisinde bulunduğu yüzyıla göre değişik formlara bürünmüştür. Bu sebeple gerek kitlesel göç hareketleri gerekse bireysel göçler belirli başlıklar altında değerlendirilse de aslında pek çoğunun kendine has özellikler sergilediği gerçeği de göz ardı edilemez (Çağlayan, 2006:67). Kendine has özellikler sergilemesinin altında yatan başlıca sebep ise göçün toplumsal bir olgu olmasından kaynaklanmaktadır. Zira göçün toplumsal bir olgu olması sabit kuralları olacağı kanısını yıkmaktadır. Bu nedenle toplumsal yapıda meydana gelen değişimler göç olgusuna yönelik yeni bilimsel ve kuramsal yaklaşımları da beraberinde getirmektedir. Göçe ilişkin ilk kuramsal yaklaşımlar on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmış olup yirmi birinci yüzyıl boyunca da devam etmiştir (Özcan, 2016:187). Kuramsal yaklaşımlar özellikle uluslararası göçü anlamlandırmada etkili bir faktör olduğundan bazı göç kuramlarına değinmek faydalı olacaktır.

E. G. Ravenstein’in Göç Kanunları

Ravenstein’in, The Laws of Migration yani Göç Kanunları adlı iki makalesi 1885 ve 1889 yıllarında yayınlamıştır (Çağlayan, 2006:69). Ravenstein’in bu çalışması genel itibariyle iç göçleri anlamlandırmak adına kaleme alınmıştır (Bayraklı, 2007:7). Zira bu makaleler 1871 ve 1881 yıllarında İngiltere’de yapılan nüfus sayımından elde edilen veriler dikkate alınarak yazılmıştır. Bu veriler ışığında Ravenstein, yedi göç yasası tanımlamıştır.

Ravenstein'in bu çalışması göç konusunda bilinen ilk bilimsel çalışma olması nedeniyle de büyük önem taşır (Bayraklı, 2007:8). Bu nedenle gerek kendi dönemi gerekse kendinden sonraki dönemlerde göçle ilgili yapılan çalışmalara referans olacak niteliktedir (Develi, 2017:1345). Ravenstein bu çalışmasında 1800'lü yılların son yarısında endüstrileşme ve kentleşmede meydana gelen değişim ve dönüşümleri ele almıştır. Özellikle endüstrileşmeyle birlikte iş olanakları ve ulaşım kanallarında büyük gelişmeler yaşanmıştır. O yıllarda gelişmelerin merkezinde yer alan Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yönelen göç hareketleri yeni bir hayata atılmak isteyenler için umut kaynağı olmuştur. Çalışmalarını bu konjonktürde yapan Ravenstein, Willam Farr'ın, göçün toplumsal bir olgu olması nedeniyle kesin bir kanuna dayandırılmayacağı görüşünü çürütmek üzere (Özcan, 2016:188) göç olgusunun genel geçer kanunları olduğuna dikkat çekmiştir (Çağlayan, 2006:69).

Merkez - Çevre Kuramı

Göçle ilgili yapılan çalışmalarda yoğunlukla üzerinde durulan göç kuramlarından biri de S. Amin, I. Wallerstein ve A. G. Frank gibi düşünürlerin çalışmaları sonucu ortaya çıkan merkez - çevre kuramıdır (Özcan, 2016:200). Kuram ekonomik temel üzerine yükselmiştir. Bu kurama göre ülkeler “merkez – çevre” veya “gelişmiş – azgelişmiş” olarak iki kutba ayrılır (İlgar ve İlgar, 2015:162). Bu iki kutup arasında ekonomik ilişkiler söz konusu olup bu ilişkiler nedeniyle kutuplar birbirine bağlıdır. Bahsedilen ilişkiler ilk zamanlarda koloncilik etrafında şekillenirken günümüzde ise bu ilişkiler kapitalizm ve ulus devlet kavramları çerçevesinde anlam kazanmaktadır (Çağlayan, 2006:79). Zira dünya sistemlerinden bir tanesi de şu anda geçerli olan Modern Dünya Sistemidir. Bu sistem Kapitalist Dünya - Ekonomisi olarak da adlandırılır. Bu sistemin ayırt edici özelliği ise ortaya çıktığı zamandan itibaren var olan diğer sistemleri yok ederek başat konuma yükselmiş olmasıdır (Wallerstein, 2011:15). Bu nedenle Wallerstein'in merkez çevre

kuramında merkezi oluşturan ülkeler gelişmiş ülkeler olup kapitalist sistemi benimsemişlerdir. Halkı refah içerisinde yaşayan bu ülkeler kapitalist model ile değişim ve dönüşüme uğramıştır. Bu kurama göre çevreyi oluşturan ülkeler ise az gelişmiş ülkelerdir (İlgar ve İlgar, 2015:162). Bu ülkeler kapitalist düşünce etrafında evrilmeye ve merkez ülkelerin kapital çarkına dişli olmaya başlamışlardır. Kuramın genel çerçevesine baktığımızda bu iki ülke bloğu yani merkez ve çevre ülkeler birbirlerine çıkar ilişkisi içerisinde bağlıdır. Merkez ülkeler sermayelerini daha da artırmak gayesi içerisinde. Bu nedenle merkez ülkeler çevre ülkelerin ucuz hammadde ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duymaktadır (Özcan, 2016:200). Merkez ülkeler, çevre ülkelerden çok ucuza aldığı hammaddeyi yine çevre ülkelerin ucuz iş gücüyle işler ve elde edilen mamul ürünleri yine pazar olarak kullandığı çevre ülkelere ya da diğer başka ülkelere ihraç eder. Çevre ülkeler ise kendi hammaddesini işleyecek endüstriyel gelişmişliği olmadığından ve endüstriyel geriliğe paralel olarak işsizlik oranlarının da çok yüksek olması nedeniyle merkez ülkelere ihtiyaç duymaktadır. Görüldüğü üzere ekonomi temelinde çift taraflı bir bağımlılık söz konusudur (Bayraklı, 2007:9). Tam da bu bağımlılıktan yola çıkan merkez - çevre kuramına göre çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru bir göç hareketi başlar (Develi, 2017:1347). Merkez ülkeler bu göç hareketleri karşısında kimi zaman çok sıkı göçmen politikaları geliştirerek sadece kalifiye ve işinde iyi yetişmiş kişileri ülkelerine kabul eder ve daha da ucuza çalıştırır. Bunun sonucunda emek piyasasında bir düşüş yaşanmasını sağlayarak işçi ücretlerini aşağıya çeker. Kimi zaman da merkez ülkeler özellikle insan gücüne ihtiyaç duyulan yani emeğin yoğun olarak kullanıldığı sektörlerde bu ihtiyacını ülkesine kabul ettiği vasıfsız göçmenlerden temin eder. Bu göçmenler yerli halktan çok daha ucuza çalıştırıldığı için üretim maliyeti düşer ve kâr oranı artar. Son dönemlerde merkez - çevre ilişkisinde bazı değişim ve dönüşümler baş göstermiştir. Şöyle ki;

önceleri sermaye, işgücünü yani emeği kendisine çekerken son zamanlarda sermaye ucuz işgücünün olduğu yerlere gitmektedir. Yani ucuz işgücü göçü, yerini sermaye göçüne bırakmıştır. Yaşanan bu kavramsal göç değişikliğinin birçok sonuçları olmuştur. İlk olarak merkez ülkelerden çevre ülkelere göç ettirilen sermaye ile bu ülkelerde ucuz işgücüne dayalı işletmeler kurulmuştur. Yoğun işsizlik nedeniyle bu işletmelerde çok düşük ücretler karşılığında çalışmak için akın eden yerli halk, yavaş yavaş geleneksel üretim tekniklerini de bırakmaya başlamış ve giderek daha da bağımlı hale gelmiştir. Geleneksel üretimin bırakılması sonucu ortaya çıkan yeni işgücü işletmelere yönelmiş ve bu sayede işçi ücretlerinin hep ucuz kalması yönünde bir sirkülasyon oluşturmuştur. Bu sirkülasyon içerisinde kadın ve çocukların da iş hayatına sürüklenmesi uzun sürmemiştir (Özcan, 2016:200). Özellikle kadınların çalışmaya başlamasıyla birlikte aile yapıları da değişmiştir. Bu bağlamda işletmeler çevre ülkeler içerisinde daha da büyüyerek bulunduğu bölgeyi endüstriyel anlamda ülke içerisinde farklı kılmıştır. Bu endüstrileşme ülkenin diğer bölgelerinden bu bölgelerine göçü de beraberinde getirmiştir. Görüldüğü üzere merkez - çevre kuramında kapitalizmin sebep olduğu göç, hem çevre ülkelerden merkez ülkelere hem de çevre ülkeler içerisinde iç göçe sebep olmaktadır (Çağlayan, 2006:81).

İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Göç, karmaşık bir yapısı olan geniş bir olgudur. Gerek bireysel gerekse kitlesel göçü, eşit gibi görünen paydalara göre kategorize etmek isteyen düşünürler hep var olmuştur (Özcan, 2016:187). Ancak unutulmamalıdır ki yapılan her bir göç kendi içerisinde özeldir ve kendine has özellikler taşır.

Göç kuramları göçü anlamlandırmada yarar sağlayacak bir takım bakış açıları sunar. Bu bağlamda göç kuramları incelendiğinde birçoğunun ekonomik temelli özellikler taşıdığı ve göçü anlamlandırmada ekonomiyi başat konu olarak yüceltip diğer

alanları çok daha az etkili olarak ilan ettiği gör÷lmektedir. Yine birçok göç kuramı zaman ve mekân ilişkisini göz ardı ederek düşüncelerine zemin oluşturmaya çalışmışlardır (Çağlayan, 2006:84). Oysa göç insani bir olgudur ve bu nedenle göçte aktif rol alan insanların perspektifinden değeriendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca göç zamanda ve mekânda yaşanan olaylardan bağımsız da değildir. Bu bağlamda ilişkiler ağı kuramında göç ve göçmen ele alınmış, yaşanan olaylar da göçmenlerin perspektifinden incelenmiştir (Aksoy, 2012:296). Gör÷ldüğü üzere ilişkiler ağı kuramı diğer kuramlardan ve göçü anlamlandırmada ele alınan modellerden çoğu konuda ayrı düşmektedir (Çağlayan, 2006:85).

İlişkiler ağı kuramının dayandığı asıl nokta göçte kaynak ülkede ve kaynak ülke ile hedef ülke arasında köken, soydaşlık, dostluk ve kültür birliğı gibi ortak paydada buluşan kişiler arasında oluşan bağlantıdır (Özcan, 2016:202). Bu bağlantı göçte süreklilik arz eden bir özellik kazandırır. Şöyle ki; ilk göç eden kişiler yaptıkları geçici ziyaretlerde ya da telefon görüşmelerinde göç etme düşüncesi içerisinde olanları teşvik edici bir rol üstlenir. Teşvik ederken de kendi deneyimlerini aktarır. Bu deneyimler göç ederken hangi yolların kullanılması gerektiğı, göçte gerekli olacak belgeler, göçte hedef ülkenin ya da bölgenin seçimi, göç edilen yerde iş ve barınmayla ilgili durumlar gibi pek çok alanı kapsar (Bayraklı, 2007:15). Gör÷ldüğü üzere kurulan bu ağlar göç ile ilgili pek çok alanda aktif rol almaktadır. Kurama göre önemli olan ağın kurulmuş olmasıdır. Ağın içeriğinin ne olduğı ikinci plandadır. Çünkü ağ bir kere kurulunca zaten zaman içerisinde birçok değışim ve dönüşüm geçirecektir. Bu değışim ve dönüşüm sonucu ağın içeriğı genişleyecek ve ağ çok daha karmaşık bir hal alacaktır. İlk zamanlar göçmenlere yol gösterme ve uyum sağlama konularında yarar sağlayan ağlar daha sonra içerik olarak geniş bir yelpazeye ulaşmış ve ekonomi, siyaset ve sosyal alanlarda faaliyet gösterir duruma gelmiştir. Gör÷ldüğü üzere göçle birlikte gelişen bu ağ toplumsal bir

sermaye konumuna gelmiştir(Develi, 2017:1347). S. Çağlayan bu duruma, Türklerin Almanya'ya işçi olarak gitmesini örnek olarak göstermektedir. Çağlayana göre Almanya'ya göç eden Türk işçiler, güçlü bir göçmen ağı kurmuştur. Ağın ilk işlevlerine baktığımızda Türkiye'den yeni göç etmiş kişilerin birincil ihtiyacı olan iş ve barınacak yer bulma gibi konular üzerinde faaliyette bulunduğu görülür. Günümüzde ise ağ ilk işlevlerini devam ettirirken bunların da yanında pek çok farklı misyon da yüklenmiştir. Bunlardan biri de Almanya siyasi hayatında aktif rol almaktır (Çağlayan, 2006:86).

Bahsedilen göçmen ağı kuruluş aşamasında herhangi bir yol ve yöntem izlemeksizin tamamen ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla kendiliğinden kurulur. Dolayısıyla bu ağda herhangi bir örgütlenme şekli de yoktur. Göçün devam etmesiyle ilişkiler ağı giderek gelişir ve faaliyet yelpazesi genişler. Gelişmiş bir göçmen ilişkiler ağı sisteminin varlığı da göç etme düşüncesi içerisinde olanları teşvik ederek göçün sürekliliğini sağlar (Develi, 2017:1347). Görüldüğü üzere göç ve göçmen ilişkiler ağı birbirlerinin gelişimine ve büyümesine etki eder. Göçmen ilişkiler ağı yeni göçmenlere pek çok konuda katkı sağlar. Şöyle ki; hedef ülkede var olan göçmen ilişkiler ağı yardımlaşma aracı ve yasal işlemlerde hızlanma nedeniyle yeni göçmene ekonomik bir ferahlık sağlar. Diğer yandan yeni göçmenin hedef ülkede yalnızlık çekmesini engeller (Çağlayan, 2006:86).

Kuramda vurgulanması gereken başka bir boyut da göçmenlerin hedef ülkedeki sosyal uyumu üzerinedir. Göçmenler göç ettikleri hedef ülkede bambaşka bir kültür ve yaşayış tarzı ile karşı karşıya kalırlar. Göçmen ilişkiler ağının varlığı yeni gelen göçmenlerin bu yeni yaşayış tarzına geçişinde ara bir vasıta görevi görerek yaşanabilecek kültür şoklarının önüne geçmiş olur (Develi, 2017:1347). Bu vesileyle yeni göçmenler bulundukları kültüre kademeli bir şekilde ayak uydurmaya başlarlar. Ancak burada göçmen ilişkiler ağının varlığı aksi bir durum da ortaya çıkarabilmektedir. Şöyle ki; göç edilen ülkede var olan güçlü

göçmen ilişkiler ağı yeni gelen göçmenlerin her türlü ihtiyacını karşılamada sonuna kadar yardımcı olur (Çağlayan, 2006:86). Öyle ki yeni gelen göçmen eskilerin yaşadığı bölgede hayatına başlar ve geride bıraktığı hayatı aidiyet duygusu çerçevesinde hedef ülkede tekrar yaşamaya başlar. Hedef ülke vatandaşlarıyla hiçbir ilişkiye girmeden ihtiyaçlarının tümünü bu ilişkiler ağı yardımıyla giderebildiğinden göç ettiği ülkede yıllarca yaşamasına rağmen göç ettiği ülkenin dilini dahi öğrenemez. Bu da göçmenler açısından tutucu bir durum olarak kalmaktadır.

Gerek hedef ülkede gerekse kaynak ülkeyle hedef ülke arasında var olan ilişkiler ağı bazen tamamen bir ticari faaliyete evrilebilir. Çünkü ilişkiler ağı çerçevesinde ilk göç eden göçmenler kaynak ülkelerine döndüklerinde göç etme düşüncesinde olan potansiyel göçmenleri deneyimleri çerçevesinde göçe teşvik ederek belirli bir ücret karşılığında onlara bir tür danışmanlık hizmetinde bulunabilir. Bu danışmanlık hizmeti içerisinde göç etmeden önce sahip olması gereken evraklardan göç yollarına, hedef ülke belirlemeden hedef ülkede yapılacak işe kadar pek çok konu girer. Burada ağ gerek legal gerekse illegal yolları kullanarak göç etme düşüncesi içerisinde olanları bu göç dalgasına dâhil eder.

Göç edilen hedef ülkede göçmen ilişkiler ağı çerçevesinde ekonomik olarak birtakım kolaylıklar ortaya çıksa da (Bayraklı, 2007:15) gerek hedef ülkede yaşantı tarzı gerekse hayata daha sıkı tutunma gayreti içerisinde olan göçmenlerin ekonomik anlamda rahata kavuşma isteği aile yapılarında birtakım değişim ve dönüşümlere sebep olur. Ucuz işgücü olması nedeniyle hedef ülkenin de maliyetleri düşürme açısından göçmenleri çalıştırması kendi avantajlarına yönelik bir durumdur (Özcan, 2016:187). Bu nedenle özellikle kadın ve çocuk işçiliği çerçevesinde göçmen aile formları ataerkil yapılarından sıyrılmaya başlamıştır. Aile içerisinde anne, baba ve çocuğun sosyal rolleri değişim ve dönüşüme uğramıştır. Görüldüğü üzere göçün oluşturduğu ilişkiler ağı göç

sürecinde göçmene destek faaliyetinin yanında sosyal statülerin de yeni baştan üretimini sağlamaktadır (Çağlayan, 2006:87).

İlişkiler ağı kuramına genel çerçeveden bakan S. Çağlayan’a göre göçmen ağlarının sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere, göçe ve göçmenlere olumlu ya da olumsuz pek çok etkisi vardır. Bu etkilerden bazıları aşağıda maddeler halinde sayılmıştır.

- Göçmenlerin, göçün getirdiği maddi ve manevi yükünü azalmak ve onları bu konuda rahata kavuşturmak. Göçmenlerin göç ettikleri yerlerde bambaşka bir yaşayış tarzının doğrudan içerisine düşmesine engel olarak bir geçiş aşaması işlevi görmek.

- Göç etme düşüncesinde olan potansiyel göçmenleri göç konusunda teşvik ederek göçte kaynak ve hedef ülke ya da bölgenin hangisi olduğu konusunda da etkin rol oynamak.

- Göçmenlerin hedef ülkeye uyumları konusunda onlara katkıda bulunmak.

- Göçe katılanları hedef ülkede var olan resmi prosedürler, yasalar, iş ve diğer fırsatlar konusunda bilgilendirmek.

- İlişiler ağının yeterli gücü elde etmesiyle göçmenlerin artık hayatlarını devam ettirme amacından daha çok kazanç sağlamaya, ülke yönetiminde söz sahibi olmaya doğru daha üst amaçlara sevk etmek.

- Göçün hızını ve büyüklüğünü belirlemede etkin rol almak.

Göçle ilgili diğer kuramlardan göçmeni ön plana çıkararak ayrılan ilişkiler ağı kuramı, göç kuramlarına yeni bir nefes getirmiştir. Çünkü göç konusu ele alınırken göçte en aktif rol oynayan göçmeni göz ardı ederek yapılan değerlendirmeler eksik ya da yanlış olmaya mahkûmdur. Bu düşünceden hareketle, ilişkiler ağı kuramıyla birlikte göçte etki eden faktörlere bireysel faktörleri de eklemek göç konusunda daha sağlam analizler yapmayı olanaklı hale

getirmektedir. İlişkiler ağı kuramına dair tüm bu özellikler bir arada değerlendirildiğinde günümüzde yaşanan göçleri kavramada bir hayli katkısının olduğu söylenebilir.

Göçün Genel Sebepleri

Göçler genel olarak değerlendirildiğinde nedenleri, zaman içerisindeki dönüşümleri, etkileri ve sonuçları bakımından çok karmaşık bir olgu gibi algılsa da aslında temelinde etkili olan ana faktörlerin ekonomi, siyasi sorunlar ve doğal afetler olduğu görülür (Cengiz, 2015:106). Başka bir deyişle, insanlık tarihi boyunca hemen hemen tüm çağlarda yaşanan göçler, mekânda eşitsiz bir şekilde serpilmiş ekonomik fırsatlardan pay alma arzusunun bir sonucu olarak gerçekleşebileceği gibi doğanın zorlukları, devletin ya da otoritenin baskıları, savaş, gibi etmenler sonucunda da gerçekleşebilir (Koçak ve Terzi, 2012:165). Göç olgusu beşeri bir durum olduğundan çok yönlü bir etkiye sahiptir. Bu nedenle göç olgusunu, farklı bilim dalları farklı yönlerini ele almışlardır. Göçle ilgili çalışmalar bu denli çok olsa da genel olarak değerlendirildiğinde aslında göç konusunda üzerine dikkat çekilmek istenen iki temel mesele vardır. Bunlardan ilki göçe sebep olan temel faktörlerdir. İkincisi ise göçün doğurduğu sonuçlardır. Burada göçü ortaya çıkaran faktörlerin insan iradesine bağlı olup olmadığı önemli değildir. Önemli olan kişi ya da kişileri mekân değişikliğine götürmesidir. Aşağıda göçe sebep olan temel faktörler başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

Doğa Olayları

Göç, toplumsal bir hadise olması nedeniyle ilk zamanlardan bu yana toplumların yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Öyle ki insanlar yerleşik yaşantıya geçene kadar sürekli göçebe bir hayat sürmüşlerdir. Onları bu hayata zorlayan başlıca etmen ise doğa olaylarıdır. Henüz üretime geçilmeyen bu zaman diliminde insanlar avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşantılarına devam edebiliyorlardı.

Bu nedenle günlük yaşantıları fazlasıyla doğaya bağlı bir nitelik taşımakta ve bunun sonucunda hangi yeryüzü şekli ya da iklim koşulu o an için yaşamaya elverişli ise oraya göç ediyorlardı. Zamanla bu hayat tarzı yerleşik bir düzene evirildi ve artık üretim dönemi başlamış ve doğaya karşı pasif durumdan daha aktif bir duruma geçilmiştir. Artık insanlar sadece sel ya da deprem gibi zorunlu haller neticesinde göçe başvurmaya başlamıştır. Doğa olayları sanayi devrimine kadar göçün en önemli nedeni olarak sayılmıştır (Ekici ve Tuncel, 2015:13).

Siyasi Sorunlar

İnsan, toplumsal bir varlık olması nedeniyle diğer insanlarla her zaman ilişki temelinde, bir arada yaşama isteği içerisinde. Bu birlikte yaşama isteği toplumda uyulması gereken kurallar bütününe zorunlu kılar. Kurallar ise ortaya zorunlu bir iktidarı yani kuralların uyulması konusunda bir denetçi ve aynı zamanda bir kural koyucuyu doğurur. Bu vesileyle ortaya çıkan iktidarla, muhalif bir tutum içerisinde olan insanlar arasında bir mücadele başlar. Burada mücadele konusu olarak din, mezhep, düşünce, yaşayış şekli, ırk, dil, renk vs. farklılıkları gösterilebilir. Bu mücadelede iktidar başarılı olduğu takdirde, muhalif düşüncedeki bireyler ya birtakım özgürlüklerinden feragat ederek bulundukları yerlerde yaşamaya devam edecekler ya da göçe başvurarak mekân değişikliğine gideceklerdir.

Tarihte siyasi sorunlar nedeniyle göçe maruz kalmış pek çok toplum vardır. Bu konuda bilinen en eski göç hareketlerine, Tevrat'ta bahsi geçen Yahudilerin Mısır'ı terk edişi ve Kur'an'da geçen, Müslümanların Mekke'den Medine'ye zorunlu göçü örnek olarak gösterilebilir (Yaşar, 2014:8).

Ekonomik Sorunlar

Göçün sebepleri konusunda sanayi devrimini bir değişiklik noktası olarak aktaran S. Ekici ve G. Tuncel'e (2015) göre sanayi

devrimine kadar göçte en etkili faktör doğa olayları iken sanayi devrimiyle birlikte insan faktörü ön plana çıkarak ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler göçte başat rol oynamaya başlamıştır. Doğa olayları ve siyasi sorunlar göçü zorunlu bir araç haline getirirken, ekonomik sorunlar kişi ya da kişilerin daha refah bir yaşantı sürme hayali çerçevesinde gönüllü bir göçe sebep olur.

Göçün Sonuçları

Göç, yüzeysel olarak düşünüldüğünde yaşanan mekân ile göçte hedef konumunda olan mekânın artılarının ve eksilerinin kıyaslanması sonucu, hedefteki mekânın lehine sonuç alınması durumunda, harekete geçilerek mekân değişikliğine sebep olan sosyal bir olgu olarak ortaya çıkar. Yani yapılan basit bir artı eksi değerlendirmesidir. Göçte gerçekleşene kadar durum böyle iken göç, gerçekleşmesi sonucu birçok etki boyutu olan dinamik bir harekete dönüşür. Bu bağlamda göçün ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel, mekânsal vb. pek çok alanda değişiklik ortaya çıkaran bir konumda olduğu görülmektedir. Göç sonucu ortaya çıkan bu değişiklikleri göçte dinamik bir etkiye sahip olan kaynak ülke/bölge, transit ülke/bölge ve hedef ülke/bölge açısından değerlendirmek gerekmektedir. Çalışmamızda uluslararası göç ele alındığından, göçte mekân olarak etkin rol oynayan ülkeler açısından göçün etkileri değerlendirilmiştir.

Kaynak Ülke Açısından Göçün Sonuçları

Göçte, daha iyi bir yaşam hayali ile terkedilen ülkeye kaynak ülke denilmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde kaynak ülke, göçe karar verenler açısından siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, alanların birinde ya da birkaçında memnuniyetsizliğe sebep olmuş ülke konumundadır. Bu nedenle göçe karar verip başka bir ülkeye yerleşen kişiler, terk ettikleri ülkelerde birtakım etkilere sebep olurlar.

Göç sonucu ülkesini terk edenlerin yaşlarına baktığımızda Birleşmiş Milletlerin 2010 yılı verilerine göre 20-39 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Bu yaş aralığı bir ülkedeki en aktif yaş aralığını oluşturmaktadır. Yine aynı verilere göre tüm göçmenler içerisinde bu yaş aralığı %37 gibi büyük bir paya sahiptir (Yılmaz, 2014:1694). Bu da bir ülkedeki aktif nüfusun azalmasının yanında doğurganlık oranının da azalacağı, yaş ve cinsiyet yönünden nüfusta değişikliklerin yaşanacağı anlamına gelmektedir (Bayraklı, 2007:42). Diğer yandan bu yaş aralığındaki nüfus çalışma çağındaki nüfus olup kalkınmanın da lokomotif gücü olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu insan gücünün göçü, yatırımların yarım bırakılması, kırsal nüfusta aşırı seyrekleşme ve bağımlılığının artması, piyasanın üretim ve ticarete sekteye uğraması gibi pek çok sonucu da beraberinde getirmektedir.

Göç eden bireyler genellikle kültürlerinden ve terk ettikleri ülkelerle olan gönül bağlarından kopmazlar. Bu nedenle uzun süreli göçte bile koptyukları ülkelere bir girdi sağlarlar. Bu girdi yaşadıkları ülkeden kazandıkları dövizli terk ettikleri ülkelere aktarmakla gerçekleşir (Bayraklı, 2007:42). Bu döviz aktarımı sonucu alt yapıyı iyileştirme, krizlerde ve borçlanmalarda teminat işlevi sağlama, üretim sektöründeki yatırımlar sonucu istihdamı artırma gibi etkiler ortaya çıkar (Yılmaz, 2014:1692). Diğer yandan her ne kadar koptyukları ülkeyle olan gönül bağlarını devam ettirseler de yerleştikleri yeni ülkenin kültürünü ve yaşayış tarzını da içselleştirmek durumunda kalırlar. Bu nedenle terk ettikleri ülkelere ziyaretlerinde, maruz kaldıkları yeni ülke kültürünü de taşırlar. Bu bağlamda 1960'lı yılların başında Türkiye'den Almanya'ya gerçekleşen işçi göçü bu etkilere örnekler içermektedir.

Transit Ülke Açısından Göçün Sonuçları

Göçün kaynak ülke ve hedef ülke bakımından etkileri oldukça fazladır. Bu ülkeler kadar göçten etkilenmese de göç sürecinde transit konumunda olan ülkeler de bahsedilen etkilerden

payına düşeni almaktadır. Zira göçte köprü konumunda olan ülkeler de bazı durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Apak, 2014:55). Ancak öncelikle transit ülkelerin göçmenlerce kullanım amaçlarına değinmek gerekmektedir. Buna göre göçmenler transit ülkeyi; göç için gerekli olan paranın biriktirilmesi, sınırı geçmede kullanılacak belgelerin temin edilmesi, yasadışı sınır geçişlerinde hava koşullarının elverişli hale gelmesinin beklenilmesi, yasadışı sınır geçişlerinde güvenlik açığının ortaya çıkacağı zamanın ve yerin tespit edilmesi, hedef ülkenin, özellikle yasadışı girişlerde, uygun olduğu zamanın beklenilmesi gibi amaçlar doğrultusunda kullanmaktadır (Yılmaz, 2014:1697).

Genel itibariyle yukarıda bahsedilen amaçlar doğrultusunda kullanılan transit ülke, geçici de olsa bünyesinde barındırdığı göçmenler nedeniyle bazı etkilerle karşı karşıya kalmaktadır (Bayraklı, 2007:78). Buna göre ülke dışına döviz çıkışı gerçekleşir. İşsiz olan göçmenlerin suça karışma ihtimali yükselir. Genellikle kısa süreler için çalışan bu göçmenler (Aksoy, 2012:297) kaçak olarak çalıştırılırlar ve bu nedenle vergi gelirlerinde zarara sebep olunurken aynı sebep sonucu kayıt dışı istihdam ortaya çıkar. Vasıfsız işgücü piyasasında ucuz işgücü olarak istihdam edilen bu göçmenler, çok sınırlı da olsa yerli işçilerde işsizliğe sebep olabilirler. Transit ülkedeki göçmenlerin güvenlik bakımından değerlendirildiğinde transit göçe maruz kalan ülkede güvenlik açıkları da meydana gelebilir (Yılmaz, 2014:1698).

Hedef Ülke Açısından Göçün Sonuçları

Wallerstein'in merkez çevre göç kuramında belirttiği merkez ülkeler sanayi ve ticaret alanları başta olmak üzere gelişmiş ülkeler olup ciddi işgücü açığı olan ülkelerdir. Çevre ülkeler ise geri kalmış üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırılmaktadır. Dünya üzerinde cereyan eden uluslararası göçün en önemli sebepleri arasında ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Bu da gelişmiş ülkelerdeki işgücü açığını hedef alan uluslararası göçlerin yaşanmasına neden

olmaktadır (Bayraklı, 2007:43). Bu anlamda Batı, gelen göçmenleri en ağır işlerde çalıştırmaktan geri kalmamıştır. Bu vesileyle kendi vatandaşlarını bu işlerden alarak göçmenlerin başına denetleyici olarak yerleştirmiştir. Bu sayede ilk olarak işçi ücretleri aşağıya çekilmiş ve üretimde maliyet azalmıştır. Ülkenin kriz durumunda ise ilk olarak göçmenlerin işten çıkarılması (Yılmaz, 2014:1694) göçmenlerin hem işinden hem de işsizliğinden yarar sağlandığının göstergesidir. Göçün özellikle kitle halinde gerçekleşmesi yerleşilen bölgede emlak piyasası başta olmak üzere birçok alanda fiyat artışlarını da beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak yerleşilen bölgede alt yapı sorunları, çarpık kentleşme, kaçak işletmeler ve kaçak çalıştırılan işçiler de sıklıkla görülmektedir.

Gelişmiş ülkeler özellikle de Avrupa ülkeleri var olan işgücü açıklarını 1980’li yıllarda büyük oranda tamamlamışlardır (Yılmaz, 2014:1694). Bunun neticesinde göçmen politikalarında daha seçici ve daha baskıcı davranışlar sergilemişlerdir.

Göç sonucu ortaya çıkan başka bir faktör ise güvenlik konusudur. Zira göçe maruz kalan insanların çoğu gelir seviyesi çok düşük kesimden gelmektedir. Bu duruma hedef ülkede işsizlik de eklenince göçmenlerin suça açık bir pozisyona geçmesi daha olası hale gelmektedir. Bu da yerli halk üzerinde güvenlikle ilgili bir takım endişelere sebebiyet vererek göçmenler üzerinde olumsuz algıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Göçmenlerle ilgili olumsuz algıların ortaya çıkmasında güvenlik dışında işçi ücretlerinin düşmesine neden olmaları, emlak piyasasında fahiş artışlara sebebiyet vermeleri gibi konular da rol oynamaktadır.

Göç Türleri

Göçün sosyal bir boyutunun olmasından dolayı pek çok sebebi vardır. Bu sebepler kişinin özgür iradesine bağlı olarak ortaya çıkabileceği gibi kişinin iradesi dışında da gerçekleşebilir. Diğer bir yönden göç, kırdan kente, kentten kıra, kentten kente yapılarak iç göç şeklinde ortaya çıkabileceği gibi bir ülkeden başka bir ülkeye

yapılarak dış göç şeklinde de ortaya çıkabilir. Yapılan bu göçler bireysel olabileceği gibi kitleler halinde de gerçekleşebilir (Telek vd., 2016:144). Tüm bu etkenler birlikte düşünüldüğünde göçün toplumsal boyutunun aslında karmaşık bir yapıya dayandığı söylenebilir. Bu nedenle göçü daha iyi anlamak amacıyla göç türleri aşağıda başlıklar halinde irdelenmiştir.

İç göçler

İç göç, bireylerin yaşadıkları ülkenin sınırları içerisinde kalmak kaydıyla bulundukları yerden kısa ya da uzun süreliğine göç etmesi anlamına gelmektedir (Telek vd., 2016:145). Bu göçte etkili olan faktörler ise siyasi sorunlar, terör, turizm ve tarım gibi mevsimlik çalışılan işler, ülkenin bölgeleri arasında gelişmişliğinin farklı olması gibi etkenlerdir. İç göçlerde ülkenin nüfusunda herhangi artış ya da azalış meydana gelmez (Koçak ve Terzi, 2012:169). Sadece bölge ya da şehir nüfus oranlarında değişiklikler oluşmaktadır. Bu oransal değişiklikler ülke içerisinde geri kalmış bölgelerde aşağı yönlü bir seyir izlerken gelişmiş bölgelerinde ise yukarı yönlü bir seyir izlemektedir.

Türkiye’de İç Göçler

Türkiye’de yaşanan iç göçlere baktığımızda genel itibariyle 1950 yılı dönüm noktası niteliğindedir. Zira bu yıldan itibaren kapitalist ekonomi modeli çerçevesinde sanayileşme ile birlikte tarım alanlarında makineleşmenin başlaması sonucu büyük bir tarım işçisi kitlesi işsiz konumuna düşmüştür. Bu nedenle bu kitle sanayi ve ticaretin gelişmiş olduğu kentlere doğru bir göç seyri oluşturmaya başlamıştır. Yaşanan iç göçlerde bu sebebin yanında toplumsal, siyasi ve kültürel nedenler de rol oynamıştır. Türkiye’de yaşanan iç göçlere baktığımızda mevsimlik ve sürekli göç olarak ayrılmaktadır. Mevsimlik göçler, her yılın belirli zaman dilimleri içerisinde gerçekleşen göçlerdir. Bu göç Türkiye’de pamuk ve fındık toplamak gibi çalışma amaçlı; tatil, bağ evine gitme, yaylaya çıkma gibi

gezmek ve dinlenmek amacıyla da yapılmaktadır. Sürekli göçler ise kişi ya da kişilerin bulundukları mekânı daha iyi bir yaşantı hayaliyle temelli olarak terk edip başka bir yere yerleşmesidir. Sürekli göçlerde daha iyi çalışma ve yaşama koşulları, daha iyi eğitim alabilme, kültürel yönden daha doygun yaşama gibi etkenler rol oynamaktadır. Sayılan bu durumlarda kişinin kendi iradesi dâhilinde gerçekleşen göçlere daha çok rastlanmaktadır. Terör, savaş, doğal afet, siyasi baskı gibi durumlarda ise zorunlu bir göç ortaya çıkmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012:170). Gönüllü göçler daha iyi bir yaşantı amacıyla gerçekleşirken zorunlu göçlerde kişinin can güvenliği ve hür iradesi tehlikededir ve kurtulmak amacıyla göç gerçekleşir. Türkiye’de yaşanan sürekli göçlere baktığımızda genel itibariyle hedefte Marmara ve Ege Bölgesi vardır. En çok göç veren bölgeler ise Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleridir.

Dış Göçler

Dış göç, bir ülke vatandaşlarının çeşitli sebeplerden dolayı ülkesini terk ederek başka bir ülkeye yerleşmesine denir. Dış göçler zorunlu sebeplerle ortaya çıkabileceği gibi kişinin yaşam standardını yükseltmek gibi özgür bir irade ile verilmiş karar sonucu da ortaya çıkabilir. Dış göç, ülke nüfusunda azalma ya da artma meydana getirir.

Dış göçler teknolojik gelişmelere bağlı olarak haberleşme ve iletişimin de gelişmesi sonucu artış göstermiştir. Buna ek olarak dış göçlerde etkili olan sebeplere baktığımızda yine tüm dünyada yaşanan göçlerin hemen hemen aynı sebeplere dayandığı görülmektedir. Bunlardan başlıca olanları savaş, doğal afetler, kıtlık, terör, siyasi baskılar (Telek vd.,2016:145), ekonomik istikrarsızlıklardır. Bu sebepler kişileri zorunlu göçe maruz bırakmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012:172). Kişinin yaşam standardını yükseltmek amacıyla göç etmesi ise gönüllülük esasına dayanmakta yani gönüllü dış göçe neden olmaktadır. Bu bağlamda dış göçler düzenli ve düzensiz olmak üzere iki gruba ayrılır.

Düzenli Göçler

Göç edilen ülkelerin bu konudaki yasal düzenlemelerine uyularak yapılan göç hareketini ifade eder (Kaya ve Demirağ, 2016:156). Burada söz konusu göçü gerçekleştiren kişiler göçmen olarak adlandırılmaktadır (Ünal, 2014:70).

Düzenli Göç Bağlamında Türkiye

Türkiye, bulunduğu coğrafya itibariyle tarihin çeşitli dönemlerinde çok sayıda göç hareketine maruz kalmış bir bölgededir. Bölgenin gerek Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında kavşak noktası olması gerekse komşu ülkelerde sürekli var olagelmış siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklardan dolayı göç hareketlerinin hedefi haline gelmiştir. Bu nedenle Türkiye'yi hedef alan göçler düzensiz bir göç özelliği sergilerken Türkiye'nin vermiş olduğu göçler ise düzenli göç özelliği sergilemektedir (Şentürk ve Köse, 2016:543).

Türkiye'ye gelen göçmenler farklı amaçlar içerisindedir. Bu göçmen gruplarına bakacak olursak bunlar; Avrupa Birliğine üye devletlerin vatandaşları, Türkiye'ye yerleşmiş emekliler, profesyoneller ve öğrencilerden oluşur (İçduygu ve Aksel, 2012:33). Türkiye'de düzenli göçü oluşturan bu grupların üyeleri çalışma izni, oturma izni ya da öğrenci vizesine sahiptir. Bu grupların gerçekleştirdiği göç hareketinin düzenli göç olarak adlandırılmasında da alınan bu izinler nedeniyle kişilerin hepsinin kayıt altına alınması etkili olmuştur.

Türkiye'ye göç eden göçmenler gerek özel hayatlarında gerekse çalışma hayatında düzenli bir statü ya da kimlik elde etmek amacıyla genel olarak üç yol izlerler. Birinci yolu seçenler ikamet izni, çalışma izni ve öğrenci vizesi gibi geçici bir izne tabi olanların oluşturduğu gruptur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 2010 yılı itibariyle bu grubun 177.000 kişiden oluştuğu bilinmektedir. İkinci yolu seçenler Türk

Vatandaşlığı başvurusu kabul edilenlerden oluşur. Bu kişiler ilk zamanlar Türk ya da İslam geçmişi olan kişilerden oluşurken daha sonra bu durumda değişiklikler gözlemlenmiş ve Türk ya da İslam bağlantısı olmayan kişilerin de Türk Vatandaşlığı başvurusunda bulunduğu ve vatandaşlığa kabul edildiği bilinmektedir. 1997 – 2009 yılları arasında Türk Vatandaşlık başvurusu kabul edilen 355.865 kişi olduğu bilinmektedir. Üçüncü yolu seçenler ise Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından çalışma izni alan göçmenlerin oluşturduğu gruptur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Son zamanlarda Türkiye’de çalışma izinlerinin verilmesi konusunda bir artış olduğu gözlenmektedir. 2004 yılında çalışma izni alanlar 5.000 kişi civarında iken 2010 yılında bu sayı 9.000’e yükselmiştir (İçduygu ve Aksel, 2012:34-35).Düzensiz Göç

Düzensiz göç, ülkeye yasal yollarla girmeyen ya da yasal yollarla girdiği halde süresi içerisinde ülkeden ayrılmayanların oluşturduğu göç hareketidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Bu kişilerin hukuksal olarak ülkede bulunmaları yasaktır.

Düzensiz Göç Bağlamında Türkiye

Türkiye’nin güvenlik güçleri tarafından ülke içerisinde yakalanan göçmenler üç ayrı grup altında değerlendirilmiştir. Bunlardan birinci grup Türkiye’de çalışmaya ya da yaşamaya gelenlerin oluşturduğu gruptur. Türkiye’ye bu göç hareketini gerçekleştiren göçmenler ülkeye genelde yasal yollardan giriş yapmıştır. Ancak vize sürelerini geçirme ya da Türkiye’de kalma kriterlerini ihlal etme gibi nedenlerden dolayı terk etmeleri gerekirken Türkiye’de yaşamaya devam etmişlerdir. Bu nedenle artık bu kişiler düzensiz göç kavramı içerisinde değerlendirmeye alınmıştır. Bu düzensiz göç modeli iki farklı göçmen grubundan oluşur. Yaşama amaçlı Türkiye’ye gelenler, sürekli ticaret yapanlar ve turizm sektöründe çalışanlardan oluşur. Çalışma amaçlı Türkiye’ye gelenler ise hizmetçi, seks işçisi, tarım işçisi, inşaat işçisi ya da piyasada kaçak ve ucuza çalışan diğer kişilerden oluşur.

Yaşama ve çalışma amaçlı göçü gerçekleştirenlerin sayısında yıllar itibariyle bir düşüş olduğu gözlenmiştir. Şöyle ki; 2000’li yılların başlarında yıllık sayıları 30.000 ile anlatılırken 2010 yılında bu sayı 10.000’nin altında gerçekleşmiştir (İçduygu ve Aksel, 2012:26). Bu düşüşün birkaç sebebi vardır. Bunlardan ilki AB’ye uyum sürecinde göç yönetimi alanında yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalarla birlikte sınırlarda daha etkili olacak kontrollerin getirilmesi ve insan ticareti yapanlara yönelik cezaların ağırlaştırılması sağlamıştır. İkincisi güvenlik güçlerinin son dönemde yabancılara illegal yollardan ülkeye girişinde daha fazla önleyici rol üstlenmesidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Üçüncü faktör ise geçmiş yıllarda Doğu Avrupalı göçmenlerin AB içerisinde serbest dolaşım hakkı olmadığından Türkiye’yi hedef alıyorlardı. Fakat artık serbest dolaşım hakkı çerçevesinde doğrudan AB ülkelerine gitmektedirler. Türkiye geneli düzensiz göçler düşünüldüğünde döngüsel ve çalışma amaçlı göçün oranının genel oran içerisinde %5 gibi küçük bir dilime tekabül ettiği bilinmektedir. İkinci grup mültecilik başvuruları reddedildiği halde Türkiye’den ayrılmayan kişilerin oluşturduğu gruptur. Türkiye 1951 BM Cenevre Sözleşmesini ve 1967 Ek Protokolünü imzalamış olması neticesinde sadece Avrupa vatandaşlarına mülteci statüsü verebilmektedir. Çünkü mülteci statüsü verebilme şartı Avrupa coğrafyası ile sınırlandırılmıştır. Diğer ülke vatandaşları Türkiye’ye sığındığında sadece geçici koruma statüsünden yararlanabilmektedir. Hal böyle iken bile Türkiye’ye yapılan sığınma başvuruların büyük çoğunluğu yine Orta Doğu ülkelerine aittir. Türkiye’ye koruma başvurusunda bulunanlar ya başka bir ülkeye yerleşene kadar ya da mültecilik başvuruları olumlu sonuçlanana kadar Türkiye’nin geçici korumasından faydalanırlar. Türkiye’ye 1995-2009 yılları arasında %87’si İranlı ve Iraklı olmak üzere toplamda 70.000 sığınma başvurusu yapılmıştır. Yapılan bu başvuruların %51’i mültecilik statüsü almış ve diğer ülkelere yerleştirilmiştir. 2007 yılından sonra diğer Afrika

lkelerinden başvurularda ciddi artışlar gözlenmiştir. Bu artışlara sebep olarak Afganistan, Filistin, Özbekistan, Sudan ve Somali’de yaşanan ekonomik ve siyasi krizler gösterilebilir (İçduygu ve Aksel, 2012:27). nc grup ise genellikle Avrupa lkeleri ya da ABD’ye göç etmek amacıyla Türkiye’yi transit ülke olarak kullanmak isteyenlerin oluşturduğu gruptur (Marangoz ve Erboy, 2016:557). Türkiye, jeopolitik konumu gereği Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında geçiş gzerghı üzerinde bulunmaktadır. Bu sebeple Asya ve Afrika’nın geri kalmış ülkelerinden kopan göçmenler Avrupa ülkelerine ya da diğer gelişmiş ülkelere göç edebilmek için Türkiye’yi geçici olarak kullanmak durumunda kalmaktadırlar (İçduygu ve Aksel, 2012:22). Bu şekilde bir g güzergahını kullananlara transit göçmen denir. Türkiye’de var olan bu transit göçmenler, genellikle ülkeye yasadışı yolları kullanan insan tacirleri ya da kaçakçıların yardımıyla giriş yaparlar. Türkiye’den ayrılışları da yine aynı yasadışı yolları kullanarak gerçekleşmektedir. Türkiye’de bir şekilde yakalanan bu kişilerin hemen hepsi transit göçmen olmasa da tüm bu kişileri potansiyel transit göçmen olarak değerlendirmek de yanlış bir kullanım olmayacaktır. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 1990’lı yıllarda Türkiye’deki potansiyel transit göçmenlerin sayısı yıllık bazda ortalama 5.000 kişi olduğu bilinmektedir. Ancak 2000 yılında bu sayıda bir patlama yaşanmış ve Türkiye kolluk kuvvetlerince yakalanan ve potansiyel transit göçmen olarak değerlendirilen kişi sayısı 52.000 olarak kayda geçmiştir. Daha sonra yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izleyen bu rakamlar şu şekilde sıralanmıştır; 2001’de 47.000, 2003’te 25.00, 2005’te 37.000, 2008’de 49.000, 2009’da 23.000 ve son olarak 2010’da 15.000 kişi ülke içerisinde yakalanmıştır. Genel erveden bakıldığında 2000-2010 yılları arası dönemde toplam 700.000 kişi civarında düzensiz göçmen yakalanmıştır. Bu sayının yaklaşık 473.000’i potansiyel transit göçmen olarak değerlendirilmektedir. Bu sayı da on yılda yakalanan toplam düzensiz göçmenlerin

%68'ine tekabül etmektedir. Yani bu durum 2000-2010 yılları arasında her yıl ortalama 43.000 transit göçmen yakalandığı sonucunu ortaya koymaktadır (İçduygu ve Aksel, 2012:23).

Mekân ve Göç İlişkisi

Günümüz modern toplumu teknoloji ile içli dışlı bir yaşam içerisinde hızlı bir hayat sürmektedir. Bu hızlı hayat içerisinde zamanın ve mekânın kullanımında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Uzak kavramı yeniden tanımlanırken günlük hayatın dar mekânı daha da genişlemiştir. Bu duruma ek olarak haberleşme ve iletişim teknolojisindeki ani gelişmeler neticesinde tüm dünya erişilebilir bir hale gelmiştir. Bu da yaşanan göçlerin sayısında ve niteliğinde büyük artışları beraberinde getirmiştir. Zira yaşanan ve göç edilecek olan mekân daha somut verilerle kıyaslanmakta ve kişinin mekân değişikliğinde daha haklı sebepler ortaya çıkmaktadır. Göçle birlikte gerek göç edilen mekânda gerekse terkedilen mekânda değişim ve dönüşüm de kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu değişim ve dönüşümde öncelikle mekânı ve mekânsal algıyı daha anlamlı kılmak amacıyla mekân kavramı aşağıda irdelenmiştir.

mekân konusu, bir çok yazar ve düşünür tarafından sıklıkla ele alınsa da bu konuda Henri Lefebvre'nin hatırı sayılır bir yeri vardır. Zira Lefebvre mekân konusunu marksist düşünce ve sol siyasetinin önemli başlıklarından biri haline getirmiştir. Özellikle Mekânın Üretimi adlı eseri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu konuda yazılan ilk eserlerdendir. Lefebvre bu eserinde mekânı algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekân olarak kategorize ederken bu mekânları oluşturan ve temsil edenlerin de kimler olduğunu saymıştır (Lefebvre, 2014:68).

Mekân konusunda farklı görüşler ileri süren bir diğer düşünür ise Mumford'tur. Mumford'a göre ilk insanlar ilkel araçlar kullanarak avcılık ve toplayıcılıkla hayatlarını devam ettirmeye çalışıyorlardı. Bu durum da doğaya sıkı sıkıya bağlılığı beraberinde getirmektedir. Başka bir deyişle insanların hayatlarını idame

ettirmede etkin bir rol oynayan doğal mekân vardır. Bu doğal mekân içerisinde göçebe bir hayat yaşayan toplumlarda mekân algısı henüz gelişmemiştir. Ancak bu toplumlar ölen kişileri hep bir arada gömmüşlerdir. Kendileri sürekli konar göçler bir yapıda olsalar da ölüleri çoktan yerleşik hayata geçmiş ve bir mekân sahibi olmuşlardır. Bu konudaki düşüncelerini genel itibariyle bu şekilde özetleyen Mumford'a göre ilk şehirler de her zaman ölülerin şehri olmuştur. Yani yaşayanların şehrinden önce ölülerin şehri kurulmuştur. Lefebvre ise bu konuda Mumford'un düşüncesine farklı bir yönden yaklaşır. Ona göre kurulan ilk şehirler her ne kadar ölülerin şehri olsa da eğer o şehirde bir kral ya da kutsallık atfedilen bir kişinin mezarı yoksa kurulan o mekân ya da şehir unutmamanın mekânı olmakla yetinir (Ghulyan, 2017:6).

Lefebvre'ye göre insanların gündelik hayatın içerisindeki sosyal faaliyetleri mekândan ayrı düşünülemez. Yani mekân ve sosyal etkileşim aynı potada eritilmiş kavramlardır. Bu bağlamda, insanların sosyal etkileşimleri mekân malzemesini kullanarak ortaya çıkmakta ve yine bu devinim içerisinde mekânın üretimi de gerçekleşmektedir. Lefebvre'ye göre mekân, toplumsal değerler ve toplumsal anlamlarla yüklüdür (Cengiz, 2015:106). Köy, şehir, yol, özel alan, bina, mezarlık, yatak, meydan vs. her biri farklı bir işlevi yerine getirmek ve farklı bir duyguyu temsil etmek üzere farklı anlamlarla donatılmış mekânlardır. Lefebvre, burada kentsel mekâna karşı ayrı bir tutum sergilemiş ve toplumların kendini yeniden ürettiği mekânlar olarak adlandırmıştır.

Tüm bu bilgilerden hareketle ve D. Cengiz'in kullanımıyla

“...Mekân; içinde yaşayanlar tarafından algılanan ve değerlendirilen düzlemdir, ufuktur; mekânı yalnızca geometrik olarak tanımlamak, insan deneyiminin anlaşılmasına yanlış bir yaklaşım olabilir bu bakımdan mekân, yaşamın gelişmesinde zaman kadar vazgeçilmezdir...” (Cengiz, 2015:106).

Bu nedenle mekân, toplumsal etkileşimlerde hem etken hem de edilgen bir pozisyonundadır. Şöyle ki; toplumsal süreçlerde ve etkileşimlerde, örneğin göç gibi, aktif bir rolü üstlenirken yine toplumsal bir olayda, örneğin yine göçte, şekil verilen, değiştirilen, dönüştürülen, yeni alanlar açılan, üzerinde yoğunlaşılan bir yapıdadır.

Mekânı ve mekânda meydana gelen değişiklikleri etkileyen pek çok faktör vardır. Bu faktörlerden biri de göçlerdir. Göçler niteliği her ne olursa olsun, gönüllü ya da zorunlu, iç göç ya da uluslararası göç fark etmeksizin mekânı etkileyen, değiştiren, dönüştüren, yeni oluşumlar ortaya çıkaran bir niteliğe sahiptir. Bu niteliğe sahip olması şüphesiz ki göçün insani boyutundan kaynaklanmaktadır. Zira göçler dünyadaki en aktif ajanlar (Cengiz, 2015:107) olan insanlar tarafından gerçekleştirilir. Çünkü insan bulunduğu mekânı kendine göre dizayn etme ya da kendine mekân üzerinde yeni alanlar açarak yaşamını yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Göç edenler terk ettikleri mekânın kültürel ve yaşamsal kodlarını gittikleri yeni mekâna da taşırlar. Bu kodlar, dil, yemek kültürü, giyim kuşam, din, düşünce yapısı vs. olarak adlandırılabilir. Bir yandan eski mekânın bu kodları bir yandan da yeni mekânın kültürel ve yaşamsal kodları göç edenler üzerinde etkili olmaya başlar. Bu şekilde göçmenler yaşadıkları bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısından hem etkilenir hem de bu yapılar üzerinde etkili olurlar (Harunoğulları ve Cengiz, 2014:310). Bu bağlamda iki farklı kültür, yaşantı, düşünce ve geleneğe sahip bireyler arasında etkileşime neden olan bir mekân ortaya çıkar. Bu mekânda bu iki farklı insan tipinin bir arada yaşayabilmesi için öncelikle belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Bu süre çoğu zaman sancılı olarak geçmekte ve bir takım olumsuzlukların da ortaya çıkmasıyla birlikte bazen kültür şoklarına, toplumsal düzenin sarsılmasına ve asayiş

olaylarına sebep olabilmektedir (Harunoğulları ve Cengiz, 2014:310).

Göçmenler mekânsal uyum konusunda birkaç nedenden dolayı zorluk çekmektedirler. Bu nedenlere bakacak olursak; göçmenler kitlesel göçe maruz kalmış ya da göç ettikleri mekânda kümelenerek ve yerlilerden soyutlanarak kendi özel mekânlarını kurmuşlar ise yeni mekâna kendilerini ait hissetmede ve yeni mekâna dair nitelikleri benimsemekte bir hayli zorluk çekerler. Diğer yandan eğer göçmenlerde geri dönme düşüncesi de var ise yine aynı sonuç ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’deki Suriyeliler

Yerlerinden edilmiş Suriyelilere geçmeden önce dünya geneli mültecilerin durumuna bakacak olursak mevcut durumun her geçen gün daha da kötüye gittiği görülmektedir. Şöyle ki; Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü verilerine göre dünya geneli gerçekleşen çatışmalar ile baskı ve zulümden dolayı ülkelerini terk edenlerin sayısı 2017 itibariyle 68 milyonu geçmiş durumdadır. Bu yıl içerisinde her gün ortalama 44.500 kişi, her iki saniyede ise 1 kişi zorla yerinden edilmiş durumdadır. Bu sayılar dünya geneli nüfus ile kıyaslandığında ise her 110 kişiden 1’i yerinden edilmiş durumdadır (United Nations Human Rights Council, 2018). Suriye mülteci krizi ise İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana en büyük mülteci krizi olarak ortaya çıkmıştır. 2014 yılı itibariyle Türkiye dünyada, gerek Suriye gerekse diğer ülkelere göç edenlere ev sahipliği yapan ülkeler içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Yani Türkiye, dünya genelinde mülteci, sığınmacı ya da geçici koruma altında olanların en çok yaşadığı ülke konumundadır (United Nations Human Rights Council, 2018).

Türkiye, Suriye’deki iç karışıklık sonucu yoğun bir Suriyeli göçüne maruz kalmıştır. Zira ülkede yaşanan çatışmalar sonucu can güvenliği, gıda sıkıntısı, eğitimin aksaması, yaşam alanlarının büyük tahribata maruz kalması vb. sorunlar insanları zorunlu göçe maruz

bırakmıştır. Bu göç Türkiye’yi pek çok yönden etkilemiş durumdadır. Ancak Türkiye’nin bu ilk göç deneyimi değildir. Bu konuda yakın tarihte bile deneyimler yaşamıştır. Türkiye gerek komşu ülkeler gerekse yakın coğrafyada meydana gelen olaylar sonucu ortaya çıkan göç hareketlerinde pek çok kez hedef ülke konumunda olmuştur. Bu bağlamda Türkiye, 1979 yılında meydana gelen Rusya-Afganistan Savaşı ve İran Devrimi, 1980-1988 yılları arasında gerçekleşen İran-Irak Savaşı, 1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı, 2003 yılında gerçekleşen ABD’nin Irak’ı işgali sonrası ortaya çıkan göç hareketleri sonrası göç ve göçmen konusunda yeterince deneyim kazanmıştır (Cengiz, 2015:111).

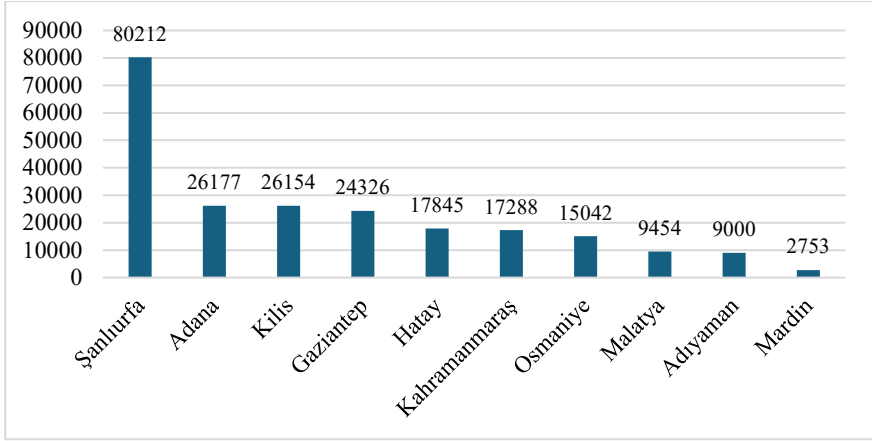
Türkiye’nin yedi komşu ülke içerisinde 911 km ile en uzun kara sınırına sahip komşu ülkesi Suriye’dir. Bu iki ülke tarihte pek çok sebepten ötürü etkileşim içerisinde olmuştur. Bu sebeplerden en göze çarpanları Hatay sorunu ve terör meselesidir. Ancak Arap baharının etkisiyle Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonucu iki ülke arasındaki bu etkileşim, ana merkezinde göç edenler olmak üzere yeni bir boyut kazanmıştır. Zira Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle sayıları milyonlarla ifade edilen Suriyeliler Türkiye’ye sığınmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda Türkiye’ye ilk Suriyeli girişi 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik bir grubun Hatay’ın Yayladağı sınırında bulunan tel örgüleri geçerek sığınma talebinde bulunmasıyla gerçekleşmiştir (Güçer vd., 2013:7). Gerçekleşen bu olay neticesinde Türkiye, ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek göçmen krizi konusunu ele almaya başlamıştır.

Geçici Barınma Merkezlerindeki Durumlar

Türkiye, Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde Suriye’den gelenlere daha ilk zamanlarda bile açık kapı politikası uygulayacağını ilan etmiştir. Bu politika neticesinde Türkiye, sınırına gelen her Suriyeliyi din, mezhep, ırk, siyasi düşünce vs. farkı gözetmeksizin sınırdan içeri alacağını beyan etmiştir.

Suriyelilerin ÷lkedeki tüm işlemlerini organize etmek amacıyla Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) görevlendirilmiştir. Bu doğrultuda hemen göreve koyulan AFAD ilk olarak Türkiye'nin Güney ve Güneydoğu sınır illerinde Suriyeliler için barınma kampları kurmaya başlamıştır. Bu bağlamda Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yayımladığı ve 28.12.2017 tarihi itibariyle Geçici Barınma Merkezleri istatistiki verilerinde, Hatay'da toplam kapasitesi 17.845 kişi olan 1 çadır kent ve 3 konteyner kent, Gaziantep'te toplam kapasitesi 24.326 kişi 1 konteyner kent ve 3 çadır kent, Şanlıurfa'da toplam kapasitesi 80.212 kişi olan 1 konteyner kent ve 3 çadır kent, Kilis'te toplam kapasitesi 26.154 kişi olan 2 konteyner kent, Mardin'de toplam kapasitesi 2.753 kişi olan 1 çadır kent, Kahramanmaraş'ta toplam kapasitesi 17.288 kişi olan 1 konteyner kent, Osmaniye'de toplam kapasitesi 15.042 kişi olan 2 konteyner kent, Adana'da toplam kapasitesi 26.177 kişi olan 1 konteyner kent, Adıyaman'da toplam kapasitesi 9.000 kişi olan 1 çadır kent ve son olarak Malatya'da toplam kapasitesi 9.454 kişi olan 1 konteyner kent olduğu belirtilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Yayımlanan verilerde toplam kapasiteleri 228.251 kişi olan 12 konteyner kent ve 9 çadır kent olduğu bildirilmiştir. Suriye'den göç edenlerin tamamının kamplarda kalması mümkün değildir. Zira Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yine aynı raporunda Suriye'de iç karışıklığın başladığı tarihten bu yana ÷lkemize giriş yapan Suriyeli sayısının 3.424.237 kişi olduğu bildirilmiştir. 228.251 kişinin kamplarda yaşadığı bilindiğinden kalan 3.195.986 kişi Türkiye'nin 81 iline dağılmış durumdadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018).

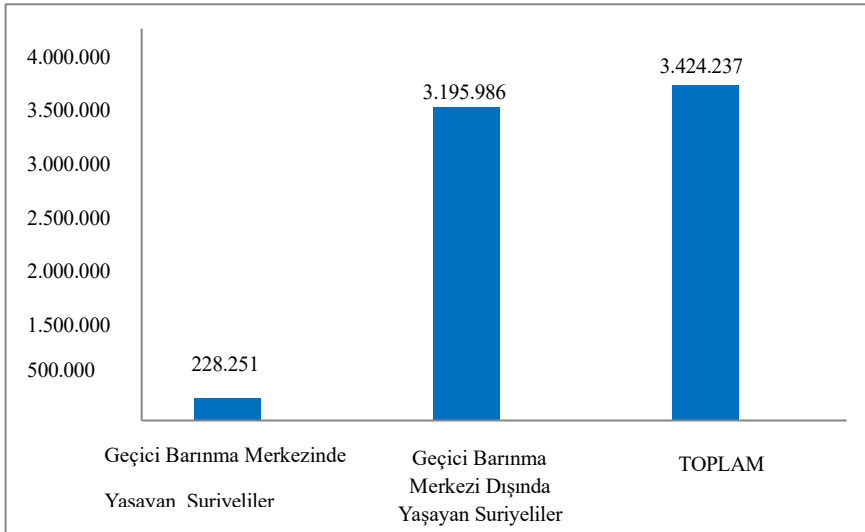
Şekil 1. Geçici Barınma Merkezlerindeki (Kamplarda) Suriyeli Sayısı

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018)

Yukarıdaki şekilde Türkiye’de 10 ilde bulunan 21 geçici barınma merkezinin illerdeki toplam mevcutları sırasıyla verilmiştir. Buna göre geçici barınma merkezlerinde toplamda 228.251 kişinin yaşantısını sürdürdüğü görülmektedir.

Şekil 2. Türkiye’deki Suriyelilerin Toplam Sayıları

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018)

Yukarıdaki şekilde Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Suriyelilerden 228.251 kişi geçici barınma merkezlerinde ve 3.195.986 kişi de geçici barınma merkezi dışında yaşamaktadır. Toplamda ise Türkiye’de 3.424.237 Suriyelinin yaşadığı görülmektedir.

Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Süreçleri

Suriyelilerin, savaş, ekonomik sıkıntılar, sağlık sorunları, güvensizlik ortamı gibi zorlayıcı durumlar ve bu durumlardan dolayı Türkiye’ye yaptıkları göçler için herhangi bir hazırlık süreci yaşayamamaları yaptıkları göçün kitlesel bir özellik göstermesine neden olmuştur. Zira ortaya çıkan ani güvensizlik ortamı en yakın güvenli bölgeye göç etmeyi gerektirmiştir. Bunun sonucunda da Suriyelilerin Türkiye’ye göçü, Türkiye’yi transit ülke olarak kullananlar hariç olmak üzere, ilk olarak kısa mesafeli göç olarak da değerlendirilmiştir. Özetle Suriyelilerin Türkiye’ye göçü zorunlu, kitlesel ve kısa mesafeli göç özelliği sergilemektedir (İncili ve Akdemir, 2016:124).

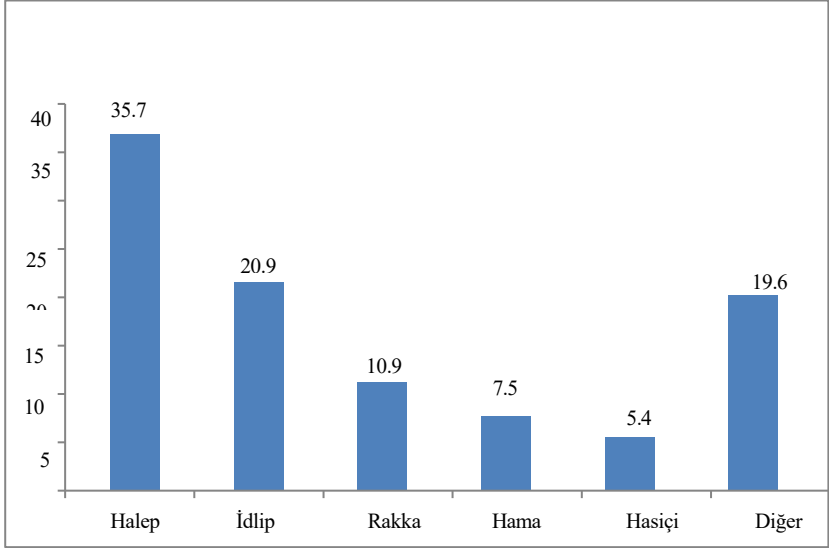
Suriyelilerin Türkiye’ye göçü süreklilik arz eden bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde Suriye’den ilk göç eden grup ya da grupların Türkiye’de akrabası ya da tanıdığı olan kişilerden olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (İncili ve Akdemir, 2016:125). Bu duruma ek olarak iletişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte kişilerin sürekli birbirlerinden haberdar olması göçü tetiklemiştir. Bu bağlamda Suriyelilerin Türkiye’ye göç süreçleri göç kuramlarından İlişkiler Ağı (Network) Kuramı ile açıklanabilir. Kuramın temelinde, ilk göç eden kişilerin kaynak ülke ile hedef ülke arasında bir ilişki ağı kurulmasını sağladığı vurgulanmaktadır. Bu ilişki ağı içerisinde ilk göç edenler kaynak ülkedeki yakın buldukları kişilere göç süreçlerini ve göç deneyimlerini aktarırlar. Bunun sonucunda potansiyel göçmen konumundaki kişiler öncekilerin tecrübelerinden faydalanarak göçte hangi vasıtaları, hangi yolları, hangi bağlantıları

kullandıklarını, hedef ülkede hangi şehre yerleştiklerini ve hangi işlerle gelir elde ettiklerini, hedef ülkenin yaşamsal ve kültürel kodlarını kısaca göç konusunda kendilerine gerekli olan tüm bilgileri daha göçe kalkışmadan öğrenmiş olurlar. Ardından potansiyel göçmenler tüm bu bilgilerin ışığında kaynak ülke ve hedef ülke arasında kıyaslama yoluna giderek göç konusunda cesaret kazanmış olurlar. Potansiyel göçmenlerin göçe razı olmasıyla birlikte bu kez de bu göçmenler kaynak ülkede kalan tanıdıklarına durumu aktarır ve süreç bu şekilde süreklilik arz ederek devam eder.

Suriyelilerin Geldikleri Bölgeler

Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle ülke içerisinde sayıları milyonlarla ifade edilen kitleler mekân değişikliğine maruz kalmıştır. Mekân değişikliğine gidilirken yeni mekânda aranan ilk özelliğin güvenli ve yakın mesafede yer alması yeterli görülmüştür. Bu bağlamda Suriye’den Türkiye’ye göç eden kitlenin oranına baktığımızda bu iki özellik çerçevesinde en çok %35,7 oran ile Halep kentinden göç edilmiştir. Ardından sırasıyla %20,9 oran ile İdlip, %10,9 oran ile Rakka, %7,5 oran ile Hama, %5,4 oran ile Hasiçi ve diğer kentler gelmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018).

Şekil 3. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilerin Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Kaynak: (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018)

Halep, İdlip ve Rakka’nın Türkiye’ye göçte büyük oranlara sahip olması, ilk olarak Türkiye sınırına yakın olmaları ve ikinci olarak da bu bölgelerde yoğun çatışmaların yaşanmasındandır.

Suriyelilerin Türkiye’de Yoğunlukta Olduğu İller

Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin sunulan barınma, sağlık, eğitim, güvenlik, çalışma ve diğer yardımlardan faydalanabilmesi ve daha sağlıklı politikalar geliştirilebilmesi amacıyla kayıt altına alınma işlemleri devam etmektedir. Bu bağlamda tablo 2.1.’de görüldüğü üzere Türkiye’de kayıt altına alınan toplam Suriyeli sayısı 28.12.2017 tarihi itibarıyla 3.424.237 kişidir. Bu sayının Türkiye’nin toplam nüfusuna oranı % 4,29’dur. Türkiye’deki iller itibarıyla Suriyelilerin en çok yaşadığı il 537.829 kişi ile İstanbul olmuştur. İstanbul’u sırasıyla 462.961 kişi ile Şanlıurfa, 457.106 kişi ile Hatay, 350.067 kişi ile Gaziantep, 191.684 kişi ile Mersin, 171.685 kişi ile Adana, 134.490 kişi ile Bursa, 131.914 kişi ile Kilis, 129.644 kişi ile

İzmir ve son olarak 99.990 kişi ile Konya izlemektedir. En az Suriyelilerin yaşadığı il ise 57 kişi ile Bayburt olmuştur. Suriyelilerin il nüfusuna oranlarında ise Kilis ili dikkat çekici bir durumdadır. Zira ilde Suriyelilerin nüfusa oranı %100,83'tür. İlde 131.914 Suriyeli var iken yerli nüfus ise 130.825 kişidir. Bu bağlamda Kilis ili kendi nüfusundan çok Suriyeli nüfus barındırmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018).

Tablo 1. Türkiye'deki Suriyelilerin İldeki Sayıları ve İl Nüfusuna Oranları

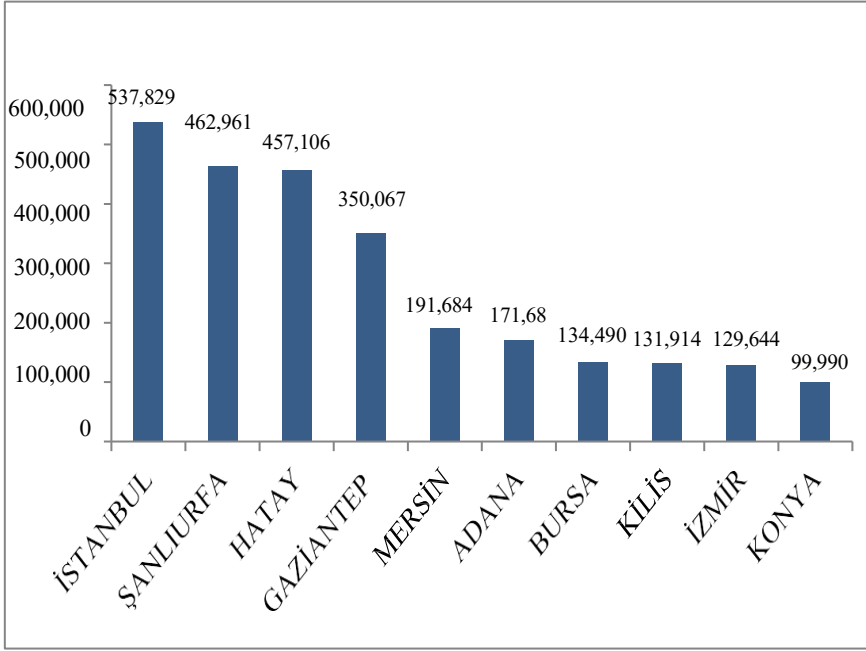
	İl	İlde Kayıtlı Suriyeli Sayısı	İl nüfusu	Suriyelilerin İl Nüfusu İçindeki Oranı
1	ADANA	171.685	2.201.670	7,80%
2	ADİYAMAN	28.160	610.484	4,61%
3	AFYONKARAHİSAR	5.798	714.523	0,81%
4	AĞRI	1.083	542.255	0,20%
5	AKSARAY	2.279	396.673	0,57%
6	AMASYA	586	326.351	0,18%
7	ANKARA	93.793	5.346.518	1,75%
8	ANTALYA	563	2.328.555	0,02%
9	ARDAHAN	147	98.335	0,15%
10	ARTVİN	60	168.068	0,04%
11	AYDIN	10.323	1.068.260	0,97%
12	BALIKESİR	3.665	1.196.176	0,31%
13	BARTIN	65	192.389	0,03%
14	BATMAN	20.802	576.899	3,61%
15	BAYBURT	57	90.154	0,06%
16	BİLECİK	706	218.297	0,32%
17	BİNGÖL	871	269.560	0,32%
18	BİTLİS	881	341.225	0,26%
19	BOLU	1.739	299.896	0,58%
20	BURDUR	8.369	261.401	3,20%
21	BURSA	134.490	2.901.396	4,64%

22	ÇANAKKALE	4.534	519.793	0,87%
23	ÇANKIRI	501	183.880	0,27%
24	ÇORUM	2.524	527.863	0,48%
25	DENİZLİ	10.385	1.005.687	1,03%
26	DİYARBAKIR	31.776	1.673.119	1,90%
27	DÜZCE	994	370.371	0,27%
28	EDİRNE	6.493	401.701	1,62%
29	ELAZIĞ	7.885	578.789	1,36%
30	ERZİNCAN	166	226.032	0,07%
31	ERZURUM	923	762.021	0,12%
32	ESKİŞEHİR	3.639	844.842	0,43%
33	GAZİANTEP	350.067	1.974.244	17,73%
34	GİRESUN	174	444.467	0,04%
35	GÜMÜŞHANE	87	172.034	0,05%
36	HAKKARİ	5.173	267.813	1,93%
37	HATAY	457.106	1.555.165	29,39%
38	İĞDIR	104	192.785	0,05%
39	ISPARTA	6.881	427.324	1,61%
40	İSTANBUL	537.829	14.804.116	3,63%
41	İZMİR	129.644	4.223.545	3,07%
42	KAHRAMANMARAŞ	99.168	1.112.634	8,91%
43	KARABÜK	613	242.347	0,25%
44	KARAMAN	665	245.610	0,27%
45	KARS	206	289.786	0,07%
46	KASTAMONU	1.281	376.945	0,34%
47	KAYSERİ	70.563	1.358.980	5,19%
48	KIRIKKALE	1.097	277.984	0,39%
49	KIRKLARELİ	2.274	351.684	0,65%
50	KIRŞEHİR	1.098	229.975	0,48%
51	KİLİS	131.914	130.825	100,83%
52	KOCAELİ	46.541	1.830.772	2,54%
53	KONYA	99.990	2.161.303	4,63%
54	KÜTAHYA	631	573.642	0,11%
55	MALATYA	27.287	781.305	3,49%
56	MANİSA	8.945	1.396.945	0,64%

57	MARDİN	90.701	796.237	11,39%
58	MERSİN	191.684	1.773.852	10,81%
59	MUĞLA	12.970	923.773	1,40%
60	MUŞ	1.202	406.501	0,30%
61	NEVŞEHİR	7.804	290.895	2,68%
62	NİĞDE	4.864	351.468	1,38%
63	ORDU	799	750.588	0,11%
64	OSMANİYE	49.888	522.175	9,55%
65	RİZE	850	331.048	0,26%
66	SAKARYA	11.953	976.948	1,22%
67	SAMSUN	5.075	1.295.927	0,39%
68	SİİRT	3.735	322.664	1,16%
69	SİNOP	113	205.478	0,05%
70	SİVAS	4.030	621.224	0,65%
71	ŞANLIURFA	462.961	1.940.627	23,86%
72	ŞIRNAK	14.860	483.788	3,07%
73	TEKİRDAĞ	8.613	972.875	0,89%
74	TOKAT	1.058	602.662	0,18%
75	TRABZON	2.720	779.379	0,35%
76	TUNCELİ	110	82.193	0,13%
77	UŞAK	2.169	358.736	0,60%
78	VAN	2.849	1.100.190	0,26%
79	YALOVA	3.527	241.665	1,46%
80	YOZGAT	4.043	421.041	0,96%
81	ZONGULDAK	379	597.524	0,06%
TOPLAM		3.424.237	79.814.871	4,29%

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018)

Şekil 4. Türkiye’de En Fazla Suriyelinin Bulunduğu 10 İl

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018)

Türkiye’ye gelen Suriyeliler ilk olarak sınır bölgesinde bulunan Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep, Hatay gibi illere göç etmektedir. Ardından gerek barınma gerekse ekonomik nedenlerden dolayı bu illeri transit iller olarak kullanıp farklı illere göç eden pek çok Suriyeli de vardır. Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere Türkiye’nin Suriye sınırına yakın olan Kilis, Hatay, Adana gibi illeri Suriyeli nüfus açısından kalabalık bir yapıda olsa da İstanbul 537.829 kişi ile Türkiye’de en fazla Suriyelinin yaşadığı il olmuştur.

Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Etmelerinde Etkili Olan Faktörler

Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde ülkede 11 milyonun üzerinde kişi yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Bu yer değişiklikleri ülke içerisinde yapıldığı gibi farklı ülkelere de yapılmaktadır. Yaklaşık olarak 6 milyon kişi komşu ülkeler başta olmak üzere diğer ülkelere göç etmiştir (Ünal, 2014:74). Bu konuda

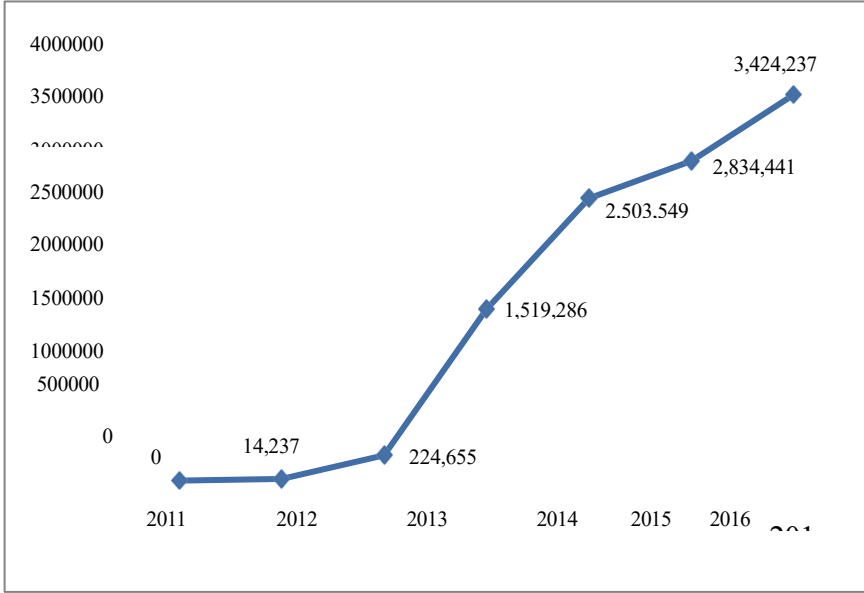
en çok Suriyelinin göç ettiği ülke Türkiye’dir. Türkiye’yi sırasıyla Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır takip etmektedir. Suriyelilerin Türkiye’yi hedef ülke olarak seçmesinde birden çok faktör etkili olmuştur. Bu faktörlere bakacak olursak ilk olarak mekânsal yakınlık dikkat çekmektedir. Zira Suriye’de yaşanan iç çatışmalar neticesinde yaşam alanları büyük hasar almıştır. Bu nedenle göç için herhangi bir hazırlık yapılamamış ve en yakın güvenli yerler tercih edilerek göç edilmiştir. Diğer bir faktör ise Türkiye ve Suriye’nin benzer kültürel, yaşamsal ve dini özellikler sergilemesidir. Bunun yanında iki ülke vatandaşları arasında var olan akrabalık bağları da göçte belirleyici rol oynamıştır. Suriyelilerin göçte hedefe Türkiye’yi yerleştirmelerinde etkili olan diğer bir faktör de Türkiye’nin uyguladığı göç politikasıdır. Zira bu politika çerçevesinde sınıra gelen her bir Suriyeli ırk, din, mezhep, siyasi düşünce vs. ayrımı gözetilmeksizin sınırdan içeri alınmıştır. Bu politika dâhilinde öncelikle sınır illerinde olmak üzere gelen Suriyeliler kurulan kamplara alınmış ve başta yaşamsal ihtiyaçları olmak üzere tüm ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Türkiye’de kurulan bu kamplar, her ne kadar gelen tüm Suriyelileri bünyesine alamasa da, diğer ülkelere kıyasla çok daha yaşanabilir durumda olması da gelen Suriyeliler için çekici bir faktör olmuştur.

Yıllar İtibariyle Türkiye’deki Suriyeliler

Türkiye’nin, Suriye olaylarından kaçarak ülkeye sığınacaklar için açık kapı politikası uygulayacağını taahhüt etmesinin ardından kitleler halinde Türkiye’ye göç eden Suriyeliler güney ve güneydoğu illeri başta olmak üzere Türkiye’deki 81 ile dağılmış durumdadır. Bu dağılımda illerin gerek ekonomik imkânları gerekse diğer özellikleri rol oynamıştır. Sebeplerin varlığı ve çeşitliliği dağılımda belirli illerin ön plana çıkarak Türkiye’nin çoğu ilinin nüfusundan daha fazla Suriyeli yığılmasına sebep olmuştur. Aşağıdaki şekil Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden alınan veriler ışığında oluşturulmuş olup şekilde 28.12.2017 tarihi itibariyle ülkemizdeki Suriyelilerin

yıllara göre dağılımı verilmiştir. Şekil Suriyelilerin biyometrik verileri ışığında kayıt altına alınmaları sonucu oluşturulmuştur.

Şekil 5. Yıllar İtibariyle Türkiye'deki Suriyeliler

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018)

Geçici Koruma ve Suriyelilerin Durumu

Suriye’de 2011 yılında patlak veren iç karışıklık nedeniyle yaklaşık olarak 5 milyon Suriyeli, başta komşu ülkeler olmak üzere farklı ülkelere göç etmiştir. Bu bağlamda en çok Türkiye’ye göç eden Suriyeliler kitlesel bir göç dalgası oluşturmuştur. Gelen Suriyelilerin Türkiye’deki hukuksal statüleri ise belli bir tartışma ortamı oluşturmuştur. Bu nedenle Suriyeliler kastedilirken göçmen, mülteci, sığınmacı, misafir gibi kavram kargaşasına neden olacak hukuksal terimler kullanılmıştır. Çalışmamızın önceki kısımlarında belirttiğimiz gibi göçmen, ülkesini tamamen ekonomik gerekçelerle, daha iyi yaşama isteği çerçevesinde gönüllü olarak terk eden kişiler için kullanılan bir kavramdır. Zira Suriye’den gelenlerde göçe zorlayıcı sebeplerin varlığı göç etmelerinde etkin rol oynamıştır ve

bu nedenle yaptıkları göç gönüllü değil zorunlu göçtür ve netice itibariyle Suriye’den gelenler için göçmen kavramının kullanılması tam anlamıyla doğru bir kullanımı karşılamamaktadır. Mülteci, temel hak ve hürriyetleri konusunda kendini baskı altında hissetme ve devletin bu konularda kendini koruyamayacağına ya da kendine eşit davranamayacağına inanmasından dolayı başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi kabul edilen kişilere denir. Sığınmacı ise mültecilik başvurusunda bulunmuş ancak bu başvurunun henüz değerlendirilme aşamasında olduğu kişiler için kullanılan bir kavramdır. Bu iki kavram birbiriyle ilintili kavramlardır. Türkiye 1951 yılında imzalanan Cenevre sözleşmesini coğrafi sınırlama çerçevesinde kabul etmiştir. Bu nedenle sadece Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar neticesinde Türkiye’ye göç eden kişiler için mültecilik statüsü verilebilmektedir. Aynı sebeple Avrupa dışında meydana gelen olaylar neticesinde Türkiye’ye göç edenler için mültecilik statüsü verilememektedir (Poyraz, 2012:63). Sonuç olarak ülkemize göç eden Suriyeliler için mülteci kavramı yine yerinde kullanılmayan bir kavram olmuştur. Türkiye, Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar nedeniyle sığınan kişilere ancak geçici sığınma hakkı vermektedir. Suriyeliler için de geçici koruma hükümleri altında oldukları vurgulanmış ve 22.10.2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici korumanın içeriğinden genişçe bahsedilmiştir. Bu yönetmeliğin 3. Maddesine göre geçici koruma,

“...Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma...” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2013, Md. 3.) olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yönetmelikte geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile geçici koruma kapsamındaki kişilerin Türkiye’ye kabulü,

Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirler ve son olarak ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususlar düzenlenmiştir.

Suriyelilere Yapılan Yardımlar

Suriye’de Mart 2011’de başlayan iç karışıklık nedeniyle 500.000’den fazla insan hayatını kaybetmiştir. Nüfusu 20 milyon civarında olan Suriye’nin 13,5 milyonu insani yardıma muhtaç bir duruma sürüklenmiştir. Suriye’de yaklaşık 5 milyon kişi de çareyi başka ülkelere sığınmakta aramıştır. AFAD’ın 04.12.2017 ve 08.08.2017 tarihli raporlarında (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2017) Türkiye’deki tüm Suriyeliler için geçerli olmak üzere bazı yardımların yapıldığı belirtilmiştir. Yapılan bu yardımlara bakacak olursak; öncelikle Suriyeli çocukların tekrar okulla buluşması sağlamıştır. Anaokulundan üniversiteye kadar kamplarda 83.246 çocuk, devlet okullarında

350.493 çocuk, geçici eğitim merkezlerinde 170.267 çocuk, açık okullarda ise 8.597 çocuk olmak üzere toplamda 612.603 çocuk okula kazandırılmıştır. Sağlık hizmetleri de tüm Suriyelilere ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Bu hizmetin detayına bakacak olursak kayıtlı tüm Suriyeliler için hastane işlemleri ve kullanacakları ilaçlar Sağlık Bakanlığı ile koordineli çalışma neticesinde ücretsiz olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda Suriyeliler ile gelen Iraklılar (AFAD’ın 04.12.2017 tarihli raporuna göre 6.953 kişi) da dâhil olmak üzere toplam 31.449.800 poliklinik hizmeti, 918.964 hastaneye sevk işlemi, 1.326.849 hastanede yatış hizmeti, 276.158 doğum ve 1.112.058 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kamplarda 124’ü doktor olmak üzere toplam 286 sağlık personeli de hizmet vermektedir. Ek olarak AFAD kamplarda yabancı dil, bilgisayar, okuryazarlık, halı dokuma gibi çeşitli alanlarda sertifikalı programlar açmış ve toplamda 225.000 Suriyeli bu programlarda eğitim görmüştür. Son olarak Türkiye 31.12.2016 tarihi itibarıyla

Suriyelilere yönelik tahmini olarak kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve halk tarafından toplam 25 milyar dolar (USD) yardımda bulunmuştur. Ayrıca 2016 yılı için milli gelirinin 0,75'ini insani yardıma ayırması nedeniyle de bu konuda dünyada ilk sırada yer almıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018). Araştırmamızın ikinci bölümünde Türkiye’de, özellikle de araştırmamızda saha olarak kullandığımız Kilis’te yaşayan Suriyelilerle ilgili literatür taraması yapılmış ve elde edilen kaynaklara kısaca değinilmiştir. Daha sonra Kilis’e göç eden Suriyelilerin yaşadıkları göç sürecini anlamlandırmak adına göç kavramsal ve kuramsal olarak ele alınmış, yine göçün sebepleri, sonuçları ve türleri irdelenmiştir. Arap baharının sebepleri ve etkili olduğu ülkeler ele alınarak elde edilen bulgular Suriye’ye indirgenmiş ve olaylar sonucu Türkiye’ye göç eden Suriyeliler ele alınmıştır. Araştırmamızın üçüncü bölümünde ise araştırmanın amacı ve önemi ele alınarak varılmak istenen sonuçlar aktarılacaktır. Araştırmanın kapsamı kısmında sınırlar belirlenecek ve araştırmanın yöntemi kısmında ise bulgulara ulaşmada, bulguların değerlendirilmesi ve sonuç elde edilmesinde izlenen yöntem üzerinde durulacaktır.

Üçüncü Bölüm

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın kapsamı, amacı ve önemi, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi bu bölümde değerlendirilecektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin, Kilis'te neden olduğu kentsel değişim ve dönüşümün göçle ilişkisi ortaya konarak Suriyelilerin barınma sorunlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Arap baharı Suriye'ye indirgenmiş ve göçe maruz kalan halkın Suriye'den Kilis'e gelmesiyle nasıl bir kentsel değişikliğin ortaya çıktığı, bu değişikliklerin getto kavramı ile ilişkisi irdelenmiştir. Ayrıca, kent politikası bağlamında kamu yönetiminin barınma sorunlarına getirdiği çözümler incelenerek daha iyi yaşam koşullarının sağlanması noktasında görüş ve öneriler oluşturulması amaçlanmıştır.

Araştırma, Suriyelilerin Kilis'te yaşadığı barınma ile ilgili sıkıntıları aktarması ve bu bağlamda konut yetersizliğinden dolayı ortaya çıkan yaşam alanlarını gözler önüne sermesi açısından bir tespit niteliği de taşımaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada ilk olarak konu belirlenmiş ve konu ile ilgili kaynak taraması yapılmıştır. Suriyelilerin şehir merkezi ve geçici barınma merkezleri kapsamında demografik özelliklerine

değinilerek Kilis'te hangi mahallelerde kümelandikleri saptanmıştır. Daha sonra Suriyelilerin Kilis'te yaşadıkları barınmaya dair sorunlar gıda ve beslenme, sağlık, konut, eğitim, güvenlik, meslek, temizlik, uyum sağlama gibi başlıklar halinde değerlendirilmiş ve bu bağlamda yüz yüze derinlemesine görüşme için sorular hazırlanmıştır. 2018 yılı mayıs ayı itibariyle katılımcılarla görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Görüşmeler Arapça bilen bir tercümanın da hazır bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Sonuç olarak literatür taramasında ortaya çıkarılan bulgular, örnek saha araştırmasında yapılan gözlemler ve yüz yüze mülakatlarda katılımcılardan elde edilen veriler bağlamında Kilis, Suriyeliler için barınma açısından değerlendirilerek genel sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar bağlamında bazı öneriler de sunulmuştur.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda ilk olarak konu belirlenmiş, kaynak araştırması ve literatür taraması dâhilinde, yoğun göçle birlikte kentlere yerleşenlerin barınma koşulları ile ilgili yazılmış kitap, makale, rapor, belge, elektronik kaynak gibi dokümanlar incelenmiş, mülteci, sığınmacı, geçici koruma, getto, gibi kavramlar incelenerek bu kavramlarının Türkiye'deki yansımalarına değinilmiştir.

Çalışmamızda alan olarak seçtiğimiz Kilis ilinde yaşayan Suriyelilerin barınma koşullarının ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için kentte Suriyelilerin en yoğun yaşadığı mahalleler belirlenerek yerinde tespit ve gözlemler yapılmıştır. Ayrıca fotoğraflama metoduyla gerekli görsel materyaller de sağlanmıştır. Bu bağlamda niteliksel özellikleri ortaya çıkarmada faydalanan mülakat yöntemi ile gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırma evrenini Kilis ilinde yaşayan Suriyeliler oluşturmaktadır. Gerek Kilis'te yaşayan Suriyelilerin tamamına ulaşmanın erişim ve zaman açısından güç olması gerekse ildeki Suriyelilerin yaşadıkları travmatik, psikolojik ve güven problemi nedeniyle görüşmeye katılmak istememeleri, örneklem grubunun basit tesadüfi örneklem

yöntemi kullanılarak seçilmesinde etkili olmuştur. Araştırmamızda 15 Suriyeli ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Suriyelilerin Türkçe bilmeme olasılıklarına karşın mülakat soruları Arapçaya çevrilmiş ve görüşmelerde Arapça bilen bir tercüman ile elektronik ses kayıt cihazı hazır bulundurulmuştur. Görüşmeler sonucu elde edilen bulgular katılımcılara yöneltilen soruların alt başlıklarında tek tek ele alınmıştır. Literatür taraması, yerinde tespitler, fotoğraflama metodu ve yüz yüze görüşmeler sonucu elde edilen bulgular harmanlanarak Kilis'te yaşayan Suriyelilerin barınmaya dair sıkıntıları çerçevesinde genel bir değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Dördüncü Bölüm

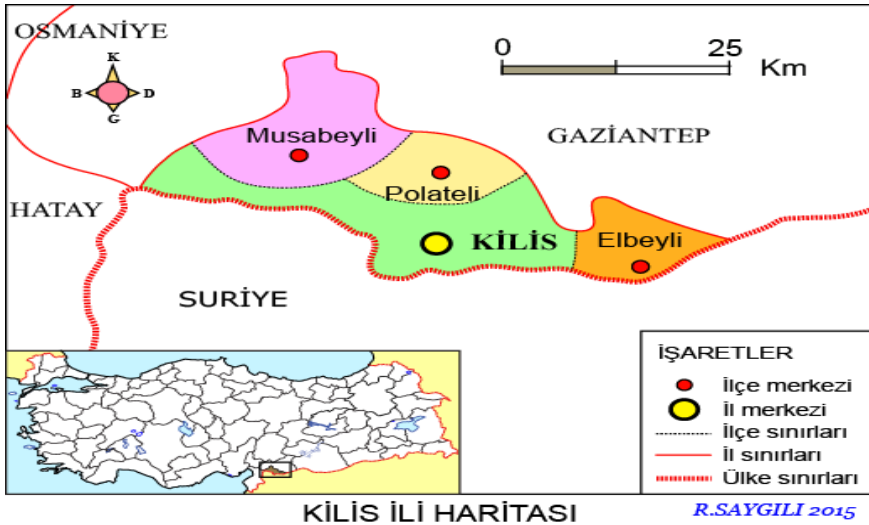
Bulgular

Ortadoğu’da meydana gelen ve genel olarak Arap baharı adıyla tanımlanan ve pek çok ülkede etkisini göstererek iç karışıklığa ve ardından iktidar değişimi ve dönüşümüne neden olan olaylar bütünü Türkiye’nin güney komşu ülkesi olan Suriye’yi de etkilemiştir. Ülkede önce protestolar ardından da iç savaş baş göstermiştir. Bu nedenle Suriye’de sayıları milyonlarla ifade edilen halk kitleleri gerek ülke içinde gerekse diğer ülkelere göç etmiştir. Bu ülkelere biri de Türkiye olup güney sınırında bulunan iller başta olmak üzere pek çok Suriyeli bu illerde barınmaktadır. Bu illerden biri de çalışmamızda alan araştırmasında üzerinde yoğunlaştığımız Kilis ilidir. Bu yönüyle Kilis, Cumhuriyet tarihimiz boyunca örneğine rastlanmayacak bir rol üstlenmiştir. Zira ilde 131.914 Suriyeli var iken yerli nüfus ise 130.825 kişidir. Bu bağlamda Suriyelilerin Kilis il nüfusuna oranı %100,83’tür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018) ki bu da Kilis’in kendi nüfusundan çok Suriyeli nüfusa ev sahipliği yaptığını göstermektedir. İlin 7 yıl gibi kısa bir süre içerisinde tam iki katı nüfusa ulaşması belli başlı problemleri de beraberinde getirmiştir. Bu problemler, hem yerli halk hem de Suriyeliler için geçerli olmak üzere, barınmadan altyapıya, eğitimden güvenliğe, işsizlikten emlak piyasasına çok çeşitli alanlara yayılmış ve hepsinin de birbirini etkilediği bir hal almıştır. Alan çalışmamızda Suriyelilerin barınmaya dair problemlerine çapa atılarak bu eksende yoğunlaşmıştır.

Çalışma Sahasının Coğrafi Sınırları ve Genel Özellikleri

Kilis ili Gaziantep platosunun güneybatı kısmında, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasındaki geçiş bölgesinde ve Türkiye'nin Suriye sınırı hattında bulunan bir ildir. Kilis, batı, kuzey ve doğudan Gaziantep ili ile güneyden ise Suriye ile çevrelenmiş konumdadır. Kilis coğrafyası genel itibarıyla engebeli arazi yapısının az olduğu bir özellik sergiler. Bu bağlamda Kilis, kuzeyden Resulosman ve Acar dağları ile çevrelenir (Harunoğulları, 2016:39). Kilis merkez rakımı 663 metre olup toplam 1521 km² alana sahiptir. İlin nüfusu ise 2012 yılı itibarıyla 130.825 kişidir. Bu özellikleri nedeniyle de bulunduğu Akdeniz Bölgesinin en küçük ili konumundadır. Ayrıca, Kilis tarihi İpekyolu güzergahında bulunmaktadır. Kilis idari bakımdan il olmadan önce Gaziantep'e bağlı bir kent konumunda iken 1995 yılında il olmuştur.

Şekil 6. Kilis İl Haritası

Kaynak: (cografyaharita.com)

Suriyelilerin Kilis’e Göçü

Günümüz çağının aktif oyuncularından olan göç, kimi zaman zorunlu olarak ortaya çıkar. Bu zorunluluğun altında yatan sebep ya da sebepler göçte kaynak bölge için uzun soluklu bir yapıda olduğu zaman göç de buna paralel olarak her geçen gün büyüyerek devam eder.

İki bölgeyi ayıran sınırlar doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılır. Yapay sınırlar tamamen insanoğlunun ürünü iken doğal sınırlarda insanlar pasif konumdadır ve tamamen doğa koşulları çerçevesinde şekillenirler (İncili ve Akdemir, 2016:121). Kilis Suriye sınırı da herhangi bir akarsu, dağ, uçurum gibi doğal sınırlarla ayrılmamış tamamen beşeri bir sınır özelliği sergilemektedir. Yukarıda bahsedilen bu iki durum nedeniyle, yani Suriye’den yapılan göçün zorunlu bir göç özelliği sergilemesi ve Kilis ile Suriye arasında insan geçişini zorlaştıracak herhangi bir doğal sınırın olmayışı çok sayıda Suriyeliyi Kilis’e çekmiştir. Bu iki sebebe ek olarak tarihten günümüze yetişen akrabalık ve ahabalık bağları, yaşanan iç karışıklık nedeniyle can güvenliği tehlikede olan nüfusun en yakın güvenli mekân arayışı gibi sebepler de bu göç yoğunluğunu artırmıştır.

Kilis’e gelen Suriyeliler için ilde ilk olarak Öncüpınar Konteyner Kenti daha sonra da Elbeyli Beşiriye Konteyner Kenti faaliyete geçirilmiştir. AFAD’ın 28. 12. 2017 tarihli verilerine göre Kilis’te bulunan bu iki konteyner kentte toplam 26.154 kişi bulunmaktadır. Kilis şehir merkezinde kalan Suriyeliler ise 105.760 kişidir. Toplamda ise Kilis 131.914 Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018).

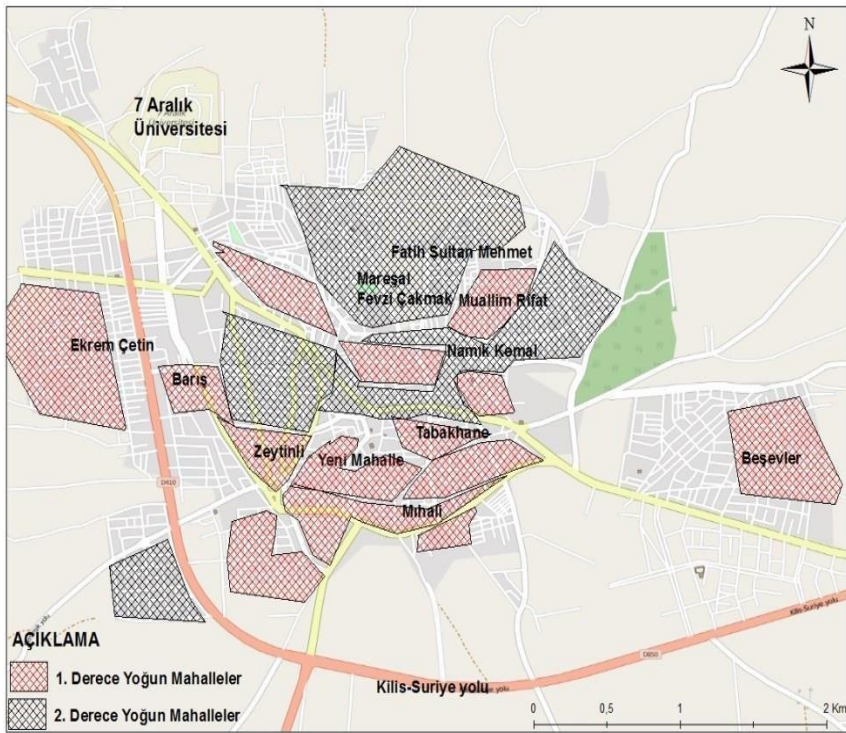
Suriyelilerin Kilis’teki Dağılımı

Şehir Merkezinde Yaşayan Suriyeliler

Genel olarak Kilis’e göç eden Suriyeliler Kilis’in her tarafına dağılsa da bazı mahallelerde yoğun olarak yaşadıkları

gözlemlenmiştir. Bunun sebebi ise ilk olarak ekonomik kaygılardır. Zira Suriyelilerin yoğun olarak tercih ettiği mahallelerde kira ve emlak piyasası daha düşük bir seyir izlemektedir. Bu nedenle Suriyeliler Zeytinli, Muallim Rıfat, Ekrem Çetin, Yeni Mahalle, Barış, Mihali, Meşetlik, Mercidabık gibi mahalleleri yoğun olarak tercih etmişlerdir. Özellikle bu mahallelerde Suriyelilerin sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan yeni mekânlar ortaya çıkmıştır (Harunoğulları, 2016:41).

Şekil 7. Suriyelilerin Kilis'te Yoğunlukta Bulunduğu Mahalleler

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:41)

Öncüpnar Konteyner Kentinde Yaşayan Suriyeliler

17 Mart 2012 tarihinde açılan konteyner kentte AFAD'ın 4 Aralık 2017 tarihli raporuna göre 3253 konteyner

bulunmaktadır. Bu konteynerlerde toplam 12.150 Suriyeli barınmaktadır (Göçer vd., 2013:17).

Elbeyli Beşirye Konteyner Kentinde Yaşayan Suriyeliler

1 Haziran 2013 tarihinde açılan konteyner kente AFAD'ın 4 Aralık 2017 tarihli raporuna göre 3592 konteyner bulunmaktadır. Bu konteynerlerde toplam 14.352 Suriyeli barınmaktadır (Göçer vd., 2013:17).

Getto ve Kilis'in Bu Bağlamda Değerlendirilmesi

Gettonun Etimolojik Kökeni ve Tarihteki İlk Getto

Yahudiler Roma İmparatorluğu zamanında ticaret yönünden gelişmiş olan Akdeniz havzasında bulunan ülkelere yayılmışlardır. Bu ülkelerden biri de günümüz İtalya'sının bulunduğu Venedik'tir. Venedik, 11. Yüzyılda önemli ticaret merkezlerinden biri konumundadır ve burada ticarete yön veren kesim parayı elinde bulunduran ve tefecilik yapan Yahudilerdir. Ancak Yahudilerin şehirde ikamet etmesi daha ilk başta yasaklanmış durumdaydı. Daha sonra 1366 yılında Yahudiler şehirde ikamet etme izni almışlardır. Bu izin 16. yüzyılda rahiplerin öncülüğünde tekrar tartışılmaya başlanmış ve Yahudilerin kentten uzaklaştırılması fikri ortaya atılmıştır. Ancak Yahudilerin yüklü miktarda vergi ödediği bilindiğinden daha farklı bir çözüm yoluna gidilerek tüm Yahudilerin kapalı ve denetim altında olduğu bir alanda toplanmaları fikrinde karar kılınmıştır. Seçilen alan ise demir dökümhanelerinin bulunduğu ve atıkların boşaltıldığı bir alandır. Seçilen bu yol ile hem tüm Yahudiler sıkı denetim altında olacak hem de vergilerini vermeye devam edeceklerdi. Bu yöntem dâhilinde 1516 yılında dünyadaki ilk getto kurulmuş oldu. Yıl 1797'ye geldiğinde ise gettonun kapıları sonuna kadar açılmış ve Yahudiler kentin diğer bölgelerinde rahatça yaşama özgürlüğü elde etmiştir (Ateş, 2010:60).

Getto kelimesi ilk kez Avrupa’da Yahudilerin kentten ayrıştırılarak kentin bir bölümünde toplu halde ve çevreden soyutlanarak, sıkı denetim ve gözetim altında yaşadıkları mahalle ya da bölgeleri ifade etmek için kullanılmıştır. Getto kelimesinin anlamı konusunda birden çok varsayım ortaya atılsa da en yaygın kullanımı “ghetto” kelimesinin eski Venedik diline ait bir kelime olan ve dökümhane anlamında kullanılan “gietto” kelimesinden geldiği şeklindedir. Daha sonra bu kelime II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası’nda yaşayan ve aynı şekilde Almanya’nın belirli bölgelerinde zor kullanarak toplanan Yahudilerin bulundukları bölgeleri anlatmak için de kullanılmıştır (Ateş, 2010:60). Bu zamana kadar terim hep Yahudilerle yan yana kullanılırken günümüzde ise kabuk değişikliğine uğramış ve genele daha çok hitap eden bir anlama bürünerek aynı yerleşim bölgesinden göç eden yoksul insanların göç ettikleri hedef bölgede de bir arada yaşadıkları bölgeye verilen isim olarak kullanılmıştır. Terime yüklenen bu yeni anlam göç sonucu hedef bölgede meydana gelen yeni ve bulundukları kentten farklı bir yaşam alanı özelliği sergileyen ve genel itibariyle yoksul kesimin barındığı yerleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu yaşam alanında kişi, göç ettiği bu yeni mekânda kendisi ile aynı kültürel ve yaşamsal kodları taşıyan insanlarla birlikte yaşayarak kültür şokuna ya da uyumsuzluğa daha az maruz kalma düşüncesindedir. Orada daha önce yaşayan ve kendisi gibi olan kişilerin tecrübelerinden de faydalanır. Bu sayede göç ettikleri yeni mekânda dahi kültürlerini yaşarlar.

Kilis’te Yaşayan Suriyeliler ve Getto

Kilis’e göç eden Suriyelerin genel itibariyle dar gelirli bireylerden oluştuğu söylenebilir. Gerek bu sebepten gerekse Kilis’te çalışma imkânlarının çok kısıtlı olmasından dolayı gelen Suriyelilerin sosyal statülerinde pek bir değişiklik olmamış hatta bu statülerin aşağı yönlü bir seyir izlediği saptanmıştır. Suriye’den birikimli bir şekilde gelen ailelerin de birikimlerinin kısa sürede

tükenmesi daha alt sosyal imkânlarla yaşamalarına neden olmuştur. Hal böyle iken Kilis'te kısa sürede nüfusun iki katına çıkması büyük bir konut açığını beraberinde getirmiş ve kira piyasasında büyük artışlar meydana gelmiştir. Gelen Suriyelilerin yükleri üzerine bir de zamlı kira tutarları eklenince durumları içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Tüm bu etkenler birlikte değerlendirildiğinde Kilis'te yaşayan Suriyeliler barınma konusunda ilk özellik olarak ekonomik olma durumunu göz önünde bulundurmamak zorunda kalmış ve bu nedenle Kilis'in eski ve fiziksel olarak çok yetersiz barınma alanlarının olduğu mahallelerini tercih etmişlerdir. Bu mahallelerde Suriyeli nüfusun yoğunlaşmasıyla yerli nüfus da başka mahallelere göç etmiştir. Nitekim Kilis'in Zeytinli, Muallim Rıfat, Ekrem Çetin, Yeni Mahalle, Barış, Mihali, Meşetlik, Mercidabık mahallelerinde nüfusun büyük çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu söylenebilir. Bu mahallelerde kümelenen Suriyeliler yaşadıkları mekânı kendi istekleri doğrultusunda değiştirip ve dönüştürerek kendi kültürlerinin kodlarını taşıyan yeni mekânlar oluşturmuşlardır. Her ne kadar Suriyeliler sayılan bu mahallelerde yoğun nüfuslu ve kültürlerine uygun olarak yaşasalar da bu mekânlar tamamıyla Kilis'ten ayrı ve farklı bir yapıda değildir. Ek olarak yine bu mahallelerde Suriyelilerin kültürlerine uygun yeni mekânlar ortaya çıksa da bu mekânlar mevcut mekânların yanında kısıtlı bir paya sahiptir. Anılan bu sebeplerden dolayı Kilis'te yaşayan Suriyelilerin getto tipi barınma mekânları oluşturduğu söylenemez.

Suriyelilerin Kilis'te Tutunma-Tutundurulma Çabaları

Zorunlu göçe maruz kalarak Kilis'e göç eden Suriyeliler göç süreçlerinde can güvenliğini temin etme adına hareket etmişlerdir. Çoğu Suriyeli göç ederken yanlarına sadece bir bavul alabilmiştir. Bu şekilde Kilis'e gelerek tekrardan hayata tutunmaya çalışmaktadırlar. Ancak her ne kadar maddi olarak yanlarında bir şeyler getirmekte zorlansalar da kendi kültürlerini yeni yaşam alanlarına taşımaya ve burada yaşatmaya devam etmişlerdir. Bu

bağlamda yaşadıkları çevreyi kendi kültürel kodları dâhilinde değiştirmeye ve dönüştürmeye başlamışlardır. Bu nedenle gerek Suriyeliler tarafından gerekse Kilis'te yerel yönetimlerin eliyle birtakım oryantasyon faaliyetleri başlatılmıştır. İlk olarak dil kursları açılmış ardından mesleki eğitim ve kültürel faaliyetleri de kapsayacak etkinlikler yapılmıştır. Bu bağlamda Suriyeliler Kilis'in sosyo-kültürel kalıplarından etkilenmiş aynı zamanda kendileri de kentte sosyo-kültürel değişikliklere sebep olmuştur. Bu karşılıklı etkileşim bazı yansımaları da beraberinde getirmiştir. Ekler kısmında bu yansımalara ait bazı şekiller aktarılmıştır.

Araştırmanın Verileri ve Analizi

Örneklem Grubunu Tanımlayıcı Veriler

Katılımcıların Cinsiyet Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 7'si kadın, 8'i erkek olup cinsiyet durumu ile ilgili soruyu cevaplandırmayan katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcılar seçilirken cinsiyet durumları dikkate alınarak tek bir cinsiyetin ağırlıklı olduğu durumun ortaya çıkaracağı dar görüş çerçevesi kırılmak istenmiştir.

Katılımcıların Yaş Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 9 kişi 15-25 yaş aralığında, 4 kişi 26-35 yaş aralığında, 1 kişi 36-45 yaş aralığında ve 1 kişi de 46-55 yaş aralığındadır. Ayrıca katılımcıların yaş ortalaması 24,93 olup genç bir katılımcı grubu elde edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında orta yaşın üzerindeki bireylerin katılımda isteksiz davranması etkili olmuştur.

Katılımcıların Meslek Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 4 kişi öğrenci, 1 kişi esnaf, 2 kişi garson, 1 kişi öğretim görevlisi, 1 kişi işçi, 3 kişi öğretmen, 1 kişi Kur'an öğreticisi ve 2 kişi de işsiz olup meslekleri ile ilgili

soruyu cevaplandırmayan katılımcı bulunmamaktadır. Barınma konusunda mesleklerin etkilerini ön plana çıkarmak adına çalışmada farklı iş kollarına mensup bireylerin seçilmesine özen gösterilmiştir.

Katılımcıların Eğitim Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 5 kişi üniversite, 6 kişi lise, 2 kişi ilkokul mezunu ve 2 kişi ise okur-yazar konumunda olup eğitim durumu ile ilgili soruyu cevaplandırmayan katılımcı bulunmamaktadır.

Katılımcıların Medeni Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 12'si bekâr ve 3'ü ise evli olup medeni durumu ile ilgili soruyu cevaplandırmayan katılımcı bulunmamaktadır.

Katılımcıların Yaşadıkları Mekâna Göre Durumları

Suriyelilerin Kilis geneli kamp ve şehirde yaşayan toplam sayıları dikkate alınarak oluşturulan katılımcı sayısına göre 3 katılımcı kampta yaşarken 12'si ise şehir merkezinde kendi imkânlarıyla kiraladıkları evlerde yaşamaktadır.

Katılımcıların Evlerinin Oda Sayıları ve Kira Aralıkları

Şehir merkezinde yaşayan 12 katılımcıdan 7'si 2 odalı evlerde yaşarken 5'i ise 3 odalı evlerde yaşamaktadır. Ayrıca katılımcıların evlerine ödedikleri aylık kira tutarlarının aralıkları ise şu şekildedir: 2'si aylık 300-400 TL, 5'i aylık 401-500 TL, 1'i aylık 501-600 TL, 3'ü aylık 601-700 TL ve 1'i de aylık 701-800 TL kira aralığındadır.

Katılımcıların Aynı Evde ve Konteynerde Yaşadıkları Kişi Sayısı

Suriyelilerle yapılan görüşmeye katılanlardan 1'i aynı konteynerde 3 kişi yaşadıklarını, 2'si aynı konteynerde 7 kişi yaşadıklarını belirtirken katılımcılardan 3'ü aynı evde 5 kişi yaşadıklarını, 1'i aynı evde 7 kişi yaşadıklarını, 2'si aynı evde 8 kişi

yaşadıklarını belirtiyor. Katılımcılardan 5'i ise Kilis'e ilk geldiklerinde 11-13 kişilik evlerde yaşadıklarını ve daha sonra bu sayının 5-8 kişiye düştüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan 1'i ise ailede kaç kişi yaşandığına dair soruyu yanıtlamamıştır.

Katılımcıların Yardım Alma Durumları

Görüşmeye katılan Suriyelilerden hiç biri sivil toplum kuruluşlarından yardım almadığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinden ise 6 katılımcı yardım aldıklarını, 7 katılımcı yardım almadıklarını ve 2 katılımcı ise önceden yardım aldıklarını ancak aileden birinin çalışmaya başlamasıyla alınan bu yardımın kesildiğini belirtmiştir.

Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelirleri

Görüşmeye katılan Suriyelilerden 6 kişi aylık gelirlerinin 500-1500 TL arası, 2 kişi aylık gelirlerinin 1501-3000 TL arası, 2 kişi aylık gelirlerinin 3001-4500 TL arası olduğunu belirtirken 5 kişi ailelerinin aylık gelirleriyle ilgili bilgi vermek istememişlerdir. Aylık gelirle ilgili olarak cevap vermeyenlerin sayısının fazla oluşu katılımcıların sürekli olarak çalışabilecekleri iş konusunda sıkıntı çekmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevaplar ve Cevapların Analizi

Suriyelilerin Kilis'te Barındıkları Mekânlar

Evler insanların hayatlarını devam ettirmede birer araç olarak düşünülse de günümüz modern toplumlarında bu düşünce yapısı adeta boyut değiştirmiş ve yeni bir forma kavuşmuştur. Bu bağlamda ev, kişinin kendisini en güvende hissettiği, en özgür davrandığı, en doğal hallerini yaşadığı mekânlar olarak toplumsal yaşamda yerini almıştır. Gündelik ihtiyaçların giderildiği bu mekânlar giderek daha süslü, daha gösterişli, daha güvenli haller almaya başlamıştır. Bunun da ötesinde evler kişinin karakterini, zevklerini,

statüsünü vs. yansıtan (Tekeli, 1996:2) düşünce tarzıyla içi doldurulmuş ve bu durumun her birine felsefi bir bakış açısı da yüklenmiştir. Görüldüğü üzere bu denli misyon yüklenen evler artık bireylerin uğruna binlerce lira harcadığı mekânlar haline gelmiştir.

Ortaya çıkan olaylar nedeniyle Suriye’den milyonlarca kişi yaşamaya devam ettikleri evlerini geride bırakarak kendilerini güvende hissettikleri yerlere göç etmişlerdir. Bu yeni yaşam alanlarında kimi kurulan kamplarında kimi sokaklarda yaşamaya başlamış kimi de şehirlerde ya ev satın alarak ya da kiralayarak yaşamlarına devam etmeye çalışmışlardır. Bu yerlerden biri de Kilis olup Suriyeliler, kurulan iki kampta ve şehir merkezinin her tarafına dağılmış durumda yaşamaktadır. Şehir merkezinde genel itibariyle ev kiralayarak yaşamlarına devam eden Suriyeliler daha çok Kilis’in gelir düzeyi düşük bölgelerini tercih etmişlerdir (Harunoğulları, 2016:384). Bu durumun ortaya çıkmasında ekonomik faktörler ve yerel halkın Suriyelilere kiralık ev vermek istememesi de (Cengiz, 2015:115) etkili olmuştur. Çalışmamıza katılan 15 kişiden 3’ü Öncüpınar Konteyner kentinde, 12’si ise Kilis şehir merkezinin çeşitli mahallelerinde yaşamaktadır. Şehir merkezinde yaşayan 12 kişiden 4’ü kaloriferli evde yaşarken kalan 8 kişi tek sobalı evlerde yaşamaktadır. Kilis’e göç eden Suriyelilerin çoğu fakir kesimden insanlardır (Harunoğulları, 2016:384). Bu nedenle şehir merkezinde yaşayan katılımcılardan 8’i evlerine, Kilis’in kira piyasası ortalamasının altında kira ödemektedir. Bu durum, ekler kısmındaki şekiller de dikkate alındığında, katılımcıların yaşadıkları evlerin genel itibariyle kötü şartlarda olduğunun kanıtıdır. Nitekim bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Bizim ev kira ve 400 lira veriyoruz. Ev 2+1 mutfak var ancak mutfak pek temiz değil ve çok küçük ve bakımsız bir halde. Evde kömür sobası ile ısınıyoruz” (K3).

“Ekrem Çetin Mahallesinde oturuyorum evimiz 2+1 yani 3 oda. Mutfak banyo var. Ama ev çok küçük odalar falan da çok küçük. Evimizde 400 lira kira ile kalıyoruz. Evde kömür sobası var onunla ısınıyoruz. Belediye kömür veriyor”(K5).

“Kilis’te çarşı merkezde oturuyorum. Evimiz 2 odalı 5 kişi yaşıyoruz evde. Biz Kilis’e geledi bir yıl oldu. Evde mutfak ve banyo var ancak mahalle eski bir mahalle ve evleri de eski bunun için banyo ve mutfak pekiyi halde değil. Evimiz kiralık ve kira 350 lira evde kömür sobası var onunla ısınıyoruz”(K6).

Katılımcıların beyanları itibariyle gerek yaşadıkları mahalleler gerekse ödedikleri kira tutarları yaşanan mekânlar hakkında bazı ipuçları vermektedir. Şöyle ki; bahsi geçen Ekrem Çetin Mahallesi Kilis’in en eski mahallelerinden biri olup eski ve düzensiz yapıları ile dikkat çekmektedir. Diğer yandan Kilis’te ortalama kira piyasası düşünüldüğünde ödenen kiralara ortalamanın altında kaldığı ve bu nedenle evlerin fiziksel şartlarının yetersiz durumda olduğu sonucu çıkarılabilir.

“Ben geldim geledi toki’de 2+1 de oturuyorum. Ancak bu 2+1 evlerde sürekli taşındım durdum. Evimiz kira ve 450 lira aylık kira veriyoruz. Evde mutfak banyo var ancak çok küçük”(K7).

“Aslında biz Kilis’te çok fazla ev değiştirdik. Biz ilk geldiğimizde burada amcamlar vardı ve biz ev bulana kadar onlarla birlikte kaldık. İlk olarak ev bulamadık ve daha tam olarak tamamlanmamış bir eve çıktık. Bu evde sürekli olarak su ve elektrik kesintisi oluyordu. Daha sonra ev düzelince ev sahibi oğlunu evlendireceğini söyleyerek bizim evden çıkmamız gerektiği söyledi ve evden çıkmak durumunda kaldık. Biz ilk geldiğimizde 3 odalı şimdi ise 4 odalı evde yaşıyoruz. İki evimiz de kaloriferliydi. İlk evimize 600 lira şimdiki evimize ise 750 lira kira veriyoruz. Evimizde mutfak ve banyo var”(K15).

Çalışmamıza katılan 15 kişiden 3’ü Kilis’te kurulan kamplarda yaşamaktadır. Katılımcılardan edinilen bilgi dâhilinde

geliri çok az olan ya da hiç olmayan kişiler genel itibariyle bu kampları tercih etmektedir. Zira bu durumda olan Suriyeliler için kamplarda yaşamak daha uygun hale gelmiştir. Kamplarda 3 öğün yemek, yatacak yer ve kendilerine ait yaşam alanı sağlanmıştır. Ancak sınırı geçip Kilis’e gelen Suriyelilerin sayısı on binlerle ifade edilmekte olup kısa süre içerisinde bu denli kalabalık bir nüfusa kamp şartlarının sağlanması hayli meşakkatli bir çalışma gerektirmektedir. Bu nedenle Kilis’te kurulan kamplarda hayli yoğun bir Suriyeli sirkülasyonu meydana gelmiştir. Bu durum sonucunda da kalabalık bir kamp ortaya çıkmış ve Suriyelilerin kamplarda barınmaları daha da zorlaşmıştır. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Ben Öncüpınar Konteyner Kentinde kalıyorum. Orası bir şehir bir kasaba gibi tasarlanmış. İçerisinde 3 camii, 5-6 okul var, marketler var. Her 5 kişiye ya da her bir aileye bir konteyner veriliyor. Her konteynerde 2 oda var. Birisi yaşamak için yani oturma odası birisi de mutfak oluyor yani. Her bir odanın alanı 2,8*2,8 metre. İki odanın ortasında tuvalet ve banyo var. Yani bence güzel yapmışlar ev gibi olmuş. Ben bu konteynerde eşim ve kızım ile birlikte kalıyorum. Ama başka konteynerlerde 10 kişi kalanlar var şu anda. Ama bazıları çıkıyor artık yavaş yavaş azalıyor. Her bir konteynerde 2 elektrikli soba var. Su günde 2-3 saat geliyor. Ancak sokaklarımız temiz. Çocuklar için içeride parklar falan var”(K11).

“Ben Öncüpınar Konteyner Kentinde kaldım. Burada yaklaşık 5 yıl yaşadım. Bizim aile tek konteynerde 6-7 kişi kaldık. Daha sonra abim çıktı biz kaldık. Daha sonra konteyner kent bize hala dar geliyordu ve ben özellikle hiç rahat edemiyordum. Sonra bende çıktım oradan. Son zamanlarda artık 4 kişi kalmıştı. Orada o kadar kalmak gerçekten çok zor. Neredeyse üst üste oturuyorduk. Gece yatma ise tamamen sıkıntı idi. Odalarda her birinde elektrikli soba var normal günlerde bu ihtiyacı karşılıyor ama kışın hiç ısınamıyoruz. Yaz geldiğinde ise tamamen yanıyoruz çünkü

konteynerler demirden yapılmış ve bu nedenle içerisi dışarıdan daha da sıcak oluyor. Herhangi bir klima da yok maalesef. İlk geldiğimde su yoktu ve çok sıkıntı çekiyorduk. Su artık günde birkaç saat de olsa geliyor. Orada su çıkarmak için uğraştılar ancak su bulamadılar”(K13).

“Ben Öncüpınar Konteyner Kentinde yaşıyorum. Konteyner iki oda ve bunlardan biri mutfak. Tuvalet ve banyo da var içerisinde. Ayrıca ısınmak için iki de elektrikli soba kurulmuş durumda. Biz bu konteynerde 7 kişi yaşıyoruz”(K14).

Kilis yerel halkının, Suriyelilerin devletten aldıkları yardımlarla rahat bir hayat sürdüğü yönünde tespit edilen ön yargısı, gerek katılımcıların ifadeleriyle gerekse kişisel gözlemlerden elde edilen sonuçlar neticesinde kırılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgiler dâhilinde genel olarak değerlendirildiğinde gerek konteyner kentte yaşayanlar gerekse Kilis şehir merkezinde yaşayanlar ilk olarak barınacak yer bulma konusunda büyük sıkıntı çekmişlerdir. Daha sonraları bu sıkıntı bir şekilde giderilse de bu kez de fiziki şartları kötü olan mekânlarda kalabalık bir yaşantıyla baş başa kalmışlardır. Hatta yatacak yer konusunda büyük sıkıntı yaşayan Suriyeliler herkese yatacak yer sağlayamayan evlerde nöbetleşe uyuma yolunu seçmişlerdir. Bunun sonucunda da Suriyeliler gece geç saatlere kadar sokaklarda dolaşmaya başlamıştır. Bu da Kilis yerel halkının yaşayış düzenine aykırı bir düzen olup bu konuda Suriyelilere karşı ayrı bir hassasiyet oluşmuştur (Cengiz, 2015:117). Zira Kilis’te yaşanan konut açığı ve Suriyelilerin Kilis’e aşırı yığılışı Suriyelileri bu duruma itmiştir.

Suriyelilerin Geçim Koşulları

Bireylerin hayatlarını devam ettirme, toplumda kendine ait statü edinme, saygınlık kazanma gibi durumlarda en etkili yollardan biri de elde ettiği gelir düzeyidir. Zira kişilerin yaşamlarını doğrudan etkileyen gelirleridir. Genel olarak kişi geliri dâhilinde yaşam standardını belirler ve bu doğrultuda bir hayat sürer.

Suriye’den göç edenlerin çoğu yanlarına sadece bir bavul alabilmiş ve meslekleri de dâhil olmak üzere her şeylerini geride bırakmışlardır. Çoğu Suriyeli göç ettikleri Kilis’te ya işsiz kalmış ya da çalışıp hak ettiğinin çok altında bir ücrete razı olmuştur. Katılımcılardan K7’nin ifadeleri bu durumun vahametini ortaya çıkarmaktadır:

“Benim çocuk burada 3 yıl kaldı ancak iş bulamadı. Sanayiye gitti emeğinin karşılığını alamadı. Suriyelileri çalıştırmıyorlar pek fazla. Mesela benim diğer oğlum burada üniversitede çalıştı yemekhanede. Günlük 12 saatten fazla çalışıyordu. Ancak bir sigortasını bile yapmadılar. Her gün normal çalışma süresinden bir saat ya da bir buçuk saat fazla çalıştırıyorlardı. İşi de çok zordu. Orda mesela Türkler de çalışıyordu ancak 3 Suriyelinin aldığı parayı bir Türk alıyordu. Çünkü Türklerin hakları var ve haklarını arıyorlar. Ama Suriyeliler haklarını arayamıyorlar. Aradıklarında da hemen işten çıkarılıyorlar”(K7).

Suriyelilerin düşük ücretlerle çalışması neticesinde yerli işçilerde işsizliklerin ortaya çıkması Suriyelilerin ötekileştirilmesi yönünde etkili olmuştur. Durum böyleyken Kilis’te meydana gelen %100 - %200 oranında ev kirası artışları nedeniyle (Cengiz,2015:115) pek çok Suriyeli Kilis’e ilk göç ettiklerinde ya birkaç aile birleşip bir ev kiralamış ya da Kilis’e daha önce gelen tanıdıklarının yanına sığınmışlardır. Bu kişiler netice itibariyle hayatlarına başka bir ülkede de olsa devam etseler de çoğu yönden kısıtlı imkânlarla günlerini geçirmek zorunda kalmışlardır. Tüm bu etkenler neticesinde bir evde en az iki olmak üzere aileler bir arada yaşamak zorunda kalmıştır. Bu da kişilerin gündelik yaşamda pek çok zorlukla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Bize kardeşim yardım ediyor onun yardımıyla geçiniyoruz. İlk olarak 8 kişilik bir evde abimin ailesi ve biz birlikte yaşadık. Bir

yıl önce abim başka bir eve taşındı. Ailede abim ve ben birlikte çalışıyorduk. Ancak ben üniversiteye başlayınca artık sadece abim çalışıyor. Abimin işi sürekli değil. İnşaat işçisi kendisi. Babam Suriye’de öldü. Şimdi ailede geliri olan sadece abim var. Abimin aylık geliri de ortalama 800 TL civarı olmaktadır”(K1).

“Bakkaldan başka bir işim yok sadece bakkallık yapıyorum. Evde 5 kişi yaşıyoruz. Şimdi bakkalı yeni açtığım için borcu çok var. Aslında bakkalı komple borç ile açtım ve hala bakkalın borcu devam ediyor. Üstelik bakkala hırsız girdi ve her şeyi götürdü. Bunun için borcum daha da arttı. Çünkü bakkalı açmam için abim bana para saldı. Ben önceden hastaydım. Onun için bakkal benim değil desem doğru olur”(K3).

“Biz 5 kişilik bir aileyiz. Ailede sadece babam çalışıyor. Babam öğretmen. İş sürekli. Abim de çalışıyor ancak işi çok çok az. Aylık gelirimiz 2000 TL den az. Biz aynı evde Kilis’e ilk geldiğimizde 10 kişi yaşıyorduk. 3 yıl bu şekilde yaşadık. Daha sonra diğerleri gitti evde biz kaldık”(K4).

“Ailede 5 kişiyiz evde sadece ben çalışıyorum. Benim işim de sürekli olmuyor maalesef”(K6).

“Biz bu evimizde 8 kişi oturuyoruz. Ancak ilk geldiğimiz sıralarda halamlarla beraber 13 kişi yaşıyorduk. Ailede yabancı kimse olmamasına rağmen bu sayı 2 odalı bir ev için oldukça fazlaydı. Bu durum çok zordu. Benim babam öldü. Abim ve ben çalışıyoruz. Abimin işi sürekli ancak benim işim sürekli değil”(K8).

Genel olarak değerlendirildiğinde Suriyelilerin iş bulma konusunda büyük sıkıntı yaşadıkları söylenebilir. Sürekli bir işte çalışanlar ücretleri az bile olsa kendilerini şanslı saymaktadır. Zira çoğu Suriyeli beden gücüne dayalı günü birlik işlerde çalışarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

“Ailemizde babam ve ben çalışıyoruz. Biz bu evde şimdi 5 kişi yaşıyoruz. Ancak ilk önce biz bu evde 11 kişi yaşadık. İşime

gelince sürekli değil. alıştığımda aylık 500 lira alabiliyorum. Babam ise seyyar satıcı genelde mısır satar kendisi”(K9).

“Ailede alışan yok ancak Afat kartlarımız var ve bu kartlara aylık 100 er lira yükleniyor. Bu yüklenen parayı sadece konteyner kentin içerisindeki marketlerde harcıyabiliyoruz. Dışarı harcanmıyor çünkü barkodla bunu engellemişler”(K11).

“Ailede babam ve ben çalışıyoruz. Kilis’e ilk geldiğimiz zamanlarda 11 kişi yaşıyorduk bu evde. Daha sonra ablam ve eşi başka bir eve taşındılar. şu anda 4 kişi kalıyoruz. Babamın işi sürekli olup aylık 1300 lira maaş alıyor”(K12).

“Ailede biz 7 kişiyiz şimdi. Babam ve abim alışıyor. İşleri genel olarak sürekli. Babam iki yıl önce 600 lira alıyordu. şimdi 1300 lira alıyor. Abim ise ücretli ğretmen o da 1500 lira gibi alıyor ancak abimin işi yaz tatillerinde olmuyor. Ama ben şunu söylemek istiyorum biz çok fazla Suriyeli ile muhabbet ettik. Hatta evlerini de gördük. Çok perişan bir halde yaşayan çok fazla Suriyeli var. Benim gördüğüm ailelerde evin kötü olması bir yana yerde bir sergi bile yok. Bu insanlar çocuklarına elbise ve ayakkabı da alamıyor”(K13).

Kilis sanayi ve ticaretin canlı olduğu bir il konumunda değildir. Bunun yanında tarım ve hayvancılık sektörleri de ileri bir boyutta olmadığından Kilis yerli vatandaşları bile iş konusunda sıkıntı yaşarken bir de bu işsiz kesime Suriyeliler eklenmiştir. Suriyeliler g ederken yanlarında getirebildikleri kısıtlı birikimlerini de kısa sürede tüketmiş ve bu nedenle bulabildikleri her türlü işte çok düşük ücretlere razı olarak çalışmak durumunda kalmışlardır. Zira kalabalık bir evde az sayıda çalışan kişinin asgari ihtiyaçları karşılaması gerektiğinden yer yer angaryaya bile razı olmuşlardır. Sonuç olarak Suriyelilerin iş bulma konusunda sıkıntı yaşadıkları ve bu nedenle geçimlerini sağlama konusunda zorlandıkları ortaya çıkmaktadır.

Suriyelilerin Kalabalık Yaşantısında Ortaya Çıkan Zorluklar

Kişiler, bireysel ihtiyaçlarını karşılamada ya da gündelik yaşantılarına devam etmede belirli bir mekâna ihtiyaç duyar. Bu mekânda kendine ait alanı ve yaşantısı olan birey yine bu alanı kendi isteği doğrultusunda şekillendirir. Bu da bireyin bu mekânda daha rahat bir yaşantı sürmesine yardımcı olur. Ancak bireyin böyle bir özel alanı olmaması ya da bu alanın çok kısıtlı olması çeşitli sıkıntılara sebep olmaktadır.

Kilis'e göç eden Suriyeliler, çoğu ekonomik kaygılardan ve kiralık ev bulamamaktan ötürü birkaç aile birleşip bir evde yaşamak zorunda kalmıştır. Sayıları 6- 20 kişiyi bulan bu aileler genel olarak tanıdıkları ile aynı evi paylaşmıştır. Evdeki kişi sayısının bu denli çok olması ve bir de yaşanan evin küçük ve bakımsız olması pek çok sıkıntıya sebep olmuştur (Paksoy, 2013:27). Bunlardan bazıları ise yatacak yer sıkıntısı, uyku sıkıntısı, gürültü, ders çalışamama, beslenme gibi sıkıntılardır. Bu denli kalabalık bir evde yaşayan Suriyelilerin yerli komşuları, durumdan rahatsızlıklarını sürekli şikâyet ederek dile getirmekte ve Suriyelilerle komşu olmayı istememektedir (Cengiz, 2015:115). Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Yani tabi rahat bir şekilde yaşayamıyoruz. Örneğin misafir geldiğinde benim odadan çıkmam gerekiyor. Çünkü misafirlere oturacak yer yok. Uyuduğumda da sıkıntı oluyor. Çünkü evde çok çocuk var ve ses oluyordu. Yatağımız yoktu zaten yer yatağı vardı”(K1).

“Ailede 10 kişi olarak kalsak da hepsi abim ya da ablam olduğu için pek sıkıntı etmedik. Anlayışla birbirimizi idare etmeye çalıştık. Bu şekilde zor da olsa o süreci tamamladık. Çünkü zor durumdaydık mecburen kalacaktık”(K4).

“Evde kalabalık olsak da çok sıkıntı yapmıyoruz çünkü hepsi bizim ailemiz. Sığmaya çalışıyoruz. Ancak odalar çok küçük orda biraz sıkıntımız var”(K5).

“Biz özellikle 7 kişi kaldığımız zaman çok sıkıntı çektik. Bir de komşulardan sürekli şikâyet geliyordu. Komşular kabul etmiyorlardı bu kadar aile kalabalık olduğu için. Bir de maaş çok çok az kalıyordu bize yetmiyordu kesinlikle”(K7).

“Aile bu kadar kalabalık olunca akşam olduğunda yatacak yer bile sıkıntı oluyordu. Kendimize ait herhangi bir alanımız yok ve evde çok az eşya olmasına rağmen yine de sıkıntı çektik yer konusunda”(K8).

Suriyelilerin gerek kalabalık evlerde yaşamaları gerekse günlük yaşayış tarzları özellikle yaz aylarında gece geç vakitlere kadar sokaklarda olmalarına neden olmaktadır. Bu yaşayış tarzından fazlasıyla şikâyetçi olan yerli halk Suriyelilerle komşu olmak istememektedir. Bu durum yerli halkın, Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelerden daha az Suriyelinin yaşadığı mahallelere taşınmayla sonuçlanmıştır.

“Evimiz küçük olduğundan biz barınmakta zorlanıyoruz. Bir misafir geldiği zaman durum daha da kötü bir hal alıyor. Eğer misafir yatıya geliyorsa zaten evden bazılarımız çıkıyoruz geceyi başka bir arkadaşın evinde geçiriyoruz. Bu konuda sıkıntılıyız”(K10).

“Bazen özellikle ilk zamanlarda sınırdan toplu geçişlerde bu konteynerlere ek olarak bazıları daha yerleştiriliyordu. Bu durum çok sıkıntılara sebep oldu. İnsanlar içi içe yatmak zorunda kaldılar”(K11).

“Kampta bu konuda çok sıkıntı çektik. Çünkü ortam çok çok dar bir durumda. Bu nedenle misafir mevzusu zaten olmuyor. Biz de orada sıkılırdık tabi muhabbet edelim diye arkadaşın yanına giderdik ancak onlarda da durum aynı olduğu için çok sıkıntı yaşadık”(K13).

“Biz bu konteynerde çok kalabalık bir şekilde yaşıyoruz. Bu yüzden çok sıkıntılar çekiyoruz. Mesela ben ders çalışamıyorum çünkü sürekli ses oluyor. Kalabalık bir ortam ve biz üst üste yaşıyoruz”(K14).

Suriyelilerin aynı mekânlarda kalabalık yaşantıları Harunoğulları'nın (2016) belirttiğinin aksine yerli vatandaşlarla uyum içerisinde yaşamalarını engellemektedir. Hatta yerli halkın Suriyelilere yönelik olarak olumsuz bakış açısı içerisinde oldukları da söylenebilir. Zira kalabalık yaşantı pek çok sorunu da beraberinde getirmekte olup bu görüşü destekler nitelikte beyanda bulunan katılımcılardan K7'nin ifadeleri şu şekildedir:

“Kilis’e ilk geldiğimiz zamanlarda oğlumun ailesi ve biz olmak üzere toplam 7 kişi yaşıyorduk. Bu şekilde 3 yıl birlikte yaşadık. Türk vatandaşları Suriyelilere hassasiyet besliyorlar şöyle ki; bir vatandaş benim kendisine bir eziyetim olmadığı halde adam da stres mi var ne var bilmiyorum her gün bizim kata çıkıyor ve siz beni uyutmuyorsunuz diye şikâyetle bulunuyordu. Halbuki o zamanlar evde 3 kişi idik hanım, ben ve bir de 19 yaşında oğlum vardı hepimiz büyük yani gürültü yapacak kimse yok. Sonra bu vatandaş site yönetimini de kandırdı sebepsiz yere bizi apartmandan attırdı. Bu sırf Suriyeli olduğumuz için yapılmıştı.”(K7)

Suriyelilerin Yardım Alma Kanalları

Suriye’de yaşanan iç savaştan şüphesiz ki milyonlarca kişi etkilenmiştir. Bu etkilenmenin boyutu kişiden kişiye büyük farklılıklara sahne olmuştur. Şöyle ki; yaşanan iç savaşta can kayıpları, sakat kalmalar, psikolojik rahatsızlık, yaşadıkları mekândan ayrılma, iş kayıpları gibi pek çok alanda insanlar büyük bir yıkıma uğramıştır. Hayatta kalanlar son olarak canlarını koruma amacıyla ya Suriye’nin başka bölgelerine göç etmiş ya da en yakın ülkelere sığınmışlardır. Gelir düzeyi çok alt seviyede olanlar kampları tercih etmiş geriye kalanların ise büyük kısmı ev kiralayarak hayatlarına devam etmeye çalışmışlardır. Türkiye de gelen Suriyelilere yardımda bulunmak ve tekrar hayata kazandırmak amacıyla birçok adım atmıştır. Ancak Suriyelilerle yapılan görüşmeye katılanlardan büyük çoğunluğu sadece para yardımını dikkate almış ve diğer yardımları değerlendirmeye dahi

almamışlardır. Bu durum neticesinde görüşmeye katılan Suriyelilerden hiç biri sivil toplum kuruluşlarından yardım almadığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinden ise 6 katılımcı yardım (para yardımı) aldıklarını, 7 katılımcı yardım (para yardımı) almadıklarını ve 2 katılımcı ise önceden yardım (para yardımı) aldıklarını ancak aileden birinin çalışmaya başlamasıyla alınan bu yardımın kesildiği belirtmiştir. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Devletten sadece annem yardım alıyor. Onun Kızılay kartı var. Aylık 120 lira veriyor devlet bu kartla. Ayrıca belediyeden her yıl kömür veriyorlar. Ben üniversite öğrencisi olmama rağmen Türkiye burslarından yararlanamıyorum. Başvuru yaptım ancak burs çıkmadı. Bunun dışında bizim çok iyi bir komşumuz var. Onlar bize ara ara yiyecek veriyorlar”(K1).

“Türkiye devletinden hiç yardım almadım. Diğer kuruluşlardan da hiç yardım almadım. Türk vatandaşları da hiç yardımda bulunmadı bana”(K3).

“Ailemizde bir kişide Kızılay kart var. Başka da devletten bir yardım alamadık. Kilisliyelerden de bize hiç yardım eden olmadı”(K9).

“Bizim ailede sadece bir tane Kızılay kart var. Aylık ona bir miktar para yükleniyor ama ne kadar olduğunu bilmiyorum. O karttaki parayı sadece kamp içerisinde kullanabiliyoruz dışarı harcamalara ya da içerisinden para çekmelere kapatılmış durumda ve ayrıca o kartla sadece yiyecek içecek alabiliyoruz”(K14).

Oysa Türkiye’de Suriyelilere yönelik olarak para yardımının dışında pek çok alanda adımlar atılarak Suriyelilerin gerek yaşam standartlarını yükseltme gerekse Türkiye’ye uyum konusunda yumuşak bir geçiş yapması amaçlanmıştır. Bu adımlar şu şekilde sıralanabilir; öncelikle Suriyeli çocukların tekrar okula kazandırılması için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde kamplarda, devlet okullarında, geçici eğitim merkezlerinde ve açık okullarda toplam 612.603 çocuk okula kazandırılmıştır. Tüm sağlık

hizmetleri de Suriyelilere ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Ek olarak AFAD kamplarda yabancı dil, bilgisayar, okuryazarlık, halı dokuma gibi çeşitli alanlarda sertifikalı kurslar açmış ve toplamda 225.000 Suriyeli bu kurslarda eğitim görmüştür. Son olarak Türkiye 31.12.2016 tarihi itibarıyla Suriyelilere yönelik tahmini olarak kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve halk tarafından toplam 25 milyar dolar (USD) yardımda bulunmuştur (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018).

Belirli kişilerin aldığı nakdi yardımlar yerli halk tarafından abartılarak tüm Suriyelilerin devletten yardım aldığı yönünde bir algı oluşturulduğu saptanmıştır. Hatta yapılan yardımların Suriyelilere yetecek seviyede olduğu da yerli halkça vurgulanmaktadır (Memiş, 2015:107). Bu düşüncelerin gerçeği yansıtmadığı ve yardımlar yapılırken belirli kıstaslar dâhilinde hareket edildiği katılımcıların ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Katılımcılar da Suriyelilere yönelik olarak oluşturulan bu algıdan rahatsızlıklarını şu şekilde dile getirmiştir:

“Şu ana kadar herhangi bir yardım almadık. Bu soru sürekli olarak soruluyor bize. Türk halkında şu yanlış algı var hocam: Her Suriyeli devletten maaş alıyor. Yani bu durumun yanlış olduğunu açıklamaya çalışıyorum ancak yalan söylediğim düşünülüyor”(K2).

“Bize hiçbir şekilde yardım yapılmıyor. Türkiye bursları dâhil birçok yere başvuru yaptım ancak hiç birinden burs çıkmadı. Herkes öğrenciler burs alıyor diyor ama bu doğru değil. Kızılay kart alabilmek için başvuru yaptım ancak 18 yaş üstüne yardım verilmiyor. Bunun için o kartı da alamadım”(K4).

Suriyelilerin Sağlıklı Beslenme Durumları

Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Kilis’e göç eden Suriyeliler 2017 yılı itibarıyla Kilis halkından daha fazla bir sayıya ulaşmıştır (Sirkeci, 2017:38). Hal böyle olunca Suriyeliler Kilis’te kendi kültürlerine uygun işletmeler açmaya başlamıştır. Bu işletmeler hazır giyim, ayakkabıcılık, kuru gıda, kuru yemiş, lokanta,

kasap, manav, fırın gibi pek çok alanda hizmet vermeye başlamıştır. Özellikle yemek sektöründe Suriye'ye özgü yemekler satan işletmeler daha çok rağbet görmüştür. Bu durum, Suriyelilerin yeme - içme konusunda Kilis'te pek zorlanmadıklarının göstergesi olarak sayılabilir. Ancak katılımcıların cevapları, Kilis'e ilk geldiklerinde, gerek işsizlik gibi ekonomik sıkıntılardan gerekse yeme-içme konusunda Kilis'e uyum sağlayamama gibi kültürel nedenlerden sağlıklı beslenmeyle ilgili sıkıntılar yaşadıklarını içerir yöndedir. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Beslenmeyle ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadık. Ancak 10 kişi kaldığımız zamanlar beslenme konusu biraz daha sıkıntılıydı”(K4).

“Yeme içmede çok sıkıntı çekmesek de ancak bazen sıkıntı çektik. Kilis'e ilk geldiğimiz zamanlarda iş bulamadım ve onun için bazen açlık oluyordu”(K6).

“Biz ilk zamanlar kalabalık yaşadığımız için sağlıklı beslenemiyorduk. Bu durum birkaç yıl devam etti. Ancak ailenin diğer fertleri iş bulup kendi evlerine çıkınca beslenme konusunda rahatladık”(K9).

“Biz hem kültürel değişikliklerden hem de biraz imkânsızlıktan dolayı sağlıklı beslenme konusunda sıkıntı çektik. Bir de bu konuda şu şekilde sıkıntımız oldu biz ilk olarak İstanbul'da kaldık. Oranın yemekleri bize hiç uymuyordu. Bu da bizi sıkıntıya soktu”(K10).

Kilis, coğrafi olarak Suriye ile sınır konumunda olup Suriye'nin yerleşim birimleri ve Kilis mesafe olarak neredeyse iç içedir. Suriye'de olaylar meydana gelmeden önce açık olan Öncüpınar Sınır Kapısı da bu iki toplumu birbiriyle sürekli iletişim halinde tutmuştur. Bu duruma ek olarak geçmişten gelen akrabalık bağlarıyla Suriyelilerle sıkı bir ilişki içerisinde olunmuştur. Arada bu denli bağ oluşu Kilis ve Suriye kültürünü birbirine yakın tutmuştur.

Hal böyle iken yeme içme konusunda Suriyelilerin Kilis'te kültürel bir şoka maruz kalması düşünülemez. Ayrıca çevresel gözlemlerden elde edilen veriler Kilislilerin çoğu zaman Suriyeli komşularına yemek ikramında bulunduklarını ortaya koymaktadır. Bu veriler neticesinde düşünülenin aksine Suriyelilerin Kilis'e ilk göç ettikleri zaman hariç tutulmak üzere Kilis'te beslenmeyle ilgili pek sıkıntı yaşamadığı anlaşılmaktadır.

Suriyelilerin Hastalık Durumunda Tedavi Yolları

Kilis'e göç eden Suriyeliler, Türkiye'de sunulan sağlık hizmetlerinden kendilerine verilen geçici kimlik kartları aracılığıyla yararlanmaktadır. Geçici kimlik kartlarıyla herhangi bir Türk vatandaşı gibi devlet hastanelerinde ücretsiz olarak tedavi olabilmekte ve yine devlet hastanelerinden aldıkları reçeteyle de gerekli ilaçları ücretsiz bir şekilde temin edebilmektedir. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Suriye'den gelirken hasta olmasak da Kilis'e geldiğimizde normal olarak grip gibi hastalıklar geçirdik. Bu hastalıklarda devlet hastanesinde ücretsiz olarak tedavi olabiliyoruz. Buradan alınan reçeteyle de ilaçları eczaneden yine ücretsiz olarak alabiliyoruz. Ancak hastaneden reçete almadan eczaneye gidersek ilaçlar ücretli olarak veriliyor”(K1).

“Bizde babam hasta o çalışamaz durumda. Şeker, kalp, tansiyon gibi pek çok hastalığı var. Babamı devlet hastanesine götürüyoruz hep. İlaçları falan da veriyorlar. Ancak hastane ilaçları yazmazsa ücretli olarak alıyoruz”(K5).

“Hastalık durumu ise biraz önce belirttiğim gibi su kirli olduğu için annem hastalandı. Böbreğinde taş oluşmuş doktor suların kirliliğinden olabileceğini söyledi. Bir de kardeşim dizinden ameliyat oldu. Bunların ikisini de devlet hastanesine götürdük ve oradan aldığımız reçeteyle ilaçlarımızı da ücretsiz aldık. Bir de bize AFAD ya da Göç İdaresi tarafından verilen kimlikler var. O kimlikler

olmadan burada kalamazsınız ve hastane de dâhil hiçbir yerde işlemlerinizi halledemezsiniz. Onun için gelen kişiler ilk olarak bu kimliklerden edinmek zorundadır”(K13).

Kilis’te Suriyelilere yönelik olarak ortaya çıkan yanlış algılardan biri de sağlık alanındadır. Kilis yerli halkında yaygın olarak görülen, Suriyelilerin devlet hastanelerinde öncelikli hasta konumunda olduğu düşüncesi tamamen yanlış bir düşüncedir. Zira Kilis Devlet Hastanesinden elde edilen bilgiler ve yerinde gözlem sonucu Suriyelilerin geçici kimlik kartları ile herhangi bir Türk vatandaşı gibi randevu alarak tedavi oldukları anlaşılmıştır. Bu yanlış algıya sebep olan faktörlerin başında ise ilk zamanlarda Suriyelilerin hastanelerde Arapça bilen tercüman bulma konusunda sıkıntı çekmeleri nedeniyle hastalık durumunda Arapça bilen sağlık personellerine yönlendirilmesi ayrı bir muameleye tabi tutulduğu fikrinin ortaya çıkmasına sebep olduğu sanılmaktadır. Katılımcılardan K2’nin bu konuyu destekler mahiyetteki ifadesi şu şekildedir:

“Öncelikle şu yanlış algıyı düzeltmek istiyorum. Türk halkı tarafından devlet hastanelerinde Suriyelilere öncelik verildiği iddiası kesinlikle yanlıştır. Biz de hastalık durumunda herhangi Türk vatandaşı gibi sıra alıyoruz ve sıramız geldiğinde işlemlerimizi yapabiliyoruz. Yani öncelik gibi bir durum söz konusu değildir. Şunu da belirteyim: Hastaneden reçete almadan doğrudan eczaneden ücretsiz ilaç verilmiyor. Ücretsiz alabilmek için hastaneden reçete almak gerekmektedir. Reçetenin de süresi var iki günlük bir süre, bu iki günde ilaç alınmazsa reçete iptal oluyor”(K2).

Suriyelilerin Yaşadıkları Mekânlar Üzerine Değerlendirmeleri

Bireyler yaşadıkları mekânı kendi kültürel, yaşamsal ve ekonomik kodlarına uygun hale getirmek üzere yeniden düzenler. Bu sayede birey yaşadığı mekânla arasında bir bağ kurar ve bu bağ çerçevesinde yaşantısına yön verir. Zira bireyin yaşadığı mekânın keline yetmemesi, güvenlik açığının olması, elverişli şartlara sahip

olmaması gibi nedenler bireyin mekâna olan aidiyet duygusunu ortadan kaldırmaya neden olabilir. Bunun sonucunda ya mekân değişikliğine gidilir ya da yaşanan mekân bireyin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden üretilir. Eğer her iki yöntem de uygulanamıyorsa birey yaşadığı mekândan kopuk bir yaşantıya maruz kalır.

Görüşmeye katılan Suriyelilerden büyük çoğunluğu evlerinin temizlik konusunda sıkıntısı olmadığını ifade etmiştir. Ancak görüşmeye katılan ve Kilis şehir merkezinde yaşayan 12 Suriyeliden 9'u evlerinin güvelik ve kendilerine yetebilirlik konusunda sıkıntılı olduğunu beyan etmiştir. Zira büyük oranda ekonomik gerekçelerden ötürü, Kilis'in yapısal olarak daha eski ve bakımsız binalarının olduğu mahallelerdeki evleri tercih eden Suriyelilerin bu tür sıkıntılar yaşaması kaçınılmazdır. Bu duruma Kilis'te meydana gelen konut açığı da eklenince pek çok Suriyeli eskiden ambar, garaj, depo gibi yerleri (Harunoğulları, 2016:50) daire kiralari düzeyinde ücretler ödeyerek kiralamışlardır. Kilis yerli halkı elinde olan bu tür yerlere pencere açmış, basit bir elektrik ve su tesisatı yaparak Suriyelilere kiralamışlardır. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Biz ilk geldiğimizde garajda oturduk. Garajın durumu çok kötüydü. O garajda iki aile birden oturduk. Garaj tek odaydı zaten ve o odada 15-16 kişi kalmak durumundaydık. Bu durum birkaç ay bu şekilde devam etti. Çok kötü zamanlardı. Her 4 kişiye sadece bir battaniye düşüyordu. Yastık ve yatak zaten yoktu. Yerde yatıyorduk. O zamanlar orası bize yetme konusunda çok çok sıkıntılıydı. Hatta şimdiki evimiz bile dar geliyor”(K5).

“Evimiz temiz. Biz temizliyoruz. Ev sahiplerimiz de iyi insanlar. Giriş kat olmasına rağmen pencereler demirli ve güvenli. Ancak Kilis'e ilk geldiğimiz zamanki evimiz bize yeterli değildi. Kalabalık bir şekilde yaşıyorduk”(K1).

“Benim dayılarım Türkmenler. Ben de bu sayede Türkçeyi biliyorum. Onun için Türklerle daha kolay anlaşabildim ve bunun için biz rahatız. Ev de şimdilik kötü de olsa çok şükür bize yetiyor. Ancak evimiz bina olarak kötü bir durumda”(K3).

“Evimiz temiz olsa da bizim ev de dâhil tüm apartmanda böcekler var ve biz bu konuda sıkıntı yaşadık. Bu bizim en büyük sıkıntımız oldu. Ancak güvenlik konusunda herhangi bir sıkıntı ile karşılaşmadık”(K4).

“Bence yaşadığım ev tam manasıyla güvenli değil. Üstelik bize de yetmiyor. Ancak şimdilik yapacak bir şey yok. Dikkat etmeye çalışıyoruz”(K10).

“Yani bence çok güvenli değildi. Çünkü binaya sürekli hırsız giriyor ve bir şeyler çalıyordu. Hatta komşumuzun motorunu çaldılar”(K12).

Görüşmeye katılan 15 Suriyeliden 3’ü konteyner kentte yaşamaktadır. Katılımcılar konteyner kentin özel güvenlik görevlilerince korunduğunu ifade ederek güvenlik konusunda sıkıntı çekmediklerini belirtmişlerdir. Ancak katılımcıların 3’ü de konteynerlerin kendilerine kesinlikle yetmediğini, günlük ihtiyaçlarını karşılamakta bile zorlandıklarını beyan etmişlerdir. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Konteyner hiçbir şekilde bize yetmiyor. Orada sadece hayatta kalıyorsunuz. Mesela orada bize kart veriyorlar ancak kartla kamp dışında alışveriş yapamıyoruz. O kartlar sadece marketlerde geçerli olacak şekilde tasarlanmış. Ancak bizim yeme içmeden başka bir sürü ihtiyaçlarımız var. Örneğin giyinme, kişisel bakım ve daha bir sürü şey. Bunları halletmekte sıkıntı çekiyoruz. Ama güvenlik konusunda bir sıkıntı yaşamadık”(K13).

“Biz konteynerimizin içerisini temizliyoruz ama dışarısı temiz değil. Bizim komşularımız da temiz değil. Ama kamp bize yeterli güvenliği sağlıyor. Bizim yaşadığımız konteynerler hiçbir

şekilde bize yetmiyor. Ev yaşamından uzak bir yaşantı var burada. En basiti bir misafir bile gelse evdeki çocukları dışarı çıkarmak zorunda kalıyoruz. Çünkü oturacak yer olmuyor. Akşam yatma konusunda da sıkıntı çekiyoruz. Yer bize çok dar geliyor”(K14)

Suriyelilerin Kilis’e Uyum Problemleri

Uluslararası göçler, can güvenliği yanında siyasal baskı, ekonomik sıkıntılar gibi gerekçelerle de yapılabilmektedir. Göç sonucu yerleştikleri yeni ülkede göç edenleri bir dizi problemler beklemektedir. Bu problemlerden bazıları bulunduğu mekâna adaptasyon sıkıntısı, aidiyet sorunu, siyasal kültüre ayak uyduramama, dil problemi ve kültür şokudur (Harunoğulları ve Cengiz, 2014:310). Göç eden bireyler bu tür konularda zamanla bulundukları mekâna ayak uydurabilirler. Aynı zamanda kendi öz yaşayış tarzları ve kültürleriyle de bulundukları mekânı etkileyebilirler. Sonuç olarak iki taraflı bir etkileşimden söz edilebilir. Benzer şekilde Kilis’e göç eden Suriyeliler de bir takım sıkıntılara maruz kalmışlardır. Bu sıkıntılar nedeniyle Suriyelilerin Kilis’e uyum süreçleri zaman zaman sekteye uğramıştır. Bunun yanında Kilis’te yerli nüfusundan çok Suriyelinin yaşaması Suriyelilerin kendi kültürlerini çok daha rahat yaşatma fırsatı bulmalarına ve Kilis’e uyum konusunda daha uzun bir süreye ihtiyaç duymalarına neden olmaktadır. Yapılan görüşmelere katılan Suriyeliler Kilis’e uyum sağlama konusunda farklı sıkıntılara maruz kaldıklarını ve özellikle Kilis yerli halkı tarafından kendilerine olumsuz bir bakış açısı sergilendiğini de belirtilmiştir. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Kültür şoku yaşadım aslında. Nasıl desem “biz olsak vatanımızı bırakmayız, orda kalırız, ölümü tercih ederiz” gibi söylemlerle vatan üzerinden yükleniyorlar bize. Bu konu en küçük muhabbetimizde bile hemen aktarılıyor bize. Bu konuda çok

sıkıntılı olsak da Kilisliler tarafından herhangi bir dışlanmaya maruz kalmadım”(K2).

“Biz Kilis’e 4 yıl önce geldik. Kilis’e geldiğimizde bize Kilis halkı çok kötü davrandı. Biz kendimizi tamamen dışlanmış hissettik. Zamanla Türkçeyi öğrendik çok zorluk çektik ama başka çaremiz de yoktu”(K5).

“Benim annem Kilisli zaten. Dedemin köyü de Kilis’in Oylum Köyü. Biz zaten Suriye’de aile içerisinde hep Türkçe konuşuyorduk. Kilis’in ezanları bizim Suriye’deki Köyümüzden işitilir. Biz oradan Kilis’i izledik. Kilis’e alışmakta bu yüzden sıkıntı çekmedim. Bir de benim çalıştığım yer ve arkadaşlarım mükemmel. Çünkü hepsi okumuşlar. Onun için burada bizim dışlanmamız söz konusu olamaz. Ancak üniversite dışında çokça kulağıma bu dışlanma mevzusu geldi. Özellikle de biraz da siyasi bir mevzu olduğunu duydum. Şöyle ki; Türkiye’deki muhalif parti sempatanlarınca buradaki Suriyelilerin mahallelerini kırıyorlar, arabalarını, iş yerlerini kırıyorlar bunu sırf hükümete karşı olmak için yapıyorlar”(K7).

“Ben Kilis’e çok alışamadım. Burada hayat çok kötü. Biz Suriye’de çok daha rahattık. Burada affedersiniz eşek gibi çalışıyoruz. Çok çok az para veriyorlar. Ben eğer sürekli çalışırsam abimin ve benim aylık gelirimiz 1500 lira oluyor. Ancak ben sürekli çalışamıyorum. Burada çok fazla harcamamız var ve bu para bize çok zor yetiyor. Bu konuda hiç alışamadım. Bir de bize burada ilk dedikleri şey siz niye kaçtınız oldu. Siz kaçtığınız için vatan hainisiniz. Vatan haini olmayın dediler. Oysa biz canımızı kurtarmak için kaçtık”(K8).

“Ben Kilis’e ilk geldiğimde çok şok oldum. Ben ilk geldiğimde arkadaşım başından geçen bir olayı da anlatınca biraz da ön yargılı olarak tedirginliğim arttı. Suriyeli arkadaşım okulun çıkışında evine giderken Kilisli iki motorcu yaklaşıp yolunu kesmişler. Çakmaklarını çıkarıp arkadaşımın peçesini yakmışlar. Bu

olayla birlikte nasıl şok olunmaz ki. Ben de açıkçası Kilis'te vatandaşların davranışlarına alışamadım. Hep bir sıkıntılı geliyor bana davranışları”(K10).

“Biz Kilis’e ilk geldiğimizde uyum sıkıntısı çektik. Çünkü Kilis köy gibi çok küçük. Ek olarak bir de ilk geldiğimizde hiç Türkçe bilmiyorduk. Ben kampa gidince hemen bir tane Türkçe öğrenme kitabı edindim. Oradan bakıp bir şeyler öğrenmeye çalışıyordum. Ancak kitapta öğrendiğim dil dışarıdakine benzese de farklı geliyordu. Çünkü Kilislilerin kendilerine has bir şivesi var ve baskın durumda kullanıyorlar. Daha biz Türkçeyi öğrenmeden bir de şive ile karşı karşıya kaldık. Bu durum ortaya çıkınca tabi Türkçeyi öğrenmek de biraz zaman aldı. Ben bir aylığına Ankara’ya gittim orada çok güzel konuşuyorlar Türkçeyi ama Kilis’e gelince yine çok şaşırdık. Kilislilere gelince kampta kaldığım için onlarla pek muhatap olmadım. Ancak Kilis’in kültürü ile bizim kültür benzer özellikler gösteriyor. Bunun için daha rahatız”(K11).

“Yani ben Kilis’e çok alışamadım. Öncelikle dil konusu çok sıkıntı oldu. Bir de biz mesela kapalıyız ve yüzümüzü de kapatıyoruz. Bu konuda tepkilerle karşılaşıyorum. Mesela Kilisli bir teyze beni çağırıp bu yüzüne taktığın ne böyle kız mısın erkek misin anlamıyorum diye tepki göstermişti. Bu konuda bu yaşadığım pek çok sıkıntıdan sadece birisidir. Bir de Kilis’in bombalandığı zamanlarda tepkiler almıştık. Çünkü yaşanan bombardımanın sebebi olarak bizi görüyorlardı”(K12).

Genel olarak değerlendirdiğimizde Suriyeliler, dil ve yöresel ağız problemi, ön yargılı davranışlar, kültür şokuna maruz kalma, işsizlik, dışlanmış hissetme, siyasi sıkıntılar, vatan hainliği ile suçlanma, giyim tarzı, konut açığı gibi çeşitli sıkıntılar sebebiyle Kilis’e uyum konusunda bir hayli zorlanmışlardır. Ancak zamanla bu sıkıntıların bazıları atlatılsa da gerek yasal düzenlemelerle gerekse kamuoyu bilgilendirmeleri yoluyla ortaya çıkacak olası

toplumsal sorunların giderilmesinde köklü adımların atılması gerekmektedir.

Toplu Halde Yaşayan Suriyelilerin Durumlarını Değerlendirmeleri

Suriye etnik ve dini mezhepler yönünden karmaşık bir yapıda olup Suriye’den göç edenlerin bir arada yaşamalarının bazı problemleri de beraberinde getireceği korkusu, yaşanan deneyimlerle aşılmıştır (Güçer vd., 2013:47). Zira Kilis’te 131.000’in üzerinde bir Suriyeli nüfus var olup gerek konteyner kentlerde gerekse Kilis şehir merkezinde kümelenmiş bir halde yaşamaktadırlar. Hatta Kilis’in bazı mahallerinde yerli nüfus yok denecek kadar az bir durumdadır. Buna rağmen korkulanın aksine Suriyelilerin kendi aralarında herhangi bir toplumsal olaya sebep olmadıkları saptanmıştır. Diğer yandan Kilis’e göç eden Suriyelilerin önemli bir kısmı kırsal kesimden kişiler olup şehir yaşantısına ve kültürüne yabancı bir konumdadırlar. Bu nedenle şehir kültürüne ayak uydurmakta zorlandıkları söylenebilir. Katılımcılardan K7’nin bu durumu destekler nitelikteki beyanı şu şekildedir:

“Suriye’den Kilis’e gelenlerin çoğu Suriye’nin köylü kesimi. Kültürleri bu yüzden biraz farklıdır. Bunun için şehir kültürüne yabancı oldukları gibi bir de başka bir devletin ve milletin kültürü içerisinde kaldılar. Bunun için çok sıkıntılar oldu” (K7).

Kilis’te Suriyelilerle yapılan görüşmelerde, Suriyelilerin yaşadıkları mahallelerde birlikte yaşamalarının olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durulmuştur. Bu konuda katılımcılar Kilis’te Suriyelilerle birlikte yaşamamanın onları yalnızlık hissinden kurtardığı, bu sayede kültürlerini devam ettirebildiklerini, onlardan manevi destek aldıklarını, sosyal bir ortam oluşturduklarını belirterek olumlu yönlerine vurgu yapmışlardır. Bu duruma ek olarak Kilis’te bu denli yoğun bir nüfusa sahip olan Suriyeliler kendi kültürel ve yaşamsal kodlarını barındıran işletmeler de açmışlardır. Bu

işletmeler, gıda sektöru başat konumda olmak üzere, lokantalar, bakkallar, kuru yemiş dükkânları, kasaplar, fırınlar ve manavlardır. Bu işletmelerle birlikte Suriyeliler yeme içme kültürlerini neredeyse birebir yaşatmaktadır. Katılımcılar, Suriyelilerle birlikte yaşamanın bazı olumsuz yönleri de olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre çevrelerinde çok sayıda Suriyeli olması sebebiyle Türkçe konuşmaya ihtiyaç duymadıklarını ve bu nedenle Türkçeyi öğrenmede sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Kilis’e göç eden Suriyelilerin iç savaş nedeniyle psikolojik sıkıntı yaşadıkları ve bu nedenle kavgacı bir tutum sergiledikleri vurgulanmıştır. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Ekrem Çetin Mahallesiinde çok Suriyeli var. Biz hep içi içe yaşıyoruz. Bunun olumlu tarafı biz kendi içimizde aynı dili konuştuğumuz için rahat ediyoruz. Bir de kültürümüz geleneğimiz aynı bununun için daha samimi bir ortam oluyor. Olumsuz yönü ise maalesef yalancı çok var bizi kandırıyorlar. Sırf savaştan kaçtıkları için karakterlerini değiştiriyorlar. Ayrıca Kilis’e göç ederken Suriyeliler ve bir grup Türk anlaşmış ve para karşılığı insanları sınırdan geçiriyorlar. Bu işi sadece Suriyeliler yapamazlar. Bu şekilde bizden de para aldılar”(K1).

“Suriyelilerle birlikte yaşamanın olumsuz yönü şu hocam: etrafta çok fazla Suriyeli olduğu için Türkçeyi öğrenemiyorlar. Çünkü bu konuda zorlanmıyorlar. Olumlu yönünü pek fazla hissedemedim”(K2).

“Toki’de Suriyeli çok değil. Ancak şunu belirteyim Suriye’den Kilis’e gelenlerin çoğu Suriye’nin köylü kesimi. Kùltürleri bu yüzden biraz farklıdır. Bunun için şehir kùltürüne yabancı oldukları gibi bir de başka bir devletin ve milletin kùltürü içerisinde kaldılar. Bunun için çok sıkıntılar oldu. Çünkü bizim kùltürümüzde akşam geç vakitte uyunur ve sabah da geç vakitte kalkılır. Türklerde durum tam tersi akşam erken yatıp sabah erken

kalkıyorlar ve işe gidiyorlar. Bizde gece saat 12 de akşam yeni başlar daha ve hemen hemen sabah oluncaya kadar sohbet, gürültü vs. olur. Çünkü adam sabah işe gitmiyor öğleye kadar yatıyor. Bu da haklı olarak Türkler tarafından hoş karşılanan bir durum olmuyor. Ancak zaman zaman bu sebeple kültürler birbirlerine yaklaşıyor. Birbirlerinden iyi yönlerini alıyorlar”(K7).

“Biz Ekrem Çetin Mahallesinde oturuyoruz. Orada çok fazla Suriyeli var ve her zaman aralarında kavga oluyor. Artık bu durumdan bıktık biz”(K8).

“Olumlu yönü biz orada Suriye’deki gibi yaşıyoruz. Kendi kültürümüzü birebir yaşıyoruz. Olumsuz yönü ise kampta Suriye’nin farklı yerlerinden gelen pek çok insan var ve hepsi aynı kültürden gelse de arada anlaşmazlıklar çıkıyor ve bu anlaşmazlıklar çok çabuk kavgaya dönüşüyor. Çünkü insanların psikolojileri bozuk durumda”(K11).

Sonuç olarak Suriyeliler Kilis’te kümelenmiş bir halde iç içe yaşamaktadır. Bu durumun kendilerine olumlu yönde katkı sağladığı gibi olumsuz bazı durumların da varlığından söz edilebilir. Ancak Suriyelilerin Kilis’te yoğun nüfusa sahip olmaları hatta kümelenmiş şekilde bir arada yaşamaları, kentten soyutlanmış getto mekânlarının oluşmasına sebep olmamıştır. Zira Kilis yerli halkı ile Suriyelilerin karşılıklı etkileşim içerisinde oldukları söylenebilir. Bu etkileşim evlilikten giyim kuşama, yeme içme alışkanlığından siyasal yaşama kadar pek çok alanda kendini hissettirmektedir. Ancak bu etkileşim çerçevesinde Suriyelilerin gerek dil öğreniminde gerekse yerli kültüre uyum sağlama konusunda daha istekli davrandıkları gözlemlenmiştir.

Suriyelilerin Kilis’e Göç Etme Nedenleri

Göçün tarihsel süreç içerisinde pek çok sebebi ve çeşidi ortaya çıkmıştır. Bu sebepler genel olarak siyasi, kültürel, askeri, ekonomi, doğa olayları ve savaş gibi pek çok alanda kendini göstermiştir. Suriye’de meydana gelen iç savaş neticesinde hayatta

kalmak amacıyla milyonlarca kişi ülkesini terk ederek başka ülkelere sığınmıştır. Tarihte meydana gelen en büyük göç hareketlerinden biri olan bu göç dalgası göç kuramlarından “İlişkiler Ağı (Network) Kuramı” çerçevesinde değerlendirilebilir. Kurama göre ilk göç eden kişiler deneyimlerini göç etme potansiyeli olan kişilere aktararak onları bu konuda teşvik edici bir rol oynar. Bu deneyimin içeriğinde göçte gerekli olan belgeler, hedef ülkede barınma koşulları, iş olanakları, kültürel kodlar gibi (Bayraklı, 2007:15) geniş bir yelpazeye yayılan bilgiler mevcuttur. Göç etme konusunda potansiyeli olan kişi, yakın arkadaşlarından ya da tanıdıklarından elde ettikleri bu bilgileri göç etme konusunda kendisine cesaret verici bilgiler olarak alır (Özcan, 2016:202). Kendisi de göç ettikten sonra yaşadığı deneyimlerini ve kaynak ülke ile hedef ülke arasında yaptığı karşılaştırmayı yakınlarına aktararak sirkülasyonun devam etmesini sağlar. Bu şekilde hedef ülke ile kaynak ülke arasında bir ağ kurulmuş olur. Bu ağın her bir göçten sonra içeriği ve kapsamı genişler.

Kilis’te 15 Suriyeli ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu göç etmeden önce Kilis’te akraba ya da tanıdıklarının olduğunu ve onların gerek Suriye’ye geldiklerinde gerekse telefonla, kendilerine Kilis’i anlattıklarını belirterek Kilis’e göç etmeleri konusunda teşvik edici bir rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Kendileri de aynı şekilde Kilis’e geldiklerinde Suriye’de kalan tanıdık ya da akrabalarına deneyimlerini aktardıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların hemen hepsi Kilis’in Suriye’ye çok yakın olduğunu ve bu yakınlığın da Kilis’e göç etmelerinde önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeler şu şekildedir:

“Bu güzel bir soru. Biz Halep’e yakın bir yerde oturuyorduk. Bundan dolayı Kilis bize çok yakın. Onun için Kilis’e göç ettik. Bir de bizim Kilis’te tanıdıklar vardı. Onlar bizden daha önce buraya

gelmişlerdi. Onlar bize burayı anlattı biz de geldik. Kilis'te Ekrem Çetin Mahallesini seçmemizin sebebi ise burası bizim Suriye'deki yere göre daha modern geliyor. Ayrıca şehir merkezine göre daha sakin bir yer. Biz bunun için hep bu mahallede oturduk”(K1).

“İlk olarak eniştem Şanlıurfa'ya gitti ve bize de oraya gitmemizi söyledi. Aslında biz ilk olarak Şanlıurfa Birecik'teydik orada abim ve babam iş bulamadı. Sonra abim Kilis'e geldi ve burada iş buldu. Sonra bizi çağırdı bizde ondan sonra geldik. Yaşadığımız mahalleyi seçmemizin sebebi ise diğer mahallelerde Suriyelilere ev vermiyorlardı bizde güçlüklerle bu mahallede ev bulabildik”(K4).

“Kilis'e göç etmemizin en büyük sebebi bizim Suriye'deki yaşadığımız yere yakın olmasıdır. Ayrıca burada bizden daha önce gelen tanıdıklarımız vardı. Onlar da bizim Kilis'e gelmemizi söylediler”(K6).

“Ben daha Suriye olayları olmadan önce Arabistan'da çalışıyordum. Orada Hem üniversitede çalışıyordum hem de imamlık yapıyordum. Ancak ben vatanımı çok seviyordum. O kadar imkâna rağmen Suriye'ye geldim sonra bir yıl bombardıman altında yaşadım ancak artık yaşanacak durumda değildi. Arkadaşlar beni Kilis'e davet etti. Evraklarımı ve tüm diplomalarımı aldım. Bir de Tokat'ta arkadaşım vardı beni çok çağırdı. Ancak ben sırf vatanıma yakın diye Kilis'e geldim. Burada evraklarımı verdim. Ancak hala gelmeye niyetim yoktu. Suriye'ye bir döndüm ki her yer harabe olmuş. Kış vakti baya sıkıntı çektik. Sonra buraya gelmeye karar verdik ve sadece arabaya sığacak kadar eşya aldık. Bizim orada 4 tane yeni yapılmış ve tüm eşyaları daha sıfır olan evlerimizi bırakıp kaçmak zorunda kaldık. Şimdi haber alıyoruz evlerden geriye sadece duvarlar kalmış. Muslukları, kapıları, pencereleri bile söküp götürmüşler. Ama bu kadar olaya rağmen hala Suriye'ye dönme umudumuz var bu umut her geçen gün azalsa da hiçbir zaman bitmeyecek sanırım”(K7).

Suriyelilerin Kilis’e göç süreçlerinde savaş fırsatçılığı olarak adlandırabileceğimiz farklı bir durum da ortaya çıkmıştır. Genellikle Suriye’den diğer ülkelere göç edecekleri hedef alan gruplar belirli para karşılığında yasa dışı yollarla Suriyelileri gitmek istedikleri ülkelere götürmeyi taahhüt etmektedirler. Bu yolla göçmen kaçakçılığı konusunda yasa dışı yeni bir piyasa ortaya çıkmıştır. Bu görüş doğrultusunda beyanda bulunan bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Biz biliyoruz ki burada çok fazla Suriyeli vardı. Biz de göç ederken bunu göz önüne aldık. Bu bizim için daha iyi olur diye düşündük. Ayrıca burada tanıdıklar da vardı. Bir de biz sınırı geçmeden önce Suriye tarafında sınırı para karşılığında geçirenler vardı. Aldıkları para ise 2000 dolar civarıydı. Ancak biz bu yolu seçmedik. Ayrıca biz Suriye’den olaylar çıktıktan iki sene sonra göç ettik. Daha fazla dayanamadık. Bizim köyden günlük olarak 5 savaş uçağı geçer ve geçerken de bomba, füze dâhil her şeyi atarak geçerler. Biz buna bile dayandık. Ancak haber aldık ki 5000 Esad askeri bizim köye doğru yola çıkmışlar. Bu bilgiyi alınca hemen en yakın yer olan Kilis’e göç etmeye karar verdik. Çünkü askerler geldiklerinde ne kadar bayan varsa önce hepsine tecavüz ediyorlar sonra da tüm erkekleri öldürüp gidiyorlar. Bu çok kötü bir durumdu”(K8).

“Biz Kilis’e göç etmeden önce babamın Kilis’te tanıdıkları vardı ve onlar bizden daha önce buraya göç etmişlerdi. Babam onlarla konuştu ve bizim de Kilis’e gelmemiz gerektiğini söyleyerek bizi teşvik ettiler. Biz de ilk olarak Kilis’in bir köyüne geçici olarak yerleştik daha sonra da Kilis merkeze geldik. Bir de şunu söylemek istiyorum. Suriye tarafında belli para karşılığında sınırı geçmeye yardım edenler var. Onlar bize de az bir para karşılığında bu konuda yardım etti”(K12).

Suriyelilerin Kilis’e göç etmelerinde benzer faktörler etkili olmuştur. Buna göre coğrafi yakınlık, Kilis’e daha önce gelen tanıdık

ya da akrabaların önerileri, can güvenliği, ekonomik faktörler, siyasi baskı, uygulanan açık kapı politikası, kampların varlığı gibi sebeplerin Suriyelilerin Kilis'e göç etme kararı almalarında etkili olduğu söylenebilir.

Beşinci Bölüm

Sonuç ve Tartışma

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olup yer, zaman ve topluma göre farklı bir yapıya bürünebilir. Zira toplumsal bir olgu olan göçün standart bir yapıda olması düşünülemez. Ancak her ne kadar zamana, mekâna ve toplumlara göre farklı bir yapıya bürünse de göçün genel geçer bazı sebepleri, türleri ve sonuçları vardır. Genel olarak baktığımızda göçün sebepleri siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve askeri özellikler taşır. Bunun yanında doğa olayları da göçe sebep olan faktörler arasındadır. Diğer yandan göçün türlerini ise, başka bir ülkeye ya da aynı ülke içerisinde başka bir bölgeye göç edilmesi, kitlesel ya da bireysel göç edilmesi, kısa ya da uzun süreli göç edilmesi, zorunlu ya da isteğe bağlı göç edilmesi gibi gruplarda incelemek mümkündür. Göç, genel olarak sebeplerinden ve türlerinden bağımsız olarak bazı genel sonuçlar da doğurmuştur. Kabaca bakacak olursak göç edilen yerlerde ilk olarak işçi ücretleri aşağı yönlü bir seyir izler ve buna bağlı olarak yerli işçilerde işsizlik baş gösterebilir. Rant amaçlı olarak emlak ve kira piyasasında fahiş fiyat artışları ortaya çıkabilir. Kültür çatışması nedeniyle güven ve huzur ortamı da bozulabilir.

AFAD'ın 08.08.2017 tarihli raporuna göre 6,3 milyon Suriyeli yerinden edilmiştir. Bunların 4,9 milyonu Suriye'den kaçarak başka ülkelere göç etmiştir. Bu göçte 3 milyondan fazla kişi Türkiye'yi tercih etmiştir. Toplamda ise 13,5 milyon Suriyeli insani yardıma muhtaç hale gelmiştir. Yapılan bu göç hareketi dünyadaki

en büyük göç krizlerinden birine yol açmıştır. Zira binlerce kişi aynı anda komşu ülkelere akın etmiş, bu duruma hazırlıksız yakalanan komşu ülkeler ise bu denli kalabalık bir nüfusu barındırmakta hayli zorlanmışlardır. Suriye'ye komşu ülkelerden biri de Türkiye olup benzer durum burada da yaşanmıştır. İlk olarak sınır illerinde kamplar kurulmuş ancak gelen yoğun nüfus bu kamplara da sığmamış ve başta sınır illeri olmak üzere Türkiye'nin dört bir tarafına dağılmıştır. Bu illerden biri de yine sınır ili olan Kilis'tir. Kilis Türkiye'de Suriyeli nüfus bakımından farklı ve özel bir konuma sahiptir. Zira ilde yerli nüfustan çok Suriyeli nüfus mevcuttur. Bu bakımdan Kilis Türkiye'de tektir.

Kilis'te bu denli yoğun bir nüfusa sahip olan Suriyeliler, gerek kampta gerekse şehir merkezinde kendi imkânlarıyla kiraladıkları evlerde barınmaktadır. Yaşanan Suriyeli göçü ile çok kısa bir zaman dilimi içerisinde nüfusu iki katına çıkan Kilis'te birçok alanda hızlı değişimler ve dönüşümler ortaya çıkmıştır. Bu değişimler ve dönüşümler şehirde mekânsal olarak genişlemeye, alt yapısal olarak bozulmalara ve kaynaklar açısından yetersizliğe yol açmıştır. Yeni yapılan binalar yaşamsal açıdan daha elverişli şartlarda tasarlanmış bu nedenle de bu mahallelerde, gelen Suriyeli nüfusun ödeyebileceği kiranın çok üzerinde bir kira piyasası oluşmuştur. Bunun sonucunda da Suriyeliler, evleri fiziksel olarak kötü şartlarda ve dar olan daha eski mahalleleri tercih etmek zorunda kalmıştır. Yapılan bu araştırmanın amacı da Kilis'te yaşayan Suriyelilerin barınmaya dair sorunlarının gün yüzüne çıkarılmasıdır. Bu bağlamda literatür taraması verileri, Kilis için 2018 yılında yapılan alan araştırması sonuçları ve gözlem tekniği ile elde edilen bulgular harmanlanarak Suriyelilerin Kilis'te yaşadıkları barınmaya dair sorunlarına ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Suriye'de meydana gelen iç savaş nedeniyle binlerce Suriyeli can güvenliğini sağlamak amacıyla Kilis'e göç etmiştir. Kilis'e göç süreçleri ve göçe karar verme aşamalarında Kilis'te tanıdık ya da

akrabalarının olması ve onlardan Kilis’le ilgili bilgi alınması Suriyelileri teşvik edici bir rol üstlenmiştir. Bu duruma ek olarak Kilis’in Suriye’ye yakın olması, Kilis’e göç etmelerinde önemli bir faktördür. Bu durumda Suriyelilerin Kilis’e göçü coğrafi yakınlık ve “İlişkiler Ağı (Network) Kuramı” ile açıklanabilir.

Elde edilen veriler ışığında Kilis’e göç eden Suriyelilerin genel olarak yoksul kesimden kişiler olduğu saptanmıştır. Gerek yoksulluk gerekse Kilis’te ortaya çıkan konut yetersizliği nedeniyle pek çok Suriyeli, araba garajlarını, ambarları, kullanılmayan binaları ya da yıllardır kullanılmayan ancak mülkiyet sahibince küçük birkaç onarımla kullanıma açılan evleri kendilerine mesken edinmişlerdir. Bu meskenler Kilis’in eski ve yoksul mahallerinde fazlaca olduğundan gelen Suriyelilerin büyük çoğunluğu bu mahallelerde kümelenmiştir. Bu meskenlerin çoğu insanların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak, kış aylarında yeterince ısıtılamayan, rutubetli, havalandırma koşulları yetersiz, eski ve dar odalı mekânlar halindedir. Ayrıca böylesi mekânlara bile olması gereken tutardan çok daha yüksek kira ödeyen Suriyeliler, göç ederken yanlarında ev eşyalarını getirememiş ve ev eşyası yönünden de büyük sıkıntılar yaşamıştır. Bu durum Kilis’te ikinci el ev eşyası piyasasında ciddi bir yükselişin gerçekleşmesine de sebep olmuştur.

Kilis’e göç eden Suriyeliler başta ekonomik sıkıntılar olmak üzere Kilis’te kira piyasasının çok yüksek oluşu ve kiralanan ev bulma sıkıntısı gibi gerekçelerle birkaç aile birleşerek, ki bu 6-20 kişi arası bir sayıya tekabül etmekte, bir evde yaşamayı tercih etmişlerdir. Yaşanılan meskenin dar ve fiziksel olarak bakımsız oluşuna ek olarak bu meskenlerde kalabalık bir yaşantı sürülmesi pek çok sıkıntıyı da beraberinde getirmiştir. Bu sıkıntılardan bazıları yatacak yer sıkıntısı, gürültülü ortam, sağlıklı beslenememe, uyku sıkıntısı gibi temel yaşamsal ihtiyaçlardır. Gerek Suriyelilerin kalabalık yaşantısı gerekse kültürel farklılıkları nedeniyle Kilis’in yerlileri bu durumdan rahatsızlıklarını dile getirerek Suriyelilerle

komşu olmayı istememektedir. Zira Suriye'nin karasal iklim sebebiyle gündüzlerinin aşırı sıcak oluşu onları gece hayatına yönlendirmiştir. Bu alışkanlık Kilis'e göç ettiklerinde de değişmemiş ve gece geç vakitlere kadar sokaklarda caddelerde yaşantılarına devam etmektedirler. Bu nedenle de Kilis'in yerlileri Suriyelilerin yoğun olduğu mahallelerden taşınarak bu duruma tepkilerini göstermişlerdir.

Suriyeliler zorunlu göçle birlikte Kilis'te yeni bir hayata atılırken en büyük sıkıntılardan olan işsizlikle karşı karşıya kalmışlardır. Pek çoğunun mesleği olmasına rağmen istihdam konusunda yerli vatandaşlara bile olanak sağlanamayan Kilis'te işsiz kesime bir de Suriyeliler eklenmiştir. Zira Kilis sanayi ve ticaretin gelişmemiş olduğu bir il olup tarım, hayvancılık ve hizmet sektörü açısından da benzer durumda olduğu söylenebilir. Hal böyle iken Suriyelilerin ailelerini geçindirebilecekleri sürekli bir işte istihdam edilmesi olası görülmemektedir. Suriyelilerin yaşadıkları ev ya da konteyner kentte çalışan birey sayısı, ailedekileri geçindirebilecek düzeyde olmayıp çalışan kişiler de çalışma koşullarının çok çok altında bir ücrete razı olmuşlardır. Ayrıca Suriyelilerin çalışma hayatını düzenleyen hukuksal bir düzenleme olmadığından işverenlerce sömürüldükleri de gözlemlenmiştir. Bu durum keyfi uygulamalara yol açarak çalışma hayatında ücretleri düşük düzeye tutmuş ve bu nedenle de yerli işçilerde işsizlik baş göstermiştir.

Suriyelilerin Kilis'te yaşadığı ekonomik sıkıntılar nedeniyle gerek kamu kurum ve kuruluşları gerekse bireysel olarak yerli halkın Suriyelilere yardımda bulunduğu saptanmıştır. Ancak Suriyeliler yardım konusunda sadece parasal yardımları dikkate alarak yapılan diğer faaliyetleri görmezden gelmişlerdir. Zira AFAD'ın 08.08.2017 tarihli raporunda Suriyelilere yönelik olarak yapılan yardımlar sayılmıştır. Bu yardımlar kabaca nakdi yardımların yanında barınma, ücretsiz sağlık hizmetleri, ücretsiz ilaçlar, mesleki eğitim, yabancı dil ve bilgisayar kursları olarak sıralanmıştır. Yine aynı raporda

Suriyelilere yönelik olarak Türkiye geneli tüm kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve halk tarafından toplamda 25 milyar dolar (USD) yardımda bulunulduğu belirtilmiştir. Bu yardımlardan ücretsiz sağlık hizmetleri ve ücretsiz ilaçlar konusunda Suriyelilere yönelik büyük avantaj sağlamıştır. Zira gerek yaşadıkları mekânların dar, bakımsız ve kalabalık oluşu gerekse ekonomik gerekçelerden ötürü sağlıklı beslenme konusunda Suriyelilerin sıkıntı çekmiş olması hastalık riskini artırmakta ve bu nedenle de hastanelere başvurular sık sık yaşanmaktadır.

Suriyelilerin Kilis'te yaşadıkları problemlerden biri de Kilis'e uyum problemidir. Uyum konusunda dil bilmeme, yeme içme ve giyim kuşam farklılıkları, yaşayış tarzı, Suriyelilerin bir arada yaşamaları gibi durumlar etkili olmaktadır. Kilis'e göç eden Suriyeliler Türkçeyi bilmediklerinden dolayı özellikle ilk göç ettikleri zamanlarda yaşamsal ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanmışlardır. Bu durumda ya işaretlerle ya da tercüman vasıtasıyla yerli halkla iletişime geçilmiştir. Yeme içme konusunda Kilis yerli halkı ile farklılıklara sahip olan Suriyeliler zaman içerisinde özellikle bu yönde hizmet veren işletmeler açarak kendi kültürlerini yaşatmaya devam etmektedirler. Gerek ekonomik gerekçelerin gerekse aidiyet duygusunun yönlendirmeleri neticesinde Kilis'te kümelenmiş halde yaşayan Suriyeliler hemen her ihtiyacını bu kümelerde karşılamakta ve bu nedenle Kilis yerli halkı ile iletişime geçme gereksinimi duymamaktadır. Ek olarak Kilis'te yaşayan Suriyelilerin gelir düzeylerinin düşük olması ve alt sıradan işçilik ve hamallık gibi işlerle geçimlerini sağlamaları sosyal yaşamdan kendilerini soyutlamalarına yol açmıştır. Tüm bu durumlar birlikte değerlendirildiğinde Suriyelilerin uyum sürecinin sekteye uğraması kaçınılmazdır. Ayrıca tüm bu farklılıkların Kilis yerli halkı tarafından olumsuz bir bakış açısı ile karşılanarak Suriyelileri dışlayıcı bir tutum içerisinde oldukları da

gözlemlenmiştir. Hatta Suriyelilerin Suriye’den atılan ve Kilis’e isabet eden füzelerden sorumlu tutuldukları bile olmuştur.

Suriyelilerin Kilis’te yaşadıkları barınmaya dair sıkıntılara kent politikasının müdahale biçimleri çok sınırlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Zira Kilis şehir merkezi de dâhil olmak üzere çok sık su ve elektrik kesintileri yaşanmaya başlamıştır. Su gibi en temel ihtiyacın bile karşılanmasında zora düşen Kilis yerel yönetiminin Suriyelilerin barınmaya dair problemlerine eğilebilmeleri pek olası görülmemektedir. Ancak yine de belediye bünyesinde meslek edinme kursları, kömür yardımı gibi faaliyetler Suriyeli nüfusun çok az bir kısmına hitap etse de yapılmıştır. Zira Kilis’te yapılacak faaliyetler açısından kaynaklar kısıtlı ve yetersizdir. Kilis’in yerli nüfusundan daha fazla Suriyeliye ev sahipliği yaptığı düşünüldüğünde merkezi yönetimin desteği ve koordinesi olmadan Kilis yerel yönetiminin bu yükün altından kalkması güçtür. Zira alınacak tedbirler ve yapılacak faaliyetlerin bu konuyu kökten çözüme kavuşturması geniş çapta bir çalışma ve büyük mali destekle mümkün görünmektedir.

Kilis’te yaşayan Suriyelilerin barınma konusunda pek çok sıkıntıya maruz kaldıkları saptanmıştır. Ancak alınacak bazı tedbirlerin sıkıntıları giderme konusunda katkı sağlaması muhtemeldir. Öncelikle Suriyelilere yönelik olarak yapılacak çalışmalarla barınma ve diğer konularda yaşanan sıkıntıları giderici ne gibi önlemlerin alınması gerektiği ortaya çıkarılabilir. Bu sayede sorun kaynağından öğrenilerek daha sağlam çözüm yolları bulunabilir. Suriyelilerin Kilis’te yaşadıkları barınmaya dair problemlerin ortaya çıkmasında en önemli faktörlerden biri de ekonomik gerekçelerdir. Zira çalışma hayatında herhangi bir hukuki düzenlemeye tabi olamayan Suriyeliler çalışma koşulları kötü, geçici ve ücretleri de çok düşük olan işlerde istihdam edilmektedir. Bu durum Suriyelilerin ekonomik olarak yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmalarına sebep olmaktadır. Yerli işçilerden çok

daha düşük ücretlere çalıştırılan Suriyeliler yerli işçilerde de işsizliğe sebep olmaktadır. Bu durumun ilerleyen zamanlarda sosyal bir çatışmayı doğurmaması için çalışan Suriyelilerin çıkarılacak bir iş kanununa tabi kılınıp belirli kıstaslar getirilerek çözüme kavuşturulması sağlanabilir. Ayrıca Suriyelilere yapılan yardımların yerel halk tarafından abartıldığı ya da yanlış algılara sebep olduğu saptanmıştır. Bu konuda yerli halk tarafından Suriyelilere karşı olumsuz bir tavır sergilemeye sebebiyet vermeyecek şekilde, kamuoyuna belirli periyotlarla bilgiler verilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Akdemir, N. ve Öngel, F. S. (2017). Gaziantep’te Göç ve Yerellik Üzerinden Birikim Dinamikleri. *Emek Araştırmaları Dergisi*, 8(11):55-74

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20):292-303.

Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukaddime Dergisi*, 5(2):53-70.

Ateş, S. (2010). Venedik Gettosu: Dünyadaki İlk Getto Yerleşmesinin Mimari Kurgusu. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi –A*, 11(1):59-79.

Bayraklı, C. (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları’nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, ss.7-78.

Cebrail Telek vd. (2016). Türkiye’de İç Göçün İllerin İhracat, İstihdam ve Vergi Gelirleri İle İlişkisi: 7 Bölgeden 7 İlin İncelenmesi. II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları: Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu, Kilis, ss.143-154.

Cengiz, D. (2015). Zorunlu Göçün Mekânsal Etkileri ve Yerel Halkın Algısı; Kilis Örneği. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(2):101-122.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 2(17):67-91.

Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1):175-204.

Develi, E.S. (2017). 21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22:1343-1353.

Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9):67-91. Erder, S. (2016). *Refah Toplumunda Getto*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, ss.50-261.

Erdoğan, M. (2014). “Kopuş”tan “Uyum”a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği. Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi Göç Politikaları Atölyesi (MAGA), Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, Ankara, ss.1-130.

Erdoğan, M. (2014). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, HUGO Yayınları, Ankara, ss.4-38.

Gaziantep Ticaret Odası. (2015). İçimizdeki Suriye (Gaziantep Ortak Akıl Raporu- 2). Gaziantep, ss.1-19.

Geçici Koruma Yönetmeliği, (2014), Md.1-63.

Ghulyan, H. (2017). Lefebvre’nin Mekân Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26(3):1-29.

Göçer, İ. Çınar, S. (2015). Arap Baharı’nın Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye’nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(10):51-68.

Gökçe, A.F. ve Özdemirci, İ. (2016). Suriyeli Mültecilerde Demokrasi Algısı Kilis Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, B(14):384-403.

Güçer, M., Karaca, S. ve Dinçer, O.B. (2013). Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu USAK Sosyal Araştırmalar Merkezi, USAK Rapor No: 13-04.

Harunoğulları, M. ve Cengiz, D. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi: Hatay (Antakya) Örneği. TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, ss.309-318.

Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 3(1):29-64.

Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Kilis Şehrindeki Mekânsal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45):373-396.

İlgar, Z.I. ve İlgar, S.C. (2015). Göç ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak). *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, İstanbul, ss.159-178.

İçduygu, A. ve Aksel, D.B. (2012). Türkiye’de Düzensiz Göç. *Uluslararası Göç Örgütü Türkiye*, Ankara, ss. 7-67.

İncili, Ö.F. ve Akdemir, İ.O. (2016). Yerinden Edilmişliğin Coğrafi Analizi: Kilis’te Suriyeli Sığınmacılar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 15:118-133.

Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif Dergisi*, 1(2):30-35.

Kaya, M. ve Demirağ, E. H. O. (2016). Türkiye’deki Kadın Sığınmacıların İş Piyasasındaki Çalışma Koşullarına Sosyolojik Bir Bakış: Şanlıurfa Örneği. II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları: Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu, Kilis, ss.155-171.

Koçak, Y. Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *KAÜ İİBF Dergisi*, 3(3):163-184.

Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. Ergüden, I. (Çev.), Sel Yayıncılık, İstanbul, 2.Baskı, ss.9-419.

Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2016). En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2:789-808.

Marangoz, M. ve Erboy, N. (2016). Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’deki İstihdama Etkileri ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları:

Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu, Kilis, ss.555-565.

Memiş, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52):100-114.

Orhan, O. ve Gündoğar, S.S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, ORSAM Rapor No: 195.

Öngel, F.S. (2017). Suriyeli Mültecilerin Ekonomiye ve İstihdama Etkileri: Gaziantep Bölgesi Üzerine Gözlemler, Göç Konferansı 2017 Seçilmiş Bildiriler Kitabı, Transnational Press, Ankara, ss.127-138.

Öngel, F. S. (2017). Resmi İstatistiklerde Suriyeli Göçmenlerin Yeri: Geçici Korumanın Ardına Saklanan Veriler. *SAV Katkı Dergisi*, 5:21-32.

Özcan, E.D.E. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi*, 2(4):183-215.

Öztürkler, H. ve Göksel, T. (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, ORSAM Rapor No: 196.

Paksoy, H.M. (2013). İç Savaştan Kaçarak Kilis'te Yaşamını Sürdüren Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik Sorunları Üzerine Bir Araştırma Raporu. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, No: 1.

Paksoy, S. ve Karadeniz, M. (2016). Kilis'te Çalışan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo- Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58):785-798.

Perruchoud, R. ve Redpath, J. (2013). Göç Terimler Sözlüğü. Uluslararası Göç Örgütü Türkiye, Ankara, ss. 13-15.

Poyraz, Y. (2012). Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2):53-69.

Sirkeci, İ. (2017). Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye'nin Mültecileri, Suriyeliler ve Türk Mülteciler. (Çev.), *Göç Dergisi*, 4(1):21-40.

Şentürk, M. ve Köse, Z. (2016). Ekonomik Boyutları İle Göçler. II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları: Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu, Kilis, ss.538-548.

Tekeli, İ. (1996). Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi. ODTÜ Basım İşbirliği, Ankara, ss.9-128.

Topkaya, Y. ve Akdağ, H. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1):767- 786.

Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1:107-120.

Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3): 65-89.

Yaşar, M.R. (2014). Kilis'te Sığınmacı Algısı Toplumsal Otizm ve Ötekileştirme Sürecinin İlk Görünümleri. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Matbaası, Kilis, ss.8.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2):1685-1704.

Wallerstein, I. (2011). *Dünya Sistemleri Analizi Bir Giriş*. Abadoğlu, E. ve Ersoy, N. (Çev.), Bgst Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, ss.15-135.

Göç İdaresi Başkanlığı, 2018
http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
Erişim Tarihi: 12.10.2017

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı,
2018<https://www.afad.gov.tr/tr/25296/Suriye-Raporlari> Erişim
Tarihi: 05.01.2018

Göç İdaresi Başkanlığı, 2018
http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman19.pdf Erişim Tarihi:
08.01.2018

http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_kilis_ili_haritasi.png
Erişim Tarihi: 02.02.2018

United Nations Human Rights Council , 2018
<http://www.unhcr.org/tr/19707-zorla-yerinden-edilen-insan-sayisi-2017de-68-milyonu-asti-multeciler-icin-kuresel-bir-anlasmanin-saglanmasi-kritik-onemde.html> Erişim Tarihi: 02.02.2018

Göç İdaresi Başkanlığı, 2018
http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
Erişim Tarihi: 05.05.2018

Şekil 8. Suriyelilerin Barındıkları Konutlardan Bir Görünüm

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:390)

Şekil 9. Suriyelilerin Kilis'teki Konutlarından Bir Görünüm

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:390)

Şekil 10. Suriyelilerin Ev Eşyalarından Bir Görünüm

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:390)

Şekil 11. Suriyelilerin Konutlarındaki bir Mutfak

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:391)

Şekil 12. Suriyelilerin Kullandıkları Konutlardan Bir Görünüm

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:391)

Şekil 13. Suriyelilerin Kullandıkları Konutlardan Bir Görüntü

Kaynak: (Harunoğulları, 2016:391)

